

Utrikesutskottets betänkande

2022/23:UU10

Verksamheten i Europeiska unionen under 2022

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen ska lägga regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2022 till handlingarna. Utskottet föreslår också att riksdagen ska avslå samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbeten eller att de föreslagna åtgärderna omfattas av den förda politiken. Därutöver föreslår utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att utveckla sanktionerna mot Ryssland genom en terroristlistning av Wagnergruppen. I en reservation (S, V, C, MP) föreslås att riksdagen, förutom ett tillkännagivande om en terroristlistning av Wagnergruppen, även ska göra ett tillkännagivande om en översyn av den rättsliga grunden för terroristlistningar.

Utskottet konstaterar att Rysslands krig mot Ukraina har tydliggjort vikten av ett väl fungerande EU-samarbete och att mervärdet av EU är uppenbart i ansträngningarna att stödja Ukraina, sätta press på Ryssland och hantera de globala konsekvenserna av kriget. Utskottet står fast vid att EU är det bästa verktyget för att hantera gränsöverskridande utmaningar och för att främja fred, demokrati, säkerhet och tillväxt. Respekten för gemensamma grundläggande värden om frihet, demokrati, jämställdhet och rättsstaten är enligt utskottet en av unionens främsta tillgångar som måste garanteras eftersom det är en förutsättning för ett fungerande samarbete och ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna samt också för omvärldens förtroende för unionen som global aktör. Utskottet framhåller utvidgningspolitiken som ett av unionens viktigaste instrument för att främja stabilitet och utveckling i närområdet. Det är enligt utskottet viktigt att EU fortsätter att ge länderna i utvidgningsprocessen stöd i deras reformarbete och uppmuntrar dem i deras närmande till EU.

I betänkandet finns 25 reservationer (S, SD, V, C, MP) och tre särskilda yttranden (SD, V, C).

Behandlade förslag

Skrivelse 2022/23:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022.

Cirka 40 yrkanden i en följd motion.

Cirka 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Utskottet lägger på eget initiativ fram förslag till ett tillkännagivande.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Bakgrund	11
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	15
Utskottets överväganden	16
EU:s övergripande utveckling	16
EU:s utrikespolitik	32
EU:s bilaterala och regionala förbindelser	56
EU:s inre politik och åtgärder	78
Skrivelsen och motioner som bereds förenklat	86
Reservationer	92
1. EU-samarbetets inriktning, punkt 1 (V)	92
2. EU-samarbetets inriktning, punkt 1 (C)	93
3. Utvidgningen, punkt 2 (V)	94
4. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 3 (V)	95
5. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 3 (C)	96
6. Sanktioner, punkt 4 (SD)	97
7. Sanktioner, punkt 4 (C)	97
8. Ekocid, punkt 5 (S, V, MP)	98
9. Utvecklingspolitikens inriktning, punkt 6 (SD)	99
10. Utvecklingspolitikens inriktning, punkt 6 (V)	99
11. Handel och utveckling, punkt 7 (V)	100
12. Handel och utveckling, punkt 7 (C)	101
13. Östliga partnerskapet, punkt 8 (C)	102
14. Terroristlistning av Wagnergruppen, punkt 10 (S, V, C, MP)	103
15. Israel, punkt 11 (V, MP)	104
16. Israel, punkt 11 – motiveringen (S)	105
17. Israel, punkt 11 – motiveringen (C)	106
18. Marocko, punkt 12 (V)	107
19. Iran, punkt 13 (S, C)	108
20. Iran, punkt 13 (SD)	108
21. Kuba, punkt 14 (C)	109
22. Kuba, punkt 14 – motiveringen (S, V, MP)	110
23. EU:s budget, punkt 15 (V)	111
24. Asyl och migration, punkt 16 (V)	111
25. Energi, punkt 17 (V)	112
Särskilda yttranden	114
1. EU-samarbetets inriktning, punkt 1 (C)	114
2. Utvidgningen, punkt 2 (V)	114
3. Verksamheten i Europeiska unionen under 2022 (SD)	114
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	116
Skrivelsen	116
Följdmotionen	116
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	119
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	126

<i>Bilaga 3</i>	
Konstitutionsutskottets protokollsutdrag 2022/23:41	127
<i>Bilaga 4</i>	
Finansutskottets yttrande 2022/23:FiU3y	128
<i>Bilaga 5</i>	
Försvarsutskottets yttrande 2022/23:FöU3y	150
<i>Bilaga 6</i>	
EU-nämndens yttrande 2022/23:EUN1y	154

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

EU:s övergripande utveckling

1. EU-samarbetets inriktning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 29, 36 och 40,

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 42 och

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 5 och 33–35.

Reservation 1 (V)

Reservation 2 (C)

2. Utvidgningen

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 12 och

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 2, 10, 11, 12 i denna del och 13.

Reservation 3 (V)

EU:s utrikespolitik

3. Utrikes- och säkerhetspolitik

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 28, 30–32 och 34 samt

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 15 och 22.

Reservation 4 (V)

Reservation 5 (C)

4. Sanktioner

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 19 och 20,

2022/23:1752 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 11 och

2022/23:1769 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 16.

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (C)

5. Ekocid

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1288 av Anna Vikström och Mathias Tegnér (båda S),

2022/23:1960 av Gunilla Carlsson (S) yrkande 1,

2022/23:2278 av Rebecka Le Moine (MP) och

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 8 (S, V, MP)

6. Utvecklingspolitikens inriktning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 11,

2022/23:1749 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkandena 16 och 43 samt

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 19–21.

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (V)

7. Handel och utveckling

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1879 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 28 och 29 samt

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 3, 6 och 16–18.

Reservation 11 (V)

Reservation 12 (C)

EU:s bilaterala och regionala förbindelser

8. Östliga partnerskapet

Riksdagen avslår motion

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 41–46.

Reservation 13 (C)

9. Ryssland

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 18, 21 och 24,

2022/23:945 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 17,

2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 3 och

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14.

10. Terroristlistning av Wagnergruppen

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om en terroristlistning av Wagnergruppen och tillkännager detta för regeringen.

Reservation 14 (S, V, C, MP)

11. Israel

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1455 av Jacob Risberg och Bassem Nasr (båda MP) yrkande 3 och

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 23–25.

Reservation 15 (V, MP)

Reservation 16 (S) – motiveringen

Reservation 17 (C) – motiveringen

12. Marocko

Riksdagen avslår motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 26–28.

Reservation 18 (V)

13. Iran

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 23,

2022/23:1769 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och 9,

2022/23:1965 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 4 och

2022/23:2040 av Azadeh Rojhan m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Reservation 19 (S, C)

Reservation 20 (SD)

14. Kuba

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 33 och

2022/23:1744 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3.

Reservation 21 (C)

Reservation 22 (S, V, MP) – motiveringen

EU:s inre politik och åtgärder

15. EU:s budget

Riksdagen avslår motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 23 (V)

16. Asyl och migration

Riksdagen avslår motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 12 i denna del och 29–32.

Reservation 24 (V)

17. Energi

Riksdagen avslår motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 8 och 9.

Reservation 25 (V)

Skrivelsen och motioner som bereds förenklat

18. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2022/23:115 till handlingarna.

19. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 8 juni 2023

På utrikesutskottets vägnar

Aron Emilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Aron Emilsson (SD), Morgan Johansson (S), Magdalena Thuresson (M), Alexandra Völker (S), Markus Wiechel (SD), Joar Forssell (L), Tomas Eneroth (S), Ann-Sofie Alm (M), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), John E Weinerhall (M), Jacob Risberg (MP), Johan Büser (S), Katarina Tolgfors (M), Gustaf Göthberg (M) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen ska enligt 9 kap. 21 § riksdagsordningen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen (EU), redovisa sitt agerande i EU och varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten i EU. Den 16 mars 2023 lämnade regeringen skrivelse 2022/23:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022 till riksdagen.

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse och 35 yrkanden i en följdmotion som väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet behandlar utskottet även ca 60 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23. Av dessa har nio motionsyrkanden beretts i en förenklad ordning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande Riksdagen i en ny tid (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr 2005/06:333–335).

Inom ärendets ram föreslår utskottet att riksdagen ska göra ett tillkännagivande om en terroristlistning av Wagnergruppen.

Regeringens skrivelse avser verksamheten under 2022 och följaktligen en period som till större del föregår den nuvarande regeringens tillträde den 18 oktober 2022. Samma dag som skrivelsen lämnades till riksdagen beslutade utskottet att ge övriga utskott tillfälle att yttra sig över skrivelsen och eventuella följdmotioner inom utskottens respektive beredningsområden. Utskottet beslutade samtidigt att ge EU-nämnden tillfälle att yttra sig över skrivelsen (prot. 2022/23:30). Yttranden har mottagits från konstitutionsutskottet (genom ett protokollsutdrag), finansutskottet, försvarsutskottet och EU-nämnden. De fyra yttrandena finns i sin helhet i bilagor till betänkandet.

Regeringens skrivelse är tillbakablickande och täcker samtliga EU:s verksamhetsområden. Motionsyrkandena tar i sin tur sikte på enskilda delar av verksamheten och på hur regeringen bör agera framöver. Utifrån motionsyrkandenas innehåll har utskottet valt att koncentrera behandlingen av regeringens skrivelse till de avsnitt som berör frågor om EU:s övergripande utveckling, EU:s utrikespolitik, EU:s bilaterala och regionala förbindelser samt vissa delar av EU:s inre politik och åtgärder.

Den 16 mars 2023 genomförde utskottet en överläggning med utrikesminister Tobias Billström om en terrorklassning av Islamiska revolutionsgardet. Denna fråga och hanteringen av den allmänna utvecklingen i Iran har även berörts upprepade gånger inom ramen för den information som företrädare för Utrikesdepartementet regelbundet lämnar till utskottet inför utrikesrådets möten. Utrikesministern lämnade därutöver separat information om situationen i Iran vid sammanträdet den 17 november 2022. En uppdatering om detta gjordes av kabinetssekreterare Jan Knutsson vid sammanträdet den 11 maj 2023.

Andra aktuella EU-frågor som utskottet har ägnat särskild uppmärksamhet med relevans för de ämnen som tas upp i betänkandet är det svenska rådsordförandeskapet det första halvåret 2023, vars förberedelser ur olika perspektiv var föremål för föredragningar i utskottet den 29 november, den 10 november, den 13 oktober och den 16 juni 2022. Vid sammanträdet den 28 mars 2023 informerade EU-minister Jessika Roswall utskottet om genomförandet av det svenska rådsordförandeskapet i halvtid.

Utrikesministern informerade utskottet den 9 maj 2023 om EU:s utvidgning med fokus på västra Balkan och Turkiet. Kabinettssekreterare Jan Knutsson lämnade den 13 april 2023 information till utskottet om processen för att anpassa det östliga partnerskapet till de nya förutsättningar som Rysslands krig mot Ukraina innebär. Vid sammanträdet den 21 mars 2023 lämnade Utrikesdepartementet information om EU:s strategi för rymden i ett utrikes- och säkerhetspolitiskt perspektiv. Rymdstrategin för säkerhet och försvar berördes även vid en föredragning av Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) vid sammanträdet den 14 mars 2023. Den 9 mars 2023 informerade ambassadör Anders Nordström utskottet om EU:s strategi för global hälsa.

Den 13 oktober 2022 fick utskottet information inför en diskussion i allmänna rådet om uppföljningen av konferensen om Europas framtid och hanteringen av ett förslag från Europaparlamentet om ändringar av EU:s fördrag. Vidare hanterades frågor om Rysslands krig mot Ukraina och EU:s sanktioner med anledning av detta samt en rad andra aktuella frågor vid utskottets möte med Utrikesdepartementets säkerhetspolitiska rapportörer den 15 november 2022. Information om förhandlingarna om kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet lämnades vid sammanträdet den 2 juni 2022.

EU-kommissionär Ylva Johansson föredrog via videolänk kommissionens arbetsprogram för 2023 vid utskottets sammanträde den 19 oktober 2022, vid vilket även övriga utskott och EU-nämnden gavs möjlighet att delta. Under beredningen av ärendet har utskottet även tagit del av kommissionens allmänna rapport om Europeiska unionens verksamhet 2022, som upprättas i enlighet med artikel 249.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och som lämnades till riksdagen den 15 mars 2023 (C(2023) 1112).

Den 2–3 mars 2023 stod riksdagen genom utrikesutskottet och försvarsutskottet värd för den interparlamentariska konferensen om EU:s gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Värdskapet genomfördes som en del av den parlamentariska dimensionen av det svenska rådsordförandeskapet första halvåret 2023. Ledamöter från utskottet deltog även när denna konferens genomfördes i Prag den 4–5 september 2022. Under året har ledamöter i utskottet dessutom deltagit i interparlamentariska utskottsmöten i Europaparlamentet om lagstiftningens motståndskraft, vallagar och informationsmanipulationskampanjer (den 21 mars 2023), påverkanskampanjer mot demokratiska processer (den 1 december 2022), aktuella utrikes- och säker-

hetspolitiska utmaningar (den 30 november 2022), framtidskonferensens slutsatser och de nationella parlamentens roll i EU (den 26 oktober 2022), EU:s utvidgning i ljuset av Rysslands invasion av Ukraina (den 27 juni 2022) och skuldskrisen i utvecklingsländer (den 14 juni 2022).

EU-frågor är även ett återkommande tema i utskottets besöksverksamhet. Bland annat har utskottet tagit emot besök av EU:s särskilda representanter för fredsprocessen i Mellanöstern och för Centralasien den 27 oktober respektive den 8 november 2022. Utskottets ordförande tog den 25 januari 2023 även emot ett besök av ordföranden i det lettiska parlamentets EU-utskott. Den 30 januari 2023 tog ledamöter i utskottet emot ett besök av ledamöter i Litauens parlament. Partiernas företrädare i utskottet ordnade den 19 april 2023 ett seminarium om hur EU kan säkerställa att Ryssland tar ekonomiskt ansvar för förstörelsen i Ukraina och hur den ryska ledningen ska kunna ställas till svars för aggressionsbrott i Ukraina. En utskottsresa till Ukraina genomfördes den 15–16 maj 2023.

Bakgrund

Inför Sveriges medlemskap i EU föreslog den s.k. EG-lagsutredningen att regeringen en gång om året skulle lämna en skriftlig redogörelse till riksdagen om utvecklingen inom EU. Redogörelsen borde enligt utredningen lämpligen även innehålla en förteckning över samtliga rättsakter som det har fattats beslut om under året. Avsikten med redogörelsen ansåg utredningen främst skulle vara att ge riksdagen en sammanhållen bild av samarbetet inom EU och att riksdagen skulle få möjlighet att i efterhand kontrollera att regeringen har fullgjort sina informations- och samrådsskyldigheter. Utredningen såg också att den föreslagna redogörelsen till riksdagen skulle kunna fylla ett allmänt informationsbehov (SOU 1994:10 s. 107).

Regeringen inkluderade utredningens förslag om en årlig skrivelse till riksdagen i sitt förslag till anslutningslag med den smärre justeringen att skrivelsen inte skulle innehålla en förteckning över samtliga rättsakter. Regeringen ansåg att skrivelsen borde ange viktiga rättsakter som rådet antagit men att det skulle vara mindre ändamålsenligt att författningsreglera en förteckning över samtliga rättsakter eftersom rådet även antar ett stort antal sådana av mindre vikt och samtliga rättsakter publiceras i den officiella tidningen. Vad skrivelsen närmare borde innehålla ansågs vara en sak för regeringen att ta ställning till inför att skrivelsen avlämnas (prop. 1994/95:19 s. 537 f.).

Konstitutionsutskottet instämde i regeringens förslag i sak men ansåg att bestämmelserna om regeringens informations- och samrådsskyldigheter när det gäller EU-frågor borde placeras i riksdagsordningen i stället för anslutningslagen som har lägre dignitet. Skrivelsen tillsammans med skyldigheten för regeringen att lämna fortlöpande information innebar enligt konstitutionsutskottet ett värdefullt medel för riksdagens möjlighet att medverka i EU-samarbetet (bet. 1994/95:KU22, rskr. 1994/95:65–66).

Skrivelsens utformning och innehåll

I behandlingen av regeringens skrivelser har olika sakfrågor som aktualiseras genom motionsyrkanden stått i centrum. Vid sidan av sakfrågorna har utskottet också återkommande kommenterat skrivelsens utformning och innehåll. Ett mer utförligt exempel på detta finns i behandlingen av skrivelsen om verksamheten under 1998. Då gjorde utrikesutskottet omfattande uttalanden om skrivelsens utformning och innehåll mot bakgrund av yttranden från konstitutionsutskottet, finansutskottet och EU-nämnden. Uttalandena handlade bl.a. om att det bör framgå av skrivelsen hur Sverige har röstat i ministerrådet, hur Sverige varit representerat vid rådsmöten och hur regeringen har fullgjort sin informations- och samrådsskyldighet gentemot riksdagen. Regeringen uppmanades även att överväga att inkludera en kortare presentation av kommissionens arbetsprogram i skrivelsen. Vidare framhölls behovet av en redovisning av överträdelseärenden, viktiga mål i domstolen utöver de svenska där Sverige har yttrat sig och viktigare domar från förstainstansrätten. Riksdagen beslutade på utskottets förslag att göra ett tillkännagivande om att inkludera en mer utförlig redovisning av överträdelseärenden och mål i domstolen (bet. 1998/99:UU10, rskr. 1998/99:241).

Riksdagskommittén, som hade i uppdrag att se över riksdagens arbete i alla delar, ägnade ett avsnitt i sitt betänkande Riksdagen inför 2000-talet åt riksdagens uppföljning av regeringens agerande i EU. Bland annat ansåg kommittén att den årliga EU-skrivelsen borde kompletteras med uppgifter om vilka åtgärder som regeringen har vidtagit eller avser att vidta i de fall EG-domstolen kommit till slutsatsen att svensk lag står i strid med EG-rätten. Riksdagskommittén ansåg också att skrivelsen borde innehålla en särskild sammanställning över direktiv som Sverige inte genomfört trots att tidsfristen för detta löpt ut samt en redovisning av åtgärder som regeringen avser att vidta för att avhjälpa bristerna i genomförandet. Dessa delar kom att omfattas av ett tillkännagivande till regeringen som riksdagen beslutade om i juni 2001 (försl. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23, rskr. 2000/01:273–276).

I behandlingen av skrivelsen om verksamheten under 2004 framförde EU-nämnden i ett yttrande att det var angeläget att det kommande årets skrivelse innehåller en samlad redovisning för de fall där Sverige röstat nej i rådet eller avstått från att rösta. I sitt yttrande välkomnade EU-nämnden även att det i skrivelsen hänvisas till faktapromemorior, vilket underlättar ytterligare inhämtning av fakta. Utrikesutskottet instämde i vissa av EU-nämndens påpekanden men betonade samtidigt att skrivelsen har ett gediget omfång, täcker många frågor och ger en god bild av EU-samarbetet. Utökade krav på redovisning i skrivelsen ansåg utskottet måste vägas mot önskemålet att skrivelsen inte blir alltför omfattande och att den måste kunna framställas med en rimlig arbetsinsats (bet. 2004/05:UU10). I skrivelsen om verksamheten under 2005 inkluderade regeringen en bilaga med en samlad redovisning av de beslut i rådet under året som Sverige inte stött.

I behandlingen av skrivelsen om verksamheten i EU under 2007 framförde utskottet att skrivelsen utgör en värdefull åiterrapportering av verksamheten

inom EU och att den tillsammans med skriftliga återrapporter till riksdagen från rådsmöten och information i riksdagens kammare av statsministern efter Europeiska rådets möten, fyller en viktig funktion i riksdagens kontrollmakt, men att den också har ett stort värde för den offentliga debatten och möjligheterna att i efterhand följa hur olika frågor har behandlats inom EU. I detta sammanhang ansåg utskottet att det naturligtvis är av värde att regeringen för olika sakfrågor redovisar när och på vilket sätt riksdagen har varit involverad. Utskottet förutsatte att regeringen i en sådan redovisning använder sig av den terminologi som framgår av regeringsformen och riksdagsordningen. Det sista påpekandet gjordes mot bakgrund av att överläggningsinstitutet hade införts i utskottsarbetet 2007 och att EU-nämnden i sitt yttrande påtalat brister i hur regeringen hade använt terminologin. I betänkandet gjorde utskottet även en omfattande uppföljning av hur regeringen genomfört informationsplikten gentemot riksdagen (bet. 2007/08:UU10).

I behandlingen av skrivelsen om verksamheten i EU under 2015 upprepade utskottet att skrivelsen är ett värdefullt instrument för att riksdagen ska kunna följa utvecklingen inom EU och hur regeringen har agerat i det europeiska samarbetet, att den fyller en viktig funktion i riksdagens kontrollmakt och att den också har ett stort värde för den offentliga debatten och möjligheterna att i efterhand följa hur olika frågor har behandlats inom EU. I anslutning till detta uppmanade utskottet regeringen att se över skrivelsens utformning och omfattning för att säkerställa en ändamålsenlig redovisning. För egen del kunde utskottet få anledning att se över sin beredning av såväl EU-skrivelsen som det årliga utlåtandet över kommissionens arbetsprogram (bet. 2015/16:UU10).

Det senaste bidraget till skrivelsens utformning och innehåll gjorde utskottet i samband med behandlingen av skrivelsen om verksamheten i EU under 2021. Utskottet framhöll då värdet av redogörelsen i en bilaga av rådsbeslut som Sverige inte har stött under året och såg ett utrymme att komplettera denna information med uppgifter om uttalanden som Sverige gjort till rådets protokoll för att föra fram för Sverige politiskt viktiga inslag i ett beslut (bet. 2021/22:UU10).

28 skrivelser om verksamheten i EU

Den första skrivelsen om verksamheten i EU lämnades till riksdagen i mars 1996. Därefter har 27 skrivelser lämnats, inräknat den som avser verksamheten under 2022 och som behandlas i detta betänkande. Skrivelserna för verksamheten under respektive år är

- 1995: skr. 1995/96:190, bet. 1995/96:UU25, rskr. 1995/96:300
- 1996: skr. 1996/97:80, bet. 1996/97:UU13, rskr. 1996/97:269
- 1997: skr. 1997/98:60, bet. 1997/98:UU20, rskr. 1997/98:263
- 1998: skr. 1998/99:60, bet. 1998/99:UU10, rskr. 1998/99:241
- 1999: skr. 1999/2000:60, bet. 1999/2000:UU10, rskr. 1999/2000:232
- 2000: skr. 2001/02:30, bet. 2001/02:UU5, rskr. 2001/02:142

- 2001: skr. 2001/02:160, bet. 2001/02:UU10, rskr. 2001/02:294
- 2002: skr. 2002/03:60, bet. 2002/03:UU10, rskr. 2002/03:229
- 2003: skr. 2003/04:60, bet. 2003/04:UU10, rskr. 2003/04:206
- 2004: skr. 2004/05:60, bet. 2004/05:UU10, rskr. 2004/05:229
- 2005: skr. 2005/06:85, bet. 2005/06:UU10, rskr. 2005/06:245
- 2006: skr. 2006/07:85, bet. 2006/07:UU10, rskr. 2006/07:196, bet. 2006/07:KUU1, rskr. 2006/07:215, bet. 2008/09:UU10, rskr. 2008/09:229
- 2007: skr. 2007/08:85, bet. 2007/08:UU10, rskr. 2007/08:176
- 2008: skr. 2008/09:85, bet. 2008/09:UU10, rskr. 2008/09:229
- 2009: skr. 2009/10:150, bet. 2009/10:UU10, rskr. 2009/10:319
- 2010: skr. 2010/11:105, bet. 2010/11:UU10, rskr. 2010/11:262
- 2011: skr. 2011/12:105, bet. 2011/12:UU10, rskr. 2011/12:204
- 2012: skr. 2012/13:80, bet. 2012/13:UU10, rskr. 2012/13:268
- 2013: skr. 2013/14:115, bet. 2013/14:UU10, rskr. 2013/14:256
- 2014: skr. 2014/15:65, bet. 2014/15:UU10, rskr. 2014/15:208
- 2015: skr. 2015/16:115, bet. 2015/16:UU10, rskr. 2015/16:273
- 2016: skr. 2016/17:115, bet. 2016/17:UU10, rskr. 2016/17:315
- 2017: skr. 2017/18:118, bet. 2017/18:UU10, rskr. 2017/18:422
- 2018: skr. 2018/19:115, bet. 2018/19:UU10, rskr. 2018/19:231
- 2019: skr. 2019/20:115, bet. 2019/20:UU10, rskr. 2019/20:325–326
- 2020: skr. 2020/21:115, bet. 2020/21:UU10, rskr. 2020/21:357–358
- 2021: skr. 2021/22:115, bet. 2021/22:UU10, rskr. 2021/22:400
- 2022: skr. 2022/23:115, bet. 2022/23:UU10.

Med ett undantag har skrivelserna om verksamheten i EU lämnats till riksdagen i mars det efterföljande året. Undantaget är skrivelsen om verksamheten under 2000 (skr. 2001/02:30). Denna lämnades till riksdagen i oktober 2001. Senareläggningen hade förankrats i utskottet som i behandlingen av den föregående skrivelsen anförde att det inte fanns något hinder mot att verksamhetsberättelsen för år 2000 överlämnades först under hösten 2001 – detta med anledning av de arbetsförhållanden som kunde förutses råda i Regeringskansliet under det första halvåret 2001 på grund av det svenska ordförandeskapet i EU.

En redogörelse för arbetet under det svenska rådsordförandeskapet 2001 lämnades i en särskild skrivelse (skr. 2001/02:105). Denna behandlades av utskottet i samma betänkande som skrivelsen om verksamheten i EU under 2001 (bet. 2001/02:UU10). På samma sätt redogjorde regeringen för det svenska rådsordförandeskapet andra halvåret 2009 i en särskild skrivelse (skr. 2009/10:174). Denna behandlades i samma betänkande som skrivelsen om verksamheten i EU under 2009 (bet. 2009/10:UU10).

Skrivelsen om verksamheten under 2006 (skr. 2006/07:85) innehöll ett avsnitt om reflektionsperioden och det konstitutionella fördraget. Detta avsnitt behandlades av det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet (KUU) mot bakgrund av den centrala betydelse som dessa aspekter på frågan om ett

fördrag för EU bedömdes ha för Sveriges agerande under det möte i Europeiska rådet som skulle äga rum den 21–22 juni 2007 och vid de politiska förlopp som kunde komma att följa därefter (bet. 2006/07:KUU1). En smärre del i avsnittet kom dock inte att behandlas av det sammansatta utskottet. Denna del återlämnades till utrikesutskottet och kom under behandling först i samband med skrivelsen om verksamheten under 2008. Utskottet tyckte då att den resterande delen kunde anses vara politiskt omhändertagen i och med riksdagens godkännande av Lissabonfördraget (bet. 2008/09:UU10).

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2022 i enlighet med 9 kap. 21 § riksdagsordningen. Skrivelsen ger en övergripande beskrivning av EU:s utveckling och förbindelser med omvärlden, det ekonomiska och sociala samarbetet, samarbetet om rättsliga och inrikes frågor samt verksamheten inom unionens institutioner. Den tar upp beslut och händelser i unionen och redovisar bredden i EU-samarbetet utifrån arbetet i Europeiska rådet och ministerrådets olika sammansättningar.

Utskottets överväganden

EU:s övergripande utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om EU-samarbetets inriktning och utvidgningen.

Jämför reservation 1 (V), 2 (C) och 3 (V) samt särskilt yttrande 1 (C) och 2 (V).

Skrivelsen

I skrivelsens inledande avsnitt redogör regeringen kortfattat för EU:s åtgärder till svar på Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Det har handlat om att i uttalanden fördöma Rysslands agerande och upprepade beslut om sanktioner mot Ryssland och även Belarus för landets inblandning i invasionen. Det har också handlat om att stödja Ukraina med leveranser av försvarsmateriel genom den europeiska fredsfaciliteten, en utbildningsinsats för den ukrainska försvarsmakten och makroekonomiskt stöd. Massflyktsdirektivet aktiverades för att ge ukrainska flyktingar uppehållstillstånd, och Ukraina fick status som kandidatland.

I inledningen tecknar regeringen även andra följder av Rysslands invasion i form av bl.a. en förstärkning av det transatlantiska samarbetet och en negativ ekonomisk utveckling med ökande inflation och stigande räntor.

Av inledningen framgår även att regeringen i diskussioner om ett samordnat agerande och stöd till investeringar betonat att eventuella åtgärder som vidtas på kort sikt måste ligga i linje med de åtgärder som krävs för att långsiktigt stärka det europeiska näringslivets konkurrenskraft och produktivitet. Regeringen har också varit påskyndande för fler bilaterala frihandelsavtal, bevakat att inte ytterligare befogenheter på skatteområdet ska flytta till EU-nivån och drivit linjen att stödåtgärder ska finansieras genom omprioriteringar inom den gällande budgetramen.

När det gäller EU:s grundläggande värden anger regeringen i skrivelsen att rättsstatsfrågorna fortsätter att stå högt på EU:s dagordning mot bakgrund av den negativa utvecklingen i några medlemsstater (avsnitt 6). Villkorlighetsmekanismen till skydd för EU:s budget aktiverades för första gången i december då rådet beslutade att hålla inne medel inom sammanhållningspolitiken till Ungern. Andra parallella diskussioner och processer för att påverka utvecklingen i rätt riktning omfattar de s.k. artikel 7-förfarandena mot Polen och Ungern samt rättsprocesser om unionens gemensamma värden som drivs i EU-domstolen. Under året har också arbetet inom rättsstatssmekanismen utvecklats genom kommissionens tredje årliga rapport om rättsstatssituationen

inom EU, i vilken landspecifika rekommendationer riktats till medlemsstaterna. Rådet har med utgångspunkt i rapporten fortsatt rättsstatsdialogen och under året diskuterat utvecklingen i tio medlemsstater, bl.a. Sverige. Av skrivelsen framgår att regeringen välkomnat aktiveringen av villkorlighetsmekanismen, engagerat sig i rättsprocesser om de grundläggande värdena och ställt sig positiv till kommissionens årliga rättsstatsrapport och att denna kompletterats med landspecifika rekommendationer. I skrivelsens bilaga 1 redovisas sju mål vid EU-domstolen som gäller de grundläggande värdena där Sverige intervenerat eller lämnat skriftliga yttranden.

När det gäller utvidgningen uppmärksammar regeringen inledningsvis att Ukraina och Moldavien beviljades kandidatstatus vid Europeiska rådets junimöte, samtidigt som Georgien fick ett europeiskt perspektiv (avsnitt 10). Regeringen redogör även för kommissionens årliga utvidgningspaket och rådets slutsatser om utvidgningen och stabiliserings- och associeringsprocessen, som låg till grund för att Bosnien-Hercegovina beviljades status som kandidatland vid Europeiska rådets decembermöte. Anslutningsförhandlingarna med Montenegro och Serbien fortsatte under året och förhandlingar med Albanien och Nordmakedonien inleddes. Den 15 december 2022 lämnade Kosovo in en ansökan om EU-medlemskap.

I fråga om Turkiet redogör regeringen för kommissionens landrapport om utvidgningsprocessen (avsnitt 10.9). I rapporten konstaterar kommissionen en tillbakagång på flera områden, inklusive respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Från EU:s sida har viljan till dialog och samarbete på områden av gemensamt intresse bekräftats, samtidigt som djup oro signalerats över Turkiets åtgärder och uttalanden om östra Medelhavet, vilket föranledde rådet att upprepa att Turkiet måste respektera samtliga EU-medlemsstaters suveränitet och territoriella integritet.

I skrivelsen redogör regeringen även för EU:s föranslutningsstöd till kandidatländerna och de potentiella kandidatländerna i deras arbete med att genomföra reformer inom bl.a. prioriterade teman som demokrati och grundläggande rättigheter, styrning och anpassning till EU:s regelverk, grön och hållbar konnektivitet, konkurrenskraft och gränsöverskridande samarbete (avsnitt 10.10).

I redogörelsen för arbetet på klimatområdet beskrivs bl.a. rådets slutsatser om EU:s position inför FN:s klimattoppmöte i Egypten i vilka behovet av brådskande åtgärder framhålls. I övrigt redovisas förhandlingarna om de olika delarna i det omfattande lagstiftningspaketet Fit for 55 som syftar till anpassningar av EU:s regelverk för att uppfylla klimatlagens mål om minskade utsläpp med minst 55 procent till 2030 (avsnitt 52).

I redogörelsen för institutionernas verksamhet anges om Europaparlamentet att en ny talman valdes och att arbetet präglats av ett tätare samarbete mellan de tre största partigrupperna. Regeringen beskriver också parlamentets arbete med förslag till fördragsändringar och det förslag till ny valrättsakt som under våren lämnades till rådet för fortsatt behandling (avsnitt 58.2).

När det gäller öppenhet och insyn anger regeringen att den bevakar alla mål vid EU-domstolen som gäller allmänhetens tillgång till handlingar (avsnitt 58.4). I skrivelsens bilaga 1 redovisas tre mål om tillgång till handlingar som regeringen har deltagit i.

Motionerna

EU-samarbetets inriktning

I kommittémotion 2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) påtalas behovet av omfattande och grundläggande samhällsförändringar för att hejda den globala uppvärmningen. Motionärerna framhåller att förändringarna bör vägledas av ambitiösa mål. De föreslår därför i motionens yrkande 5 ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att den europeiska gröna given ska innehålla bindande mål på 70 procents minskade växthusgasutsläpp till 2030 och nollutsläpp till 2040 samt kompletterande mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 33 ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att lobbyism begränsas som företeelse i EU till förmån för ett ökat inflytande för medlemsstaternas nationella parlament. Motionärerna framhåller även vikten av förtroende för folkvalda och att Europaparlamentariker därför behöver redovisa för väljarna hur de använder sina arvoden och bidrag. Motionärerna föreslår med anledning av detta i yrkande 34 ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för ett regelverk som föreskriver öppna böcker, minskade förmåner och sänkta politikerarvoden för alla EU-parlamentariker. I yrkande 35 föreslår motionärerna även ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU-parlamentet endast ska sammanträda i Bryssel.

I kommittémotion 2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 29 föreslås ett tillkännagivande om EU:s roll och mervärde för att hantera gränsöverskridande utmaningar och kriser som t.ex. organiserad brottslighet, terrorism, cyberhot, migration och klimatet. I yrkande 40 föreslår motionärerna även ett tillkännagivande om att Sverige under rådsordförandeskapet ska prioritera åtgärder på områden där det finns gemensamma utmaningar och hot, med respekt för den nationella kompetensen och med de gemensamma värderingarna som utgångspunkt. För att stärka de gemensamma värderingarna föreslår motionärerna i yrkande 36 ett tillkännagivande om att EU ska begränsa rösträtten för medlemsstater som allvarligt och upprepat inte respekterar sina åtaganden för demokrati och mänskliga rättigheter och som inte sätter stopp för offentlig korruption. Om det inte leder till att situationen förbättras anser motionärerna att EU som en sista utväg bör ha möjlighet att utesluta sådana medlemsstater. Ett liknande förslag har även framförts av Malin Björk m.fl. (C) i kommittémotion 2022/23:1882 yrkande 42.

Utvidgningen

I kommittémotion 2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 12 föreslås ett tillkännagivande om att de s.k. Köpenhamnskriterierna som blivande medlemsstater måste uppfylla behöver skärpas när det gäller hbtqi-personers rättigheter. Enligt motionärerna bör det uttryckligen framgå att ett land som diskriminerar hbtqi-personers rättigheter inte kan bli medlem i EU.

I kommittémotion 2022/23:2364 yrkande 2 föreslår Håkan Svenneling m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen i sina kontakter med Turkiet ska verka för att landet åter ska ratificera Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, den s.k. Istanbulkonventionen. Motionärerna anser också att EU ska avbryta förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap om landet antingen upplöser oppositionspartiet HDP eller dömer ledande företrädare för detta parti i massrättegångar. Om detta föreslår motionärerna ett tillkännagivande i yrkande 10. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 11 ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU ska frysa förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap tills vidare och att alla de politiska och ekonomiska förmåner som Turkiet får genom förmedlemskapsprogrammet omedelbart ska dras in. I yrkande 12 i denna del föreslås även ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU ska agera för att våldet och repressionen mot oppositionella i Turkiet ska upphöra och att alla som fängslats på politisk grund ska frigges. Avslutningsvis föreslår motionärerna i yrkande 13 ett tillkännagivande om att Sverige ska verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet.

Bakgrund

Europaparlamentets lokalisering

Artikel 341 i EUF-fördraget anger att sätet för unionens institutioner ska bestämmas av medlemsstaternas regeringar i samförstånd. Närmare bestämmelser om lokaliseringen av säten för institutionerna finns i protokoll nr 6 till fördragen. Av protokollet framgår att Europaparlamentet ska ha sitt säte i Strasbourg där de tolv månatliga plenarsammanträdena, inklusive budgetsammanträdet ska hållas. Extra plenarsammanträden ska hållas i Bryssel, där även parlamentets utskott ska sammanträda. Europaparlamentets generalsekretariat och dess enheter är lokaliserade till Luxemburg.

Fördragsbestämmelsen om Europaparlamentets lokalisering formulerades första gången i december 1992 i det s.k. Edinburghbeslutet (EGT 1992/C 341/1). Den fördes in som ett protokoll till fördragen genom Amsterdamfördraget. Vid riksdagens godkännande av detta fördrag anförde regeringen att den motsatt sig att den gällande ordningen fördragsfästes eftersom splittringen av Europaparlamentets verksamhet på tre orter är olycklig både av effektivitets- och kostnadsskal, men att protokollet varit en mycket stark prioritet för en medlemsstat och därför fick accepteras inom ramen för den slutliga uppgörelsen (prop. 1997/98:58, bet. 1997/98:UU13, rskr. 1997/98:197).

I samband med kol- och stålfördragets ikraftträdande i juli 1952 beslutade medlemsstaternas regeringar att församlingen som inrättades genom detta fördrag skulle inleda sin verksamhet i Strasbourg. Där hade Europarådets rådgivande församling sitt säte enligt artikel 11 i stadgan för Europarådet, och i ett protokoll till kol- och stålfördraget rekommenderades medlemsstaternas parlament att välja medlemmarna till församlingen bland de representanter som parlamenten utsett till Europarådets rådgivande församling. I samband med EEG- och Euratomfördragens ikraftträdande upprepades beslutet att församlingen skulle sammanträda i Strasbourg. Församlingens utskott och politiska grupper utvecklade emellertid en vana att hålla en stor del av sina sammanträden i Bryssel efter att de råd och kommissioner som föreskrevs i dessa båda fördrag etablerat sig i Bryssel.

Europaparlamentets lokalisering har prövats flera gånger av EU-domstolen. I en dom 1983 upprätthöll domstolen giltigheten i en resolution där Europaparlamentet, som en följd av det ökade antalet ledamöter som beslutats i samband med införandet av direkta val till parlamentet, beslutade att koncentrera sitt arbete till en enda plats. I resolutionen bestämdes att plenarsammanträden skulle hållas i Strasbourg. Domstolen konstaterade att parlamentet visserligen fr.o.m. 1967 haft som praxis att hålla flera plenarsammanträden varje år i Luxemburg men att denna praxis inte godkänts av medlemsstaterna utan tvärtom bestridits av Frankrike som krävt att den skulle ändras. Att Europaparlamentet nu ändrade denna praxis kunde därmed inte, som Luxemburg hävdade, strida mot det beslut som medlemsstaternas regeringar hade fattat 1981 om att upprätthålla status quo i fråga om institutionernas arbetsplatser (mål 230/81).

I ytterligare en resolution några år senare uttryckte Europaparlamentet sin vilja att hålla sammanträdesperioder i Bryssel och att för detta ändamål förse sig med nödvändiga faciliteter. I en prövning av denna resolution fann EU-domstolen att Europaparlamentet, inom behörigheten att organisera sitt inre arbete, kan besluta att hålla en sammanträdesperiod utanför Strasbourg när ett sådant beslut har undantagskaraktär (dom i förenade målen 358/85 och 51/86).

I en dom 1997 ogiltigförklarade domstolen Europaparlamentets sammanträdeskalender för 1996 eftersom den enbart angav elva ordinarie sammanträdesperioder i Strasbourg och inte tolv som Edinburghbeslutet föreskrev. Domstolen konstaterade att parlamentet kan förlägga ytterligare sammanträdesperioder till en annan ort om parlamentet håller sina tolv ordinarie sammanträdesperioder i Strasbourg, där institutionen har sitt säte (mål C-345/95).

På samma sätt ogiltigförklarade domstolen sammanträdeskalendrarna för åren 2012 och 2013. I kalendrarna ersattes det uppskjutna augustisammanträdet med två tvådagarsammanträden i Strasbourg under samma vecka i oktober, vilket domstolen ansåg inte uppfyllde kravet på tolv månatliga plenarsammanträden i Strasbourg. I domen konstaterade domstolen också att Europaparlamentet måste utöva befogenheten att organisera sitt interna arbete med

respekt för medlemsstaternas befogenhet att fastställa institutionernas säte (förenade målen C-237/11 och C-238/11).

I två mål 2017 och 2018 upprätthöll domstolen giltigheten i Europaparlamentets akter i anslutning till att unionens årsbudget antogs, trots att dessa akter antagits under sammanträden i Bryssel. Domstolen konstaterade att parlamentet är skyldigt att utöva sin budgetbefogenhet under ett ordinarie plenarsammanträde i Strasbourg, men att det inte hindrar att debatten och omröstningen om den årliga budgeten hålls under ett extra plenarsammanträde i Bryssel om det är nödvändigt med hänsyn till kraven på ett välfungerande budgetförfarande, varvid parlamentet har ett utrymme för skönsmässig bedömning när denna avvägning ska göras (mål C-73/17 och mål C-92/18).

Grundläggande värden

Enligt artikel 2 i EU-fördraget ska unionen bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. Dessa värden ska vara gemensamma för medlemsstaterna i ett samhälle som kännetecknas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och principen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Enligt artikel 7.1 i EU-fördraget får rådet, på ett motiverat förslag från en tredjedel av medlemsstaterna, Europaparlamentet eller kommissionen, slå fast att det finns en klar risk för att en medlemsstat allvarligt åsidosätter de värden som anges i artikel 2 och framföra rekommendationer till den aktuella medlemsstaten. Rådet ska höra den aktuella medlemsstaten innan beslut fattas.

Vidare får Europeiska rådet enligt artikel 7.2 slå fast att en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter värden som anges i artikel 2. Har Europeiska rådet gjort detta får rådet enligt artikel 7.3 besluta om att tillfälligt upphäva vissa av de rättigheter som den aktuella medlemsstaten har till följd av tillämpningen av fördragen, inbegripet rösträtten i rådet. Medlemsstatens skyldigheter enligt fördragen fortsätter att vara bindande.

De närmare omröstningsbestämmelser som gäller för de olika stegen i artikel 7-förfarandet anges i artikel 354 i EUF-fördraget, av vilken bl.a. följer att den berörda medlemsstaten inte får delta i omröstningen.

EU-domstolen är enligt artikel 269 i EUF-fördraget behörig att pröva lagenligheten av en akt som antas av Europeiska rådet eller rådet enligt artikel 7 när det gäller iakttagandet av de regler som styr förfarandet. Endast den medlemsstat som är föremål för akten får väcka talan i domstolen.

I december 2017 inledde kommissionen artikel 7-förfarandet mot Polen genom ett motiverat förslag till beslut om fastslående av att det finns en klar risk för att Polen allvarligt åsidosätter rättsstatsprincipen (COM(2017) 835). I september 2018 initierade Europaparlamentet ett andra artikel 7-förfarande genom att anta ett motiverat förslag i fråga om Ungern (P8_TA(2018)0340). Rådet har vid ett antal tillfällen genomfört utfrågningar av Polen och Ungern

inom ramen för det första steget i artikel 7-förfarandet. Standardformer för dessa utfrågningar anges i rådets dokument 10641/2/19.

Europaparlamentet har konstaterat att situationen i Polen och Ungern har försämrats sedan artikel 7-förfarandena inleddes och upprepade gånger uppmanat rådet att genomföra förfarandena på ett sätt som leder till meningsfulla framsteg (resolution P9_TA(2022)0204).

Öppenhetsregistret

Enligt artikel 11 i EU-fördraget ska EU:s institutioner på ett lämpligt sätt ge medborgarna och de representativa sammanslutningarna möjlighet att ge uttryck för och offentligt diskutera sina åsikter på unionens samtliga åtgärdsområden. Institutionerna ska också föra en öppen, tydlig och regelbunden dialog med de representativa sammanslutningarna och det civila samhället. Enligt artikel 15.1 i EUF-fördraget ska unionens institutioner, organ och byråer utföra sitt arbete så öppet som möjligt för att främja en god förvaltning och se till att det civila samhället kan delta.

I maj 2021 ingick Europaparlamentet, rådet och kommissionen ett interinstitutionellt avtal om ett obligatoriskt öppenhetsregister (EUT 2021/L 207/1). Avtalet anger en ram och principer för hur de tre institutionerna ska främja en öppen och etisk intressebevakning. Avtalet omfattar verksamhet i form av t.ex. möten och framtagande av policy- och ståndpunktsdokument som bedrivs av företrädare för intressegrupper för att påverka utformningen eller genomförandet av politik, lagstiftning eller beslutsprocesserna. Genom avtalet förbinder sig institutionerna att följa en villkorlighetsprincip som innebär att företrädare för intressegrupper måste registrera sig i öppenhetsregistret för att få bedriva påverkansarbete. För att få registrera sig måste intresseföreträdare redovisa uppgifter om sin verksamhet och följa den uppförandekod som finns i en bilaga till avtalet och som bl.a. innebär att de måste ange vem och vilka intressen de företräder och inte arbeta på ett oärligt sätt eller genom att utöva otillbörliga påtryckningar.

I revisionsrättens arbetsprogram för 2023 ingår en särskild rapport om lobbyverksamhet riktad mot lagstiftare. Målet med granskningen är att bedöma om EU:s öppenhetsregister är ett ändamålsenligt verktyg för att säkerställa insyn i lobbyverksamhet inom EU:s politik och beslutsfattande. Den särskilda rapporten ska enligt den preliminära tidsplanen publiceras under det fjärde kvartalet 2023.

Gröna given och klimatlagen

Bland EU:s övergripande mål, som anges i artikel 3 i EU-fördraget, ingår att verka för en hållbar utveckling i Europa som bl.a. bygger på en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö. Enligt fördragets artikel 11 ska miljöskyddskraven integreras i utformningen och genomförandet av unionens politik och verksamhet. Grundläggande bestämmelser för unionens miljöpolitik finns i artikel 191 i EUF-fördraget. Som mål för politiken anges bl.a. att bevara,

skydda och förbättra miljön och att främja åtgärder på internationell nivå för att lösa regionala eller globala miljöproblem och särskilt för att bekämpa klimatförändringen.

Den sittande kommissionens miljöarbete är i hög grad samlat inom den fleråriga tillväxtstrategin som benämns den europeiska gröna given (COM(2019) 640, utl. 2019/20:MJU17). Ett grundläggande inslag i den gröna given är den europeiska klimatlagen, i vilken ett mål om klimatneutralitet till 2050 och ett etappmål om att minska växthusgasutsläppen med minst 55 procent till 2030 regleras i EU-lagstiftningen. I syfte att uppnå klimatneutralitetsmålet till 2050 ska kommissionen senast sex månader efter den första globala översynen enligt Parisavtalets artikel 14 lägga fram ett förslag till ändring av klimatlagen för att fastställa ett unionsomfattande klimatmål för 2040. Kommissionen ska också inom sex månader från varje global översyn lämna en rapport om klimatlagens tillämpning i förhållande till Parisavtalets långsiktiga mål och vid behov lägga fram förslag om ändring av klimatlagen (förordning (EU) 2021/1119). Den första globala översynen genomförs under 2023.

För att skapa förutsättningar att nå etappmålet om sänkta växthusgasutsläpp på minst 55 procent till 2030 presenterade kommissionen i juli 2021 det s.k. Fit for 55-paketet med femton lagstiftningsförslag på klimat-, transport- och energiområdena (COM(2021) 550).

Köpenhamnskriterierna och EU:s utvidgning

Enligt artikel 49 i EU-fördraget får varje europeisk stat som respekterar och förbinder sig att främja de värden som avses i fördragets artikel 2 (se ovan om grundläggande värden) ansöka om att bli medlem av unionen. Ansökan ska ställas till rådet, som beslutar om ansökan med enhällighet efter att ha hört kommissionen och efter godkännande av Europaparlamentet. De villkor som Europeiska rådet har enats om ska beaktas.

Av artikel 49 framgår vidare att villkoren för att upptas som medlem och nödvändiga anpassningar av EU:s fördrag ska fastställas i ett avtal mellan medlemsstaterna och den ansökande staten. Avtalet ska föreläggas samtliga avtalsparter för ratifikation i överensstämmelse med deras konstitutionella bestämmelser.

Europeiska rådet enades vid sitt möte i Köpenhamn i juni 1993 om ett antal krav som ska ställas på blivande medlemsstater. De s.k. Köpenhamnskriterierna handlar om att kandidatlandet ska uppvisa

- stabila institutioner som kan garantera demokrati, rättsstatens principer, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter
- en fungerande marknadsekonomi och kapacitet att hantera konkurrens-tryck och marknadskrafter inom unionen
- förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer av medlemskapet, inklusive anslutningen till målen om politisk, ekonomisk och monetär union.

I Europeiska rådets slutsatser framhålls även unionens förmåga att ta emot nya medlemsstater samtidigt som takten i den europeiska integrationen upprätthålls som en viktig sak att ta i beaktande.

Den 26 mars 2020 ställde sig Europeiska rådets medlemmar i ett gemensamt uttalande bakom de slutsatser som rådet hade godkänt föregående dag om utvidgningen och stabiliserings- och associeringsprocessen. I dessa slutsatser ställde sig rådet bakom den reviderade utvidgningsmetod som kommissionen presenterat i meddelande COM(2020) 57 om en förbättrad anslutningsprocess. Genom meddelandet gavs nya impulser till anslutningsprocessen genom att göra den mer förutsägbar, trovärdig och dynamisk samt underställa den en starkare politisk styrning på grundval av objektiva kriterier och strikt positiv och negativ villkorlighet samt reversibilitet med grundläggande demokratiska, rättsstatliga och ekonomiska reformer som huvudmål (rådets dokument 7002/20). Enligt den reviderade utvidgningsmetoden ska förhandlingarna om de grundläggande principerna inledas först, avslutas sist och bestämma den övergripande takten i förhandlingarna. För att öka dynamiken i förhandlingsprocessen ska de 33 förhandlingskapitlen delas in i sex tematiska kluster som öppnas i sin helhet när riktmärken för detta har uppnåtts.

Kandidatlandet Turkiet

Till EU finns i dag åtta kandidatländer varav förhandlingar om medlemskap har inletts med fem. Turkiet är det kandidatland som befunnit sig längst tid i utvidgningsprocessen. Landet ansökte om medlemskap 1987, beviljades kandidatstatus 1999 och inledde anslutningsförhandlingar 2005 efter att Europeiska rådet vid sitt möte den 16–17 december 2004 enats om att Turkiet i tillräckligt hög grad uppfyllde de politiska Köpenhamnskriterierna för att inleda anslutningsförhandlingar.

Rådet konstaterade i juni 2018 att Turkiet avlägsnat sig alltmer från EU, att anslutningsförhandlingarna med Turkiet därför i praktiken har avstannat och att det inte kan övervägas att öppna eller avsluta några ytterligare förhandlingskapitel (rådets dokument 10555/18). Rådet påminde om detta ställningstagande senast i slutsatser som godkändes i december 2022, i vilka rådet konstaterade att Turkiet fortsätter att avlägsna sig ännu mer från EU (rådets dokument 15935/22). I slutsatserna noterar rådet med djup oro även att Turkiets utrikespolitik i allt högre grad står i konflikt med EU:s prioriteringar inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, inbegripet när det gäller Syrien, Libyen och Irini-insatsen.

EU:s föranslutningsstöd

Genom den s.k. IPA III-förordningen ger EU stöd till länder i anslutningsprocessen för att genomföra de reformer som krävs för att följa unionens värden och anpassa sig till unionens regler, normer, politik och praxis med sikte på ett framtida medlemskap (förordning (EU) 2021/1529). De specifika målen med föranslutningsstödet är bl.a. att stärka rättsstatsprincipen, demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna och att stärka miljöskyddet, öka motståndskraften mot klimatförändringar och påskynda

övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Klimatförändringar, miljöskydd, mänskliga rättigheter och jämställdhet är horisontella prioriteringar.

Enligt IPA III-förordningen ska stödet differentieras i fråga om omfattning och intensitet i enlighet med prestationerna hos anslutningsländerna, särskilt på områdena rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter, demokratiska institutioner och reform av den offentliga förvaltningen samt ekonomisk utveckling och konkurrenskraft. Vid en betydande tillbakagång eller ihållande brist på framsteg inom dessa områden ska stödets omfattning och intensitet ändras, bl.a. genom att medlen minskas proportionellt och omfördelas på ett sätt som inte äventyrar stöd till förbättring av situationen i fråga om grundläggande rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen, inbegripet stöd till det civila samhället.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om EU:s övergripande utveckling och om utvidgningen behandlades senast i anslutning till regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 2021. Motionsyrkandena, som bl.a. gällde det svenska ordförandeskapets prioriteringar, åtgärder mot medlemsstater som bryter mot EU:s grundläggande värden och medlemskapsförhandlingarna med Turkiet, avsågs av riksdagen i enlighet med utskottets förslag (skr. 2021/22:115, bet. 2021/22:UU10, rskr. 2021/22:400).

Motionsyrkanden om skärpningar av EU:s klimatmål behandlades senast våren 2022 av miljö- och jordbruksutskottet i samband med andra förslag om klimatarbetet i EU. Riksdagen avsåg yrkandena i enlighet med vad miljö- och jordbruksutskottet hade föreslagit (bet. 2021/22:MJU20, prot. 2021/22:94).

Motionsyrkanden om lobbyism, Europaparlamentets lokalisering och parlamentarikernas ersättningar behandlades i samband med skrivelsen om verksamheten i EU under 2020. Kammaren beslutade i enlighet med utskottets förslag att avslå yrkandena (skr. 2020/21:115, bet. 2020/21:UU10, rskr. 2020/21:357–358).

I samband med behandlingen av skrivelsen om verksamheten i EU under 2019 behandlades motionsyrkanden om EU:s roll när det gäller att möta gränsöverskridande hot och utmaningar och om att skärpa Köpenhamnskriterierna när det gäller hbtqi-personers rättigheter. Utskottet avstyrkte yrkandena, och kammaren beslutade i enlighet med detta (skr. 2019/20:115, bet. 2019/20:UU10, rskr. 2019/20:325–326).

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden

Konstitutionsutskottets yttrande

Konstitutionsutskottet hänvisar genom en protokollsanteckning till sitt yttrande över skrivelsen om verksamheten i EU under 2020 och följdmotionerna till den skrivelsen (yttr. 2020/21:KU9y).

I det yttrandet framhåller konstitutionsutskottet vikten av att skyddet av rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter fortsätter att stå högt på EU:s dagordning. Konstitutionsutskottet välkomnar därför att regeringen bevakar och engagerar sig i domstolsmål som gäller dessa frågor. Konstitutionsutskottet ser även positivt på den europeiska rättsstatmekanismen och kommissionens årliga rapport om rättsstatssituationen inom EU. Vidare anses förordningen om en villkorlighetsordning som kopplar rätten till EU-stöd till efterlevnad av rättsstatsprincipen vara ett viktigt instrument.

I yttrandet framhåller konstitutionsutskottet även vikten av ökad öppenhet och insyn i EU:s beslutsprocesser, eftersom ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten. I sammanhanget uppmärksammar konstitutionsutskottet avtalet mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen om ett obligatoriskt öppenhetsregister.

Konstitutionsutskottet redogör i yttrandet även för bestämmelserna i Europaparlamentets ledamotsstadga, som reglerar parlamentarikernas arvoden och ersättningar. Enligt ledamotsstadgan får alla ledamöter samma arvode, som är bestämt till 38,5 procent av grundlönen för en domare i EU-domstolen. Därutöver har ledamöterna rätt till olika ersättningar för att täcka kostnader för resor, dubbelt boende, kontorsmaterial och till viss del sjukvård. Vissa ersättningar reduceras om en ledamot inte i tillräcklig grad deltar aktivt i parlamentets arbete. Före detta Europaparlamentariker har även rätt till en övergångsersättning under de två första åren efter att de lämnat sitt uppdrag och ålderspension från 63 års ålder.

Vidare uppmärksammar konstitutionsutskottet i yttrandet att Europaparlamentet i en resolution om beräkning av inkomster och utgifter för budgetåret 2020 efterlyste en färdplan för ett enda säte. I resolutionen framhålls att ett enda säte skulle innebära såväl ekonomiska som miljömässiga besparingar. Revisionsrätten uppskattade 2014 kostnaderna för att parlamentets verksamhet bedrivs på olika geografiska platser till 114 miljoner euro per år, och att 78 procent av alla tjänsteresor som företas av parlamentets anställda görs på grund av parlamentets geografiska spridning, vilket leder till mellan 11 000 och 19 000 ton koldioxidutsläpp. Konstitutionsutskottet hänvisar till ställningstaganden som gjorts tidigare och förutsätter att regeringen stöder alla strävanden efter att den kostsamma flytten av Europaparlamentet mellan två städer ska upphöra.

Med hänvisning till vad som anförts i de relevanta delarna av yttrandet förordar konstitutionsutskottet att utrikesutskottet ska avstyrka motion 2022/23:2364 (V) yrkandena 33–35.

Finansutskottets yttrande

Finansutskottet beskriver i sitt yttrande arbetet med ekonomisk-politisk samordning och den återupptagna översynen av reglerna för ekonomisk styrning. Finansutskottet framhåller betydelsen för Sverige som en liten och öppen

ekonomi av att den inre marknaden utvecklas och skapar möjligheter för svenska företagare och medborgare.

I yttrandet betonas även vikten av att frågor som har betydelse för hela EU diskuteras och beslutas av samtliga medlemsstater. Åtgärder för att stärka den finansiella stabiliteten i bankunionen välkomnas av finansutskottet, som samtidigt framhåller att sådana åtgärder måste ta hänsyn till hela den inre marknaden och utformas så att medlemsstaterna behandlas likvärdigt oavsett om de har infört euron eller inte.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden konstaterar i sitt yttrande att Rysslands krig mot Ukraina stått i fokus större delen av året och att kriget hanterats av samtliga rådskonstellationer och motiverat flera extra rådsmöten. EU-nämnden har gett stöd för regeringens hållning inför samtliga behandlingar i Europeiska rådet och utrikesrådet.

Av yttrandet framgår även att EU-nämnden gett regeringen stöd för inriktningen vid samtliga tillfällen i den årliga rättsstatsdialogen, i hanteringen av situationen på rättsstatsområdet i Polen och när det gäller utvecklingen i fråga om unionens värden i Ungern. EU-nämnden har även gett stöd för regeringens position i behandlingen av förslaget till en förordning om politisk reklam.

Diskussioner om återhämtning och unionens resiliens har fortsatt med grön och digital omställning som viktiga drivkrafter. EU-nämnden anger förslaget till en förordning om halvledare som ett exempel på förslag som syftar till att stärka unionens förmåga att stå emot störningar i leveranskedjan och öka den europeiska innovations- och forskningskapaciteten. En enig nämnd ställde sig bakom en politisk överenskommelse om förordningen. Vidare har förslagen på klimat-, energi- och transportområdena inom Fit for 55-paketet stått i fokus och behandlats flera gånger.

Regeringen har även fått EU-nämndens stöd för sin ståndpunkt till slutsatser om utvidgningen och stabiliserings- och associeringsprocessen.

Utskottets ställningstagande

EU-samarbetets inriktning

På samma sätt som EU under covid-19-pandemin visade prov på anpassningsförmåga och handlingskraft har EU under 2022 klarat av att svara på de snabbt förändrade förutsättningar som orsakats av Rysslands oprovocerade, olagliga och oförsvarliga anfallskrig mot Ukraina. Än en gång har vikten av ett väl fungerande EU-samarbete tydliggjorts, och det är uppenbart att EU genom att kunna agera över hela bredden av sitt uppdrag bidrar med ett stort mervärde i ansträngningarna att stödja Ukraina, sätta press på Ryssland och hantera de globala konsekvenserna av kriget.

Förmågan att uppnå enighet om de komplicerade beslut som situationen kräver är en styrka som medlemsstaterna var för sig och gemensamt måste

vårda. Den bör enligt utskottet ses som ett resultat av det arbete för att säkra en fred i Europa som inleddes i början av 1950-talet, som Sverige deltagit i sedan 1995 och som av uppenbara skäl oförtrutet behöver fortsätta.

Rysslands krig innebär att den relativa förutsägbarhet som den europeiska säkerhetsordningen erbjudit har brutits och ersatts med en ny snabbt föränderlig säkerhetspolitisk miljö, som motiverat Sverige att ansöka om medlemskap i Nato. Därutöver medför kriget, liksom även covid-19-pandemin gjorde, nya aspekter på redan tidigare komplexa gränsöverskridande utmaningar som de tilltagande klimatförändringarna, terrorism och gränsöverskridande organiserad brottslighet, internationell migration och ökade sociala och ekonomiska skillnader såväl inom EU som globalt. Utskottet står fast vid att EU är det bästa verktyget för att hantera dessa gränsöverskridande utmaningar och för att främja fred, demokrati, säkerhet och tillväxt. Dessa frågor bildar en stomme för det svenska rådsordförandeskapets prioriteringar och program under det första halvåret 2023, som förberetts i brett samförstånd mellan riksdagens partier. Utskottet kan därmed konstatera att de motionsförslag som gäller EU:s roll och Sveriges agerande i fråga om gemensamma gränsöverskridande utmaningar i hög grad omfattas av den svenska EU-politikens kort- och långsiktiga inriktning och att det därför inte behövs några tillkännagivanden om detta.

När det gäller motionsyrkandet om EU:s klimatmål konstaterar utskottet att EU:s klimatlag innehåller bindande mål för utsläppsminskningar på minst 55 procent till 2030 för att uppnå klimatneutralitet senast 2050, i enlighet med den överenskommelse som nåddes vid Europeiska rådets möte den 10–11 december 2021. Det är enligt utskottet glädjande att förhandlingarna om flera av rättsakterna inom det s.k. Fit for 55-paketet har kunnat slutföras under den svenska ordförandeskapsperioden. Som framgår av EU-nämndens yttrande är det fråga om ett omfattande lagstiftningspaket med delvis svårförhandlade regler på en rad olika områden som är avgörande för att nå etappmålet till 2030. Utskottet noterar att rådet i de slutsatser om klimat- och energidiplomati som godkändes den 9 mars 2023 bekräftat sin beredskap att så snart som möjligt efter att förhandlingarna om de viktigaste delarna av Fit for 55 har slutförts vid behov uppdatera EU:s och medlemsstaternas nationellt fastställda bidrag för att nå Parisavtalets klimatmål så att det återspeglar effekterna av Fit for 55 på utsläppsminskningarna. Rådet anger i slutsatserna att kommissionen kommer att lägga fram ett förslag om ändringar av EU:s klimatlag i detta syfte senast sex månader efter den första globala översynen under Parisavtalet som genomförs under 2023 (rådets dokument 7248/23). Utskottet konstaterar med hänvisning till detta att EU:s klimatmål kommer att ses över med beaktande av Fit for 55-reglernas klimateffekt och att det därför inte finns anledning för riksdagen att göra något tillkännagivande på det sätt som föreslås i motionen.

När det gäller motionsförslaget om Europaparlamentets lokalisering konstaterar utskottet att det sedan lång tid finns en brett förankrad svensk ståndpunkt att samla Europaparlamentets arbete till en ort men att prioriteringen av

denna fråga måste ses i ett större sammanhang. Utskottet står fast vid uppfattningen att en process för att ändra fördragen i nuläget bör undvikas. Det betyder att Sverige inte bör vara drivande för en ändring av bestämmelserna om Europaparlamentets lokalisering, som finns i ett protokoll till fördragen. Det hindrar dock inte att regeringen, på det sätt som konstitutionsutskottet framför i sitt yttrande, inom ramen för gällande fördrag kan förväntas stödja strävanden efter att avsluta flytten av Europaparlamentet mellan olika städer.

Uppfattningen att en diskussion om att revidera fördragen bör undvikas innebär också att utskottet ställer sig tveksamt till det förslag som framförs i två motioner om att EU som en sista utväg ska ha möjlighet att utesluta medlemsstater som inte respekterar EU:s grundläggande värden. Även om utskottet i sak inte helt avvisar ett sådant förslag måste det beaktas att även andra medlemsstater, liksom EU:s institutioner, med stor sannolikhet skulle föra fram en rad andra förslag i en diskussion om att ändra fördragen. Det finns därför en överhängande risk för att även ett snävt avgränsat ändringsförslag från Sverige skulle öppna för en mer omfattande översyn av fördragen med svårförutsägbar utgång. Utskottet uppmärksammar i stället att det befintliga förfarandet i EU-fördragets artikel 7 ger unionen möjlighet att distansera sig från och isolera en medlemsstat som allvarligt och ihållande åsidosätter de grundläggande värdena, samtidigt som de folkrättsliga kraven på medlemsstaten att leva upp till sina åtaganden enligt fördragen fortsätter att gälla.

Samtidigt som den möjlighet som artikel 7-förfarandet erbjuder är viktig som en åtgärd i sista hand vill utskottet betona att arbetet bör vara inriktat på att ytterligare utveckla metoderna för att förebygga att respekten för de grundläggande värdena urholkas till den grad att det skulle vara aktuellt att tillgripa den. Utskottet ser därför liksom konstitutionsutskottet positivt på de olika förebyggande och korrigerande processer som utvecklats de senaste åren och välkomnar i detta sammanhang att kommissionen kompletterat den årliga rapporten om rättsstatssituationen i EU med rekommendationer till medlemsstaterna och att dessa även avser arbetet mot korruption. När det gäller korruptionsbekämpningen noterar utskottet också kommissionens och den höga representantens gemensamma meddelande av den 3 maj om detta och det åtföljande förslaget till direktiv med gemensamma straffrättsliga bestämmelser mot korruption (JOIN(2023) 12, COM(2023) 234).

Utskottet understryker vikten av de gemensamma grundläggande värdena om frihet, demokrati, jämställdhet och rättsstaten som EU-samarbetet bygger på. Respekten för dessa värden är en av unionens främsta tillgångar som måste garanteras. Det är en grund för ett fungerande samarbete och ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna och också för omvärldens förtroende för unionen som global aktör.

En fungerande demokrati i EU bygger på att EU:s beslutsprocess är öppen för bidrag från utomstående. Denna öppenhet är en förutsättning för att besluten ska vara välgrundade och förankrade. Samtidigt är beslutsprocessens legitimitet beroende av att det eventuella inflytande som externa intressenter kan utöva inte uppfattas som otillbörligt. Det är därför angeläget att skapa insyn i

fråga om vilka intressenter som strävar efter att påverka EU:s beslutsprocess. Utskottet noterar, i likhet med vad konstitutionsutskottet framfört i sitt yttrande, att det för att skapa sådan insyn nu finns ett öppenhetsregister som är gemensamt för institutionerna. Utskottet noterar även att revisionsrätten under året avser att granska öppenhetsregistrets ändamålsenlighet och ser fram emot att ta del av resultaten av denna granskning. Vidare noterar utskottet att det i Europaparlamentet pågår ett arbete för att säkerställa parlamentets integritet genom bl.a. skärpta krav på ledamöterna att redovisa sidoinkomster och förbud mot extern finansiering av ledamöternas personal och mot donationer från tredjeländer (resolution P9_TA(2022)0448). Utskottet välkomnar detta och påminner om att det bör vara ett ständigt pågående arbete för alla demokratiska lagstiftande församlingar att främja öppenhet och samtidigt ställa upp etiska ramar som minimerar riskerna för otillbörlig påverkan. I slutänden är det dock ett ansvar som bärs av varje folkvald att agera på ett sätt som inte rubbar medborgarnas förtroende för den demokratiska beslutsprocessen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2022/23:849 (C) yrkandena 29, 36 och 40, 2022/23:1882 (C) yrkande 42 och 2022/23:2364 (V) yrkandena 5 och 33–35.

Utvidgningen

EU:s utvidgningspolitik är ett av unionens viktigaste instrument för att främja stabilitet och utveckling i det egna närområdet. Utsikterna till medlemskap är en betydelsefull drivkraft i det egna reformarbetet för kandidatländerna och de andra länder som aspirerar på att bli kandidatländer, vilket leder till positiva demokratiska, ekonomiska och sociala förändringar. Utskottet vill betona vikten av att EU fortsätter att ge länderna stöd i deras reformarbete och uppmuntrar dem i deras EU-närmande inom ramen för en trovärdig utvidgningspolitik, där EU står fast vid sina åtaganden och driver anslutningsprocessen framåt i takt med att respektive land fördjupar sitt engagemang i enlighet med principerna om villkorlighet och framsteg på egna meriter på grundval av tydliga kriterier med EU:s grundläggande värden i centrum.

Utskottet uppmärksammar att EU:s grundläggande värden omfattar demokrati, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter, inklusive minoriteters rättigheter, och att ansökan om medlemskap enligt fördragen är öppen för europeiska länder som respekterar dessa grundläggande värden. Vidare uppmärksammar utskottet att det första Köpenhamnskriteriet anger att ett kandidatland ska uppvisa stabila institutioner som garanterar demokrati, rättsstatens principer, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter. Utskottet konstaterar att EU-rätten på området även omfattar EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, enligt vilken all diskriminering på grund av bl.a. kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning ska vara förbjuden.

Med anledning av det motionsyrkande som tar upp hbtqi-personers rättigheter i anslutningsprocessen vill utskottet, utöver vad som sagts i det föregående, understryka att ett kandidatland ska uppfylla alla nödvändiga krav innan medlemskapsförhandlingarna avslutas, i enlighet med den reviderade utvidgningsmetoden från 2020. Utskottet uppmärksammar härvid kommissionens jämlikhetsstrategi för hbtqi-personer 2020–2025, i vilken kommissionen åtar sig att inom ramen för anslutningsförhandlingarna verka för jämlikhet för hbtqi-personer, motverka våld, hat och diskriminering samt fortsätta övervaka och rapportera om hbtqi-personers situation i respektive kandidatland i det årliga utvidgningspaketet (COM(2020) 698). Enligt utskottet är strategin även välkommen som ett värdefullt verktyg för att stärka hbtqi-personers rättigheter i medlemsstaterna. Som utskottet framhöll i sin granskning av kommissionens arbetsprogram för 2022 får det inte råda någon tvekan om att diskriminering på grundval av sexuell läggning och könsidentitet strider mot EU:s grundläggande värden, som det inte finns något utrymme att kompromissa om (utl. 2021/22:UU4). Uttalandet gjordes mot bakgrund av det överträdelseärende som kommissionen då hade inlett mot den ungerska s.k. pedofillagen, som diskriminerar hbtqi-personer under förevändning av att skydda minderåriga från sexuella övergrepp. Utskottet välkomnar att kommissionen i december 2022 väckte talan mot Ungern med yrkande om att EU-domstolen ska fastställa att den ungerska lagen strider mot unionsrätten (mål C-769/22). Regeringen beslutade den 30 mars 2023 att ansöka om intervention i målet till stöd för kommissionen. Utskottet ser mot denna bakgrund inte att ett förtydligande av Köpenhamnskriterierna på det sätt som föreslås i motionen på något väsentligt sätt skulle bidra till arbetet mot diskriminering.

När det gäller motionsyrkandena om Turkiet konstaterar utskottet att medlemskapsförhandlingarna med landet sedan ett antal år i praktiken har avstannat och att Turkiet fortsätter att avlägsna sig från EU, inte minst i utrikespolitiken som i allt högre grad står i konflikt med EU:s prioriteringar. Utskottet står fast vid uppfattningen att den negativa utvecklingen i Turkiet när det gäller demokrati, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter måste tas på stort allvar och att det är beklagligt att Turkiet lämnat Istanbulkonventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, vilket berövat Turkiet och de turkiska kvinnorna ett viktigt verktyg för att bemöta våld. EU har en viktig uppgift i ansträngningarna att förmå Turkiet att vända denna utveckling. En förutsättning för detta är att hålla olika kommunikationsvägar öppna. Att upprätthålla medlemskapsperspektivet är, som utskottet framfört ovan, ett av EU:s mest kraftfulla reforminstrument. En viktig beståndsdel i EU:s engagemang för kandidatländernas reformarbete är förmedlemskapsstödet. Utskottet välkomnar att detta stöd för programperioden 2021–2027 är tydligt kopplat till mottagarländernas reformresultat i fråga om rättsstaten, grundläggande rättigheter och demokrati.

Utskottet noterar att medlemsstaterna i de slutsatser om nordöstra Syrien som rådet antog i oktober 2019 enades om att ta starka nationella ställnings-

taganden när det gäller vapenexport till Turkiet, i enlighet med EU:s gemensamma ståndpunkt 2008/944/GUSP om kontroll av vapenexport, och med strikt tillämpning av det kriterium i den gemensamma ståndpunkten som handlar om bevarande av regional fred, säkerhet och stabilitet (rådets dokument 13090/19). Åtagandet att stoppa vapenexporten till Turkiet bekräftades vid det efterföljande rådsmötet för utrikes frågor den 11 november 2019 (rådets dokument 13976/19). Inför att rådet skulle anta slutsatserna hade regeringen i en överläggning med utrikesutskottet förankrat en ståndpunkt som bl.a. innebar att Sverige skulle verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet. I regeringens skrivelse 2022/23:114 om strategisk exportkontroll 2022 konstaterar regeringen att Sveriges ansökan om medlemskap i hög grad stärker de försvars- och säkerhetspolitiska skäl som talar för att bevilja tillstånd för export av krigsmateriel till Natos medlemsstater. Utskottet delar denna bedömning och uppmärksammar i anslutning till detta även att regeringen i budgetpropositionen för 2023 anfört att Sverige inom EU ska verka för att nå ökad samstämmighet mellan medlemsstaterna i tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport (prop. 2022/23:1 utg.omr. 5, bet. 2022/23:UU1, rskr. 2022/23:68). När det i övrigt gäller denna fråga hänvisar utskottet till behandlingen av skrivelsen om exportkontroll i betänkande 2022/23:UU9. Det är mot bakgrund av detta enligt utskottet inte aktuellt för riksdagen att göra något tillkännagivande om förbindelserna med Turkiet enligt vad som föreslås i motionen.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2022/23:53 (V) yrkande 12 och 2022/23:2364 (V) yrkandena 2, 10, 11, 12 i denna del och 13.

EU:s utrikespolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utrikes- och säkerhetspolitik, sanktioner, ekocid, utvecklingspolitikens inriktning samt handel och utveckling.

Jämför reservation 4 (V), 5 (C), 6 (SD), 7 (C), 8 (S, V, MP), 9 (SD), 10 (V), 11 (V) och 12 (C).

Skrivelsen

Regeringen redogör i skrivelsen för att genomförandet av den globala strategin fortsatt med förhöjd intensitet i ljuset av växande hot mot den regelbaserade världsordningen. Även arbetet med att effektivisera den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken har fortsatt, och regeringen framför att medlemsstaterna bl.a. övervägt att i högre utsträckning utnyttja möjligheten till konstruktiv röstnedläggning vid beslut, som enligt grundprincipen fattas med enhällighet (avsnitt 19.1).

I redogörelsen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken uppmärksammar regeringen den strategiska kompassen, aktiveringen av den europeiska fredsfaciliteten i svaret på Rysslands invasion av Ukraina och utvecklingen av politikens civila dimension. Regeringen redovisar även utvecklingen av EU:s militära och civila insatser och genomförandet av samarbetet mellan EU och Nato (avsnitt 19.2).

Bland de utrikespolitiska frågorna anger regeringen vidare att EU och medlemsstaterna arbetat för att fler stater ska ansluta sig till Romstadgan och att de redan anslutna staterna ska genomföra Romstadgan i sin nationella lagstiftning. Med koppling till Romstadgan har arbetet även handlat om att öka samarbetet med Internationella brottmålsdomstolen (avsnitt 19.4). Regeringen redovisar också framstegen i förhandlingarna om ett nytt direktiv med straffrättsliga bestämmelser till skydd för miljön, som i december resulterade i en överenskommelse i rådet (avsnitt 32.3.2).

Av skrivelsen framgår även att EU:s institutioner arbetat med samordning av EU:s och medlemsstaternas demokratibistånd och att EU deltagit i arbetet inför det uppföljande amerikanska demokratitoppmötet (avsnitt 19.6).

När det gäller sanktioner anger regeringen att EU, utöver att genomföra FN-sanktioner, har förstärkt, förlängt eller på annat sätt justerat ett stort antal geografiska och tematiska sanktionsregimer. En rad nya sanktioner har införts mot Ryssland, Belarus och Iran. En ny sanktionsregim har antagits med anledning av Rysslands olagliga erkännande, ockupation eller annektering av vissa icke-regeringskontrollerade områden i Ukraina (avsnitt 19.10).

Vidare redogör regeringen för operationaliseringen av EU:s finansieringsinstrument för utrikes- och utvecklingspolitiken, Europa i världen (NDICI). Regeringen beskriver även hur team Europa-ansatsen har fortsatt att utvecklas genom flera team Europainitiativ. Även arbetet med att förverkliga Global Gateway-strategin beskrivs, liksom det fortsatta arbetet med att uppnå samstämmighet i utvecklingspolitiken, EU:s nya strategi för global hälsa och arbetet för att försvara SRHR-frågornas ställning mot ett ökat globalt motstånd (avsnitt 21).

Av skrivelsen framgår vidare att förhandlingarna fortsatt om den nya s.k. GSP-förordningen om EU:s system för tullåttnader för utvecklingsländer. Förhandlingarna har omfattat frågor om krav på samarbete kring återtagande av egna medborgare och utformningen av automatiska skyddsåtgärder. Den nuvarande GSP-förordningen löper ut den 31 december 2023 (avsnitt 20.7). I en redogörelse för Världshandelsorganisationens (WTO) tolfte ministerkonferens i juni 2022 anger regeringen att det då nåddes en uppgörelse om WTO:s svar på pandemin med bl.a. mer lättanvända undantag från immaterialrättsregler för vaccintillverkning (avsnitten 20.1 och 20.8).

I skrivelsen redogör regeringen även för toppmötet mellan EU och Afrikanska unionen (AU) och det omfattande investeringspaketet inom Global Gateway som parterna då enades om. Regeringen beskriver också processen för ekonomiska partnerskapsavtal med länderna i Afrika, Karibien och Stilla havsområdet samt EU:s stöd för Afrikanska unionens arbete med att skapa ett

kontinentalt frihandelsområde genom Afrikanska kontinentala frihandelsområdet (African Continental Free Trade Area, AFCFTA), där förhandlingar alltfjämt pågår om vilka villkor som ska gälla för handeln (avsnitt 22.8.1).

Motionerna

Utrikes- och säkerhetspolitik

I kommittémotion 2022/23:2364 yrkande 1 föreslår Håkan Svenneling m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen ska arbeta för att EU ska utse en särskild representant för Ukraina som ska spela en aktiv roll för att konsolidera insatser för fred, stabilitet och rättsstatlighet. Motionärerna föreslår också i yrkande 15 ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU mer konsekvent ska stå upp för mänskliga rättigheter, folkrätten och demokratin i sina relationer till andra länder. I motionens yrkande 22 föreslås dessutom ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag till riksdagen om att Sverige ska lämna det permanenta strukturerade samarbetet Pesco.

I kommittémotion 2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 28 föreslås ett tillkännagivande om att EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena. Motionärerna framhåller att EU uthålligt behöver kunna hantera en bred palett av hot och utveckla sin säkerhetspolitiska verktygslåda, vilket de i yrkande 30 föreslår ska tillkännages för regeringen. I yrkandena 31 och 32 föreslår motionärerna tillkännagivanden om att Sverige dels ska arbeta för att stärka EU:s röst gentemot auktoritära stater, dels bör verka för att EU tar ett större ansvar i sin roll som global ledare för att stärka den demokratiska utvecklingen i världen. I yrkande 34 föreslås även ett tillkännagivande om att Sverige ska driva på för att utrikespolitiska beslut inom EU ska kunna fattas genom majoritetsbeslut i ökad utsträckning.

Sanktioner

I kommittémotion 2022/23:1752 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU:s medlemsstater var för sig ska införa gemensamma sanktioner mot de som är ansvariga för övergreppen mot uigurer, falungonganhängare, kristna och andra minoriteter i Kina.

Markus Wiechel m.fl. (SD) föreslår även i kommittémotion 2022/23:1769 yrkande 16 ett tillkännagivande om att regeringen ska verka inom EU och FN för en översyn av sanktionerna mot Syrien för att lindra effekterna för civila.

I kommittémotion 2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 19 föreslås ett tillkännagivande om att EU:s s.k. Magnitskijsanktioner mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna ska breddas till att omfatta systematisk korruption och penningtvätt. I yrkande 20 föreslår motionärerna dessutom ett tillkännagivande om att regeringen ska vidta åtgärder för att införa svenska Magnitskijsanktioner och att även dessa ska omfatta systematisk korruption och penningtvätt.

Ekocid

I kommittémotion 2022/23:2364 yrkande 7 föreslår Håkan Svenneling m.fl. (V) att Sverige inom EU ska verka för att uppdatera det juridiska ramverket så att det blir ett kraftfullt verktyg för att förhindra brott mot naturen genom att inkludera s.k. ekocid i Romstadgan.

Liknande förslag om att straffbelägga ekocid har även framförts i motionerna 2022/23:1288 av Anna Vikström och Mathias Tegnér (båda S), 2022/23:1960 av Gunilla Carlsson (S) yrkande 1 och 2022/23:2278 av Rebecka Le Moine (MP).

Utvecklingspolitikens inriktning

I kommittémotion 2022/23:1749 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 16 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att europeiska givare tydligare ska fördela mottagarländer sinsemellan för att matcha givarländernas kompetenser mot mottagarländernas behov. I yrkande 43 föreslår motionärerna även ett tillkännagivande om att det behövs en systematisk synkronisering och rollfördelning mellan Sverige, EU och andra medlemsstater i utvecklingsarbetet.

I kommittémotion 2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) föreslås i yrkandena 19 och 20 tillkännagivanden om att Sverige ska verka för att alla EU-länder dels ska ge minst 0,7 procent av bni i utvecklingsbistånd, dels ska ge minst 0,2 procent av bni till de minst utvecklade länderna. I yrkande 21 föreslår motionärerna dessutom ett tillkännagivande om att regering ska arbeta för ett effektivt bistånd inom EU som följer ramverket för det globala partnerskapet för effektivt utvecklingssamarbete (GPEDC).

I kommittémotion 2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att Sverige bör driva på för att EU:s utvecklingspolitik ska bidra till att stärka hbtqi-personers rättigheter i världen.

Handel och utveckling

I kommittémotion 2022/23:2364 yrkande 3 föreslår Håkan Svenneling m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU ska rösta för att upphäva patent på vaccin mot covid-19 inom WTO. I yrkande 6 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att alla EU:s handelsavtal ska innehålla bindande miljö- och klimatklausuler samt att inga avtal ska tecknas med länder som inte skrivit under Parisavtalet. Motionärerna framhåller även att dagens internationella handelsavtal innebär att storföretag får ökad makt på folkstyrets bekostnad. De föreslår därför i yrkande 16 ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU inte ska ingå några fler odemokratiska handelsavtal. I yrkande 17 föreslår motionärerna dessutom ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU ska försvara kvinnors ekonomiska rättigheter och införa en feministisk handelspolitik.

Vidare föreslår motionärerna i yrkande 18 ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att tydliga regler om mänskliga rättigheter ska införas i investeringsavtalet mellan EU och Kina (Comprehensive Agreement on Investment, CAI).

I kommittémotion 2022/23:1879 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 28 föreslås ett tillkännagivande om att Sverige ska arbeta för att EU ska tilldela alla afrikanska länder samma preferenser när det gäller ursprungsregler och tullfrihet, inklusive för jordbruksprodukter. I yrkande 29 föreslår motionärerna även ett tillkännagivande om att Sverige ska arbeta för att EU ska börja förhandla om ett ekonomiskt partnerskap med det afrikanska frihandelsområdet (AFCFTA).

Bakgrund

Mål för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Enligt artikel 3.5 i EU-fördraget ska unionen i sina förbindelser med den övriga världen bekräfta och främja sina värderingar och intressen samt bidra till skydd av sina medborgare. Den ska bidra till fred, säkerhet, hållbar utveckling av vår jord, solidaritet och ömsesidig respekt mellan folken, fri och rättvis handel, utrotning av fattigdomen och skydd för de mänskliga rättigheterna, särskilt barnets rättigheter, samt till strikt efterlevnad och utveckling av internationell rätt, inklusive respekt för principerna i FN-stadgan.

Av fördragets artikel 21 framgår att unionens åtgärder i internationella sammanhang ska utgå från de principer som har legat till grund för dess egen tillblivelse, utveckling och utvidgning. Målen för unionens internationella förbindelser är att

- skydda sina värden, sina grundläggande intressen, sin säkerhet, sitt oberoende och sin integritet
- konsolidera och stödja demokrati, rättsstaten, de mänskliga rättigheterna och folkrätten
- bevara freden, förebygga konflikter och stärka internationell säkerhet, i enlighet med ändamålen och principerna i Förenta nationernas stadga samt principerna i Helsingforsavtalets slutakt och målen i Parisstadgan, inklusive dem som avser de yttre gränserna
- främja en hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling i utvecklingsländerna med det primära syftet att utrota fattigdom
- främja integreringen av alla länder i världsekonomin, även genom gradvis avskaffande av restriktioner för internationell handel
- bidra till utformningen av internationella åtgärder för att bevara och förbättra miljön och för en hållbar förvaltning av jordens naturresurser i syfte att garantera en hållbar utveckling
- bistå befolkningar, länder och regioner som drabbas av naturkatastrofer eller katastrofer orsakade av människor

- främja ett internationellt system som bygger på fördjupat multilateralt samarbete och ett gott globalt styre.

Enligt artikel 21 ska unionen även sörja för samstämmigheten mellan de olika områden som omfattas av dess yttre åtgärder och mellan dessa och övrig politik.

Beslutsordning inom utrikes- och säkerhetspolitiken

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken ska enligt artikel 24 i EU-fördraget omfattas av särskilda regler och förfaranden, vilket bl.a. innebär att den ska fastställas och genomföras av Europeiska rådet och rådet med enhällighet om inget annat anges och att antagandet av lagstiftningsakter ska undantas.

I EU-fördragets artikel 31 finns kompletterande bestämmelser om s.k. konstruktiv röstnedläggning, dvs. möjligheten för en medlemsstat att avstå från att rösta på ett sådant sätt att medlemsstaten inte blockerar beslutet men inte heller blir skyldig att tillämpa det, till skillnad från vad som annars gäller när rådet fattar beslut med enhällighet enligt artikel 238.4 i EUF-fördraget. I EU-fördragets artikel 31 anges också vissa fall då rådet kan fatta beslut med kvalificerad majoritet. Enligt artikeln kan Europeiska rådet med enhällighet även besluta att utöka möjligheterna för rådet att fatta beslut med kvalificerad majoritet till andra fall än de angivna, förutsatt att det inte är frågor med militära eller försvarsmässiga konsekvenser.

Den globala strategin

I juni 2016 presenterade den höga representanten en global strategi för EU:s utrikes- och säkerhetspolitik (rådets dokument 10715/2/16). I strategin anges fem breda prioriteringar för unionens yttre åtgärder i syfte att främja gemensamma intressen. De fem prioriteringarna är

- en stärkt säkerhets- och försvarssektor
- motståndskraft hos stater och samhällen i öster och söder
- en integrerad strategi för konflikter och kriser
- samarbetsgrundade regionala ordningar
- en ändamålsenlig global styrning grundad på folkrätten.

För genomförandet av den globala strategin framhålls vikten av trovärdighet, handlingskraft och samordning i utrikespolitiken.

Rådet ställde sig i oktober 2016 bakom de prioriterade områdena för genomförandet av strategin. I sina slutsatser konstaterar rådet att den globala strategin utgör EU:s gemensamma vision och ramen för enade och ansvarsfulla yttre åtaganden i partnerskap med andra i syfte att främja EU:s värderingar och intressen (rådets dokument 13202/16).

Handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati

I november 2018 godkände rådet slutsatser om EU:s handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati 2020–2024. I slutsatserna anges att respekt för demokrati, jämlikhet, rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna kommer att fortsätta att ligga till grund för alla aspekter av unionens inre och yttre politik. Vidare anges att EU och medlemsstaterna kommer att använda samtliga instrument systematiskt och samordnat inom alla områden för de yttre förbindelserna för att stärka EU:s globala ledarskap när det gäller handlingsplanens fem prioriterade handlingslinjer:

- skydda enskilda och ge dem egenmakt
- skapa motståndskraftiga, inkluderande och demokratiska samhällen
- främja ett globalt system för mänskliga rättigheter och demokrati
- utnyttja den nya teknikens möjligheter och hantera dess utmaningar
- uppnå resultat genom samverkan.

Som avgörande faktorer för framgång nämns ett oberoende civilsamhälle och stöd till och skydd av människorättsförsvarare (rådets dokument 12848/20).

Permanent strukturerat samarbete (Pesco)

Artikel 42 i EU-fördraget anger att den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna ska utgöra en integrerad del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och tillföra unionen en operativ kapacitet som stöder sig på civila och militära resurser. Dessa resurser ska tillhandahållas av medlemsstaterna och användas utanför unionen för att bevara freden, förebygga konflikter och stärka den internationella säkerheten. De medlemsstater som uppfyller högre krav på militär kapacitet och som har gjort mer bindande åtaganden med tanke på de mest krävande uppgifterna ska enligt artikeln upprätta ett permanent strukturerat samarbete.

Kriterier och militära kapacitetsåtaganden för det permanenta strukturerade samarbetet anges i protokoll nr 10 till fördraget, och förfarandet för att inrätta samarbetet anges i EU-fördragets artikel 46. Av denna artikel framgår att rådet upprättar samarbetet mellan de medlemsstater som önskar delta och att andra medlemsstater kan ansluta sig i ett senare skede förutsatt att de uppfyller kraven i protokollet. En deltagande medlemsstat kan ensidigt lämna samarbetet genom att underrätta rådet om sitt beslut.

Rådet beslutade i december 2017 att upprätta det permanenta strukturerade samarbetet (beslut (Gusp) 2017/2315). Sverige har deltagit i Pesco, som samarbetet benämns, från början (prop. 2017/18:44, bet. 2017/18:UFöU3, rskr. 2017/18:94). Efter att rådet bekräftat Danmarks deltagande i maj 2023 står Malta som enda medlemsstat utanför Pesco (beslut (Gusp) 2023/1015).

Sanktioner

Enligt artikel 29 i EU-fördraget ska rådet i beslut ange unionens inställning till en särskild fråga av geografisk eller tematisk karaktär. Av artikeln följer också

att medlemsstaterna ska se till att deras nationella politik överensstämmer med unionens ståndpunkter. Med stöd av bestämmelsen kan rådet inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken anta restriktiva åtgärder antingen som autonoma EU-sanktioner eller för att genomföra sanktioner beslutade av FN:s säkerhetsråd.

Sanktioner som innebär att de ekonomiska och finansiella förbindelserna med ett tredjeland helt eller delvis ska avbrytas omfattas av EU:s befogenheter. Samma sak gäller vid sanktioner riktade mot fysiska och juridiska personer, grupper eller enheter som inte är stater. Rådet behöver i dessa fall fatta beslut på grundval av artikel 215 i EUF-fördraget om de åtgärder från unionens sida som krävs för genomförandet. Åtgärderna fastställs i form av förordningar som är bindande och direkt tillämpliga i varje medlemsstat.

EU-domstolen är i enlighet med artikel 275 i EUF-fördraget behörig att pröva lagenligheten av rådets beslut om sanktioner på talan som väcks av fysiska eller juridiska personer som omfattas av sanktionerna.

EU:s riktlinjer för sanktioner anger ett antal principer för användningen av sanktionsverktyget. Bland annat anges att sanktionerna ska överensstämma med målen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och syfta till att den som sanktionerna riktas mot ska ändra sin politik eller verksamhet. Sanktionerna ska vara förenliga med folkkrätten. De mänskliga rättigheterna och grundläggande rättigheterna, i synnerhet rätten till försvar och rätten till effektiva rättsmedel ska respekteras. Sanktionerna ska vara proportionerliga och riktas mot dem som har konstaterats vara ansvariga för den politik eller de åtgärder som motiverar sanktionerna, eller dem som drar nytta av eller stöder sådan politik eller sådana åtgärder. Negativa följder för andra än de ansvariga och särskilt för civilbefolkningen ska minimeras (rådets dokument 5664/18).

För närvarande har EU ett fyrtiotal sanktionsregimer, varav fyra är tematiskt inriktade på spridning och användning av kemiska vapen, cyberattacker, kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna samt bekämpning av terrorism.

Sanktionsregimen för bekämpning av terrorism, ibland kallad för EU:s terroristlista, är en del i medlemsstaternas gemensamma genomförande av resolution 1373 (2001), som antogs av FN:s säkerhetsråd efter terroristattackerna i USA den 11 september 2001 (gemensam ståndpunkt 2001/931/Gusp, förordning (EG) nr 2580/2001). Sanktionsregimen syftar i enlighet med FN-resolutionen till att bekämpa terrorism genom att förebygga och förhindra dess finansiering. Sanktionerna består därför av frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra medel för listade personer, grupper och enheter. Medlemsstaterna ska också fördjupa sitt polisiära och straffrättsliga samarbete för att förhindra och bekämpa terroristhandlingar, i synnerhet i utredningar som gäller de listade personerna, grupperna och enheterna. Listan upprättas av rådet med enhällighet på grundval av uppgifter om att en rättslig eller annan likvärdig behörig nationell myndighet beslutat att inleda en förundersökning eller väcka åtal om terroristbrott eller om det finns en fällande dom om detta. Listan ses över med jämna mellanrum. Den nu

gällande listan omfattar 13 personer och 21 grupper och enheter (beslut (Gusp) 2023/422, genomförandeförordning (EU) 2023/420).

Sanktionsregimen mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna runtom i världen, ibland kallad EU:s Magnitskijsanktioner, antogs av rådet den 7 december 2020 (beslut (Gusp) 2020/1999, förordning (EU) 2020/1998). Sanktionerna innebär inreseförbud för listade personer och frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra medel för listade personer, enheter eller organ, som kan vara såväl statliga som icke-statliga aktörer. Sanktionsregimen tillämpas på folkmord, brott mot mänskligheten och ett antal angivna allvarliga människorättsbrott som tortyr, slaveri och godtyckliga gripanden eller frihetsberövanden. Därutöver kan den tillämpas på andra kränkningar av eller brott mot de mänskliga rättigheterna i den mån dessa kränkningar eller övergrepp är utbredda, systematiska eller på annat sätt ger anledning till allvarlig oro när det gäller målen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Som exempel på sådana andra kränkningar eller brott anges bl.a. människohandel, sexuellt och könsrelaterat våld samt brott mot åsikts- och yttrandefriheten liksom mot religionsfriheten.

I åtta beslut har sammanlagt 43 personer och 15 enheter listats. Listningsbesluten har bl.a. motiverats av förtrycket av den muslimska minoriteten i Xinjiang och av hbtqi-personer i Tjetjenien, sexuellt våld och andra kränkningar av kvinnors och flickors rättigheter i Afghanistan och i samband med Rysslands invasion av Ukraina samt den försämrade människorättsituationen i Ryssland. Utrikesministern har i ett interpellationssvar anført att Sverige engagerar sig aktivt i diskussioner om tillämpningen av sanktionsregimen och anser att den ska användas som ett effektivt, rättssäkert och trovärdigt verktyg i EU:s politik för att värna de mänskliga rättigheterna (ip. 2022/23:1). I ett frågesvar anger utrikesministern vidare att Sverige som EU-ordförande är redo att verka för att skapa enighet inom EU för ytterligare listningar med anledning av kränkningar och övergrepp av de mänskliga rättigheterna när det finns rättsliga förutsättningar för det (fr. 2022/23:577).

EU:s sanktioner är bindande för medlemsstaterna och för alla personer och enheter som omfattas av deras jurisdiktion. Genomförandet och verkställandet av sanktionerna är i första hand medlemsstaternas ansvar. För detta införs systematiskt en bestämmelse i EU:s sanktionsregimer om att medlemsstaterna ska anta nationella regler om effektiva, proportionerliga och avskräckande påföljder för överträdelse. De nationella systemen innehåller dock stora skillnader i fråga om kriminalisering och påföljder. För att möjliggöra gemensamma EU-regler om detta beslutade rådet i november 2022 att ange överträdelse av unionens restriktiva åtgärder som ett område av brottslighet som uppfyller kriterierna i artikel 83.1 i EUF-fördraget, vilket betyder att EU får fastställa gemensamma minimiregler om brottsrekvisit och påföljder (beslut (EU) 2022/2332). Några dagar efter att beslutet antogs lade kommissionen fram ett förslag till direktiv om sådana brottsrekvisit och påföljder (COM(2022) 684). Förslaget förhandlas under det svenska

rådsordförandeskapet med sikte på en överenskommelse i rådet till juni 2023 (rådets dokument 6454/23).

Särskilda representanter och unionens delegationer

Med stöd av artikel 33 i EU-fördraget får rådet utse en särskild representant med mandat för särskilda politiska frågor. Mandatet ska utövas under ledning av unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik. Beslut om att utse en särskild representant ska enligt fördragets artikel 31.2 fattas med kvalificerad majoritet. Särskilda representanter finns för närvarande för

- Afrikas horn
- Bosnien och Hercegovina
- Centralasien
- dialogen mellan Belgrad och Pristina och för andra regionala frågor som rör västra Balkan
- fredsprocessen i Mellanöstern
- Golfregionen
- Kosovo
- mänskliga rättigheter
- Sahel
- Sydkaukasien och krisen i Georgien.

Av artikel 221 i EUF-fördraget följer att unionens delegationer i tredjeländer och vid internationella organisationer ska representera unionen. Delegationerna lyder under den höga representanten och ska verka i nära samarbete med medlemsstaternas diplomatiska och konsulära beskickningar.

Ekocid

EU:s miljöpolitik har utvecklats sedan början av 1970-talet inom ramen för fleråriga miljöhandlingsprogram. Politiken har omsatts i en stor mängd rättsakter som täcker de flesta verksamhetsgrenar av betydelse för miljöskyddet. Sedan 2008 säkerställer EU:s miljölagstiftning även ett straffrättsligt minimiskydd för miljön (direktiv 2008/99/EG). I december 2021 föreslog kommissionen ett nytt straffrättsligt direktiv till skydd för miljön (COM(2021) 851). I förslaget skälsats 16 anges att det är en försvårande omständighet för miljöbrott om de orsakar betydande och oåterkallelig eller långvarig skada på ett helt ekosystem, och att det även gäller fall som är jämförbara med ekocid. I Europaparlamentets mandat för förhandlingar med rådet om direktivet har detta även införts i en ny artikel (3.1a) i vilken det anges att medlemsstaterna ska säkerställa att handlingar som orsakat svår och omfattande, långvarig eller oersättlig skada ska behandlas som särskilt allvarliga brott och straffbeläggas som sådana i enlighet med medlemsstaternas nationella rättsordning (betänkande A9-0087/2023).

Grundläggande mål för utvecklingspolitiken

Enligt artikel 4.4 i EUF-fördraget ska unionen när det gäller utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd ha befogenhet att vidta åtgärder och en gemensam politik i den mån det inte leder till att medlemsstaterna hindras från att utöva sina befogenheter.

Artikel 208 i EUF-fördraget anger att unionens politik på området för utvecklingssamarbete ska föras inom ramen för principerna och målen för unionens yttre åtgärder. Av artikeln framgår vidare att unionens och medlemsstaternas politik för utvecklingssamarbete ska komplettera och förstärka varandra, att det främsta målet för unionens politik på området ska vara att minska och på sikt utrota fattigdom samt att unionen ska ta hänsyn till målen för utvecklingssamarbetet vid genomförande av politik som kan påverka utvecklingsländerna. I artikeln anges också att unionen och medlemsstaterna ska uppfylla de åtaganden och beakta de mål som de har godkänt inom ramen för FN och andra behöriga internationella organisationer.

Europeiskt samförstånd om utveckling

I juni 2017 antog rådet, medlemsstaterna, Europaparlamentet och kommissionen en gemensam förklaring om ett nytt europeiskt samförstånd om utveckling, som ram för en gemensam utvecklingspolitisk strategi och för genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling (EUT 2017/C 210/01). I samförståndet klargörs att EU och medlemsstaterna ska föra en konsekvent politik för utveckling och beakta målen för utvecklingssamarbetet i all extern och intern politik. De förbinder sig också att förbättra samarbetet för att åstadkomma en större samstämmighet mellan medlemsstaterna och EU-institutionerna.

I samförståndet upprepas några centrala åtaganden. Det gäller bl.a. åtagandena att anslå 0,7 procent av bni till offentligt utvecklingsbistånd inom tidsramen för Agenda 2030 och att 0,20 procent av bni ska gå till de minst utvecklade länderna. Ett annat åtagande som ägnas särskild uppmärksamhet är tillämpningen av principerna för utvecklingseffektivitet med fokus på resultat, öppenhet, ömsesidig ansvarskyldighet, nationellt egenansvar och inkluderande utvecklingspartnerskap.

Instrumentet Europa i världen

I juni 2021 antog Europaparlamentet och rådet förordning (EU) 2021/947 som inrättar instrumentet för grannskapet, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete – Europa i världen – inklusive Europeiska fonden för hållbar utveckling plus och garantin för yttre åtgärder för perioden 2021–2027. Instrumentets allmänna mål är enligt förordningens artikel 3 att

- slå vakt om och främja unionens värden, principer och grundläggande intressen i hela världen

- bidra till att främja multilateralism och till att uppfylla de internationella åtaganden och mål som unionen har ställt sig bakom, särskilt målen för hållbar utveckling, Agenda 2030 och Parisavtalet
- främja starkare partnerskap med tredjeländer.

De specifika målen framgår av samma artikel och grupperas i geografiska och tematiska mål samt förmågan till snabbt ingripande vid t.ex. kriser och konflikter. Minst 93 procent av utgifterna ska uppfylla de kriterier för offentligt utvecklingsbistånd som ställts upp av Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings biståndskommitté (OECD-Dac).

Enligt artikel 5 ska genomförandet av instrumentet säkerställa konsekvens, samstämmighet, synergier och komplementaritet med alla områden av unionens yttre åtgärder.

I förordningens skälsatser 21 och 22 anges att instrumentet bör bidra till det gemensamma unionsmålet att avsätta 0,7 procent av bni till offentligt utvecklingsbistånd inom tidsramen för Agenda 2030 och att 0,15–0,20 procent av unionens samlade bni ska anslås som offentligt utvecklingsbistånd till de minst utvecklade länderna på kort sikt och nå 0,20 procent av bni inom tidsramen för Agenda 2030. I skälsats 49 anges att åtgärder som rör klimatmål förväntas utgöra 30 procent av den totala finansieringsramen.

Årsrapport om EU:s mål för utvecklingsbiståndet

Rådet utarbetar sedan 2011 en rapport till Europeiska rådet om EU:s och medlemsstaternas åtaganden i fråga om offentligt utvecklingsbistånd och om hur dessa åtaganden uppfylls. Av årsrapporten 2022 framgår bl.a. att EU:s kollektiva offentliga utvecklingsbistånd under 2021 uppgick till 70,2 miljarder euro, vilket är en ökning med 4,3 procent från 2020 och motsvarade 0,49 procent av EU:s bni. EU och medlemsstaterna är därmed världens främsta givare och står för 43 procent av det globala offentliga utvecklingsbiståndet. Danmark, Tyskland, Sverige och Luxemburg är de enda medlemsstater som uppfyllde målet om ett utvecklingsbistånd på 0,7 procent av bni (rådets dokument 11303/22).

I årsrapporten uttrycker rådet oro över att EU:s kollektiva offentliga utvecklingsbistånd, även om det ökade i nominella termer, minskade något i förhållande till EU:s bni. Liksom i föregående års rapport framhåller rådet att det är brådskande att EU och medlemsstaterna vidtar konkreta och verifierbara åtgärder för att uppfylla åtagandet att tillhandahålla 0,7 procent av bni som utvecklingsbistånd senast 2030.

Rådet uttrycker också en tilltagande oro över att EU inte når det kollektiva målet för biståndet till de minst utvecklade länderna, och rådet anger att insatserna omgående behöver öka för att uppnå målet att gemensamt tillhandahålla 0,20 procent av bni som utvecklingsbistånd till de minst utvecklade länderna senast 2030.

Handelspolitiken och det generella preferenssystemet

Enligt artikel 3 i EUF-fördraget är den gemensamma handelspolitiken ett område där EU har exklusiv befogenhet. Det innebär att endast unionen får lagstifta och anta rättsligt bindande akter på området medan medlemsstaterna får göra det själva endast efter bemyndigande från unionen eller för att genomföra unionens akter.

Den gemensamma handelspolitiken ska enligt artikel 207 i EUF-fördraget föras inom ramen för principerna och målen för unionens yttre åtgärder. Ramen för genomförandet av den gemensamma handelspolitiken ska fastställas i förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

En av dessa förordningar innehåller bestämmelser för tillämpningen av det allmänna preferenssystemet (Generalised System of Preferences, GSP), inom vilket EU sedan 1971 har beviljat utvecklingsländer ensidiga handelsförmåner enligt Världshandelsorganisationens s.k. klausul om särbehandling. EU:s system omfattar sammanlagt ca 150 länder, varav de flesta ingår i den allmänna ordningen som ger tullfrihet eller nedsatta tullar beroende på produktens art. Ytterligare tullförmåner är möjliga genom den särskilda stimulansordningen för hållbar utveckling och gott styre. Stimulansordningen beviljas utvecklingsländer som anslutit sig till och följer grundläggande internationella konventioner om mänskliga rättigheter och arbetstagares rättigheter, miljöskydd och goda styrelseformer. De minst utvecklade länderna omfattas av en särskild ordning som innebär tullbefrielse för alla varor utom för vapen.

GSP-förordningen gäller för tio år i taget. Den nuvarande förordningen, förordning (EU) nr 978/2012, slutar att tillämpas den 31 december 2023, med undantag för ordningen för de minst utvecklade länderna. I september 2021 föreslog kommissionen en ny förordning för den följande tioårsperioden (COM(2021) 579). Den 22 december 2022 antog rådet ett mandat för sina förhandlingar med Europaparlamentet (rådets dokument 16270/22).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om EU:s röst gentemot auktoritära stater, majoritetsbeslut i utrikespolitiken och en särskild representant för Ukraina behandlades senast i samband med skrivelsen om verksamheten i EU under 2021. Utskottet avstyrkte yrkandena. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (skr. 2021/22:115, bet. 2021/22:UU10, rskr. 2021/22:400).

I fråga om sanktioner föreslog utskottet i samband med behandlingen av skrivelsen om verksamheten i EU under 2020 två tillkännagivanden om dels en breddning av EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna, dels en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter. Utskottet framförde följande:

Utskottet noterar att Europaparlamentet i en resolution den 29 april 2021 uppmanade EU och medlemsstaterna att anta ett EU-system för sanktioner mot korruption (P9_TA(2021)0159). Utskottet sympatiserar med detta och anser att det utan en sådan sanktionsgrund finns en påtaglig risk för att EU

kan bli en fristad för personer som genom storskalig korruption och penningtvätt bidrar till finansieringen av auktoritära system och brott mot de mänskliga rättigheterna. Utskottet ser det därför som angeläget att regeringen aktivt tillsammans med likasinnade medlemsstater driver på för att bredda EU:s sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna genom att införa storskalig systematisk korruption och penningtvätt som ett separat listningskriterium. Av den information inför utrikesrådets möte som utskottet fick vid sammanträdet den 6 maj 2021 framgick att regeringen nyligen tagit ett initiativ i denna riktning i rådets arbetsgrupp för mänskliga rättigheter. Utskottet anser att detta arbete behöver fortsätta och att riksdagen bör tillkännage detta för regeringen.

— — —

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat frågan om att inrätta en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter, senast i betänkande 2019/20:UU10. Utskottet har vid dessa behandlingar inte uteslutit en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter men prioriterat arbetet med att få till stånd en sådan lagstiftning på EU-nivå. Som framgått ovan har EU sedan frågan senast behandlades inrättat en sanktionslagstiftning mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna. Utskottet anser därför att tiden nu är mogen för att gå vidare med att utarbeta ett förslag till en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter. Utvecklingen i Belarus, Ryssland och Kina är enligt utskottet omständigheter som visat att Sverige behöver ett nationellt sanktionsverktyg.

Regeringen bör enligt utskottet tillsätta en utredning i syfte att utarbeta ett förslag till en nationell sanktionslagstiftning för mänskliga rättigheter. I utredningen bör det enligt utskottet ingå att ta lämpliga initiativ för att pröva förutsättningarna för att inom ramen för Nordiska rådet eller i kretsen av de nordisk-baltiska länderna samla en koalition av likasinnade och villiga länder bakom en likartad lagstiftning i syfte att utforma ett gemensamt system för hur MR-sanktioner kan genomföras nationellt av de olika länderna.

Riksdagen beslutade om tillkännagivandena enligt utskottets förslag (skr. 2020/21:115, bet. 2020/21:UU10, rskr. 2020/21:357–358).

I samband med skrivelsen om verksamheten under 2020 behandlades även motionsyrkanden om EU som Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena, EU:s förmåga att hantera olika hot och risker och om biståndseffektivitet genom bättre matchning till mottagarländernas behov. Riksdagen avlog dessa yrkanden på utskottets förslag.

Ett motionsyrkande om Sveriges deltagande i Pesco behandlades senast av det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet i samband med regeringens skrivelse om internationella försvarssamarbeten. Det sammansatta utskottet avstyrkte yrkandet, och riksdagen beslutade i enlighet med detta (skr. 2020/21:56, bet. 2020/21:UFöU5 rskr. 2020/21:252–253).

Ett motionsyrkande om en internationell reglering av ekocid behandlades av utrikesutskottet senast våren 2020. Yrkandet avslogs i enlighet med vad utskottet föreslagit (bet. 2019/20:UU15, prot. 2019/20:109). Riksdagen avlog den 10 maj 2023 på miljö- och jordbruksutskottets förslag ett yrkande om en nationell reglering mot ekocid (bet. 2022/23:MJU13, prot. 2022/23:107).

Ett motionsyrkande om hbtqi-rättigheter i utvecklingspolitiken behandlades i samband med skrivelsen om verksamheten i EU under 2019. Yrkandet avslogs av riksdagen på utskottets förslag (skr. 2019/20:115, bet. 2019/20:UU10, rskr. 2019/20:325–326).

Motionsyrkanden om klimatkrav i EU:s handelsavtal behandlades senast under föregående riksmöte av näringsutskottet tillsammans med andra handelspolitiska motioner. Bland motionerna fanns även liknande förslag om EU:s handel med afrikanska länder som behandlas i detta betänkande. Näringsutskottet avstyrkte yrkandena, och riksdagen beslutade i enlighet med förslaget (bet. 2021/22:NU19, prot. 2021/22:108).

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden

Försvarsutskottets yttrande

Försvarsutskottet framför i sitt yttrande att EU-samarbete för att stärka försvarsförmågan i Europa är positivt och viktigt, inte minst mot bakgrund av Rysslands anfallskrig i Ukraina och det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa. Försvarssamarbetet får dock inte begränsa den nationella operativa förmågan. Försvarsutskottet betonar därför att deltagande i Pesco-samarbetet och dess projekt är frivilligt för medlemsstaterna.

Inom ramen för Pesco finns viktiga möjligheter att stärka svenska försvarspolitiska intressen, framhåller försvarsutskottet och exemplifierar detta med projektet Militär mobilitet. Detta projekt syftar till att förenkla och standardisera nationella gränsöverskridande militära transportförfaranden och på så sätt förbättra möjligheterna till snabb förflyttning av militär personal och militära tillgångar i hela EU, vilket försvarsutskottet anser är av avgörande betydelse. I projektet deltar även USA, Kanada och Norge, och givet det försämrade säkerhetspolitiska läget betonar försvarsutskottet vikten av såväl arbete med militär mobilitet som stärkt samarbete med tredjeländer.

Vidare tar försvarsutskottet fasta på att regeringen i samband med Sveriges anslutning till Pesco åtog sig att verka för en effektivare europeisk försvarsindustri, och försvarsutskottet framhåller att främjandet av den europeiska försvarsindustriella och försvarstekniska basen alltjämt är en prioriterad fråga inom det europeiska försvarssamarbetet.

Avslutningsvis uttrycker försvarsutskottet fortsatt stöd för ett svenskt deltagande i Pesco i enlighet med de kriterier och åtaganden som de deltagande länderna enats om och föreslår därför att utrikesutskottet ska avstyrka motion 2022/23:2364 (V) yrkande 22.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden redogör i sitt yttrande för att regeringen i samrådet med EU-nämnden fått stöd för sin linje i fråga om genomförandet av den strategiska kompassen, i förhandlingarna om ett nytt direktiv om straffrättsliga påföljder

till skydd för miljön och i förhandlingarna i samband med WTO:s tolfte ministerkonferens.

Utskottets ställningstagande

Utrikes- och säkerhetspolitik

Utskottet konstaterar att EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform och anser att Sverige ska vara en aktiv, engagerad och pådrivande medlemsstat, inte minst i utformningen av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen för 2023 ger uttryck för detta och avser att verka inom EU för att vidareutveckla de olika utrikespolitiska instrumenten, såsom diplomati, handel, bistånd, stabiliseringsinsatser samt de civila och militära förmågorna och krishanteringsinstrumenten (prop. 2022/23:1 utg.omr. 5, bet. 2022/23:UU1, rskr. 2022/23:68). Vidare framhåller regeringen i programförklaringen för det svenska rådsordförandeskapet 2023 att den nya situation som Ryssland orsakat genom aggressionen mot Ukraina ställer höga krav på EU som utrikes- och säkerhetspolitisk aktör. Detta innebär enligt regeringen att unionen behöver främja sin institutionella integritet och sina strategiska intressen, upprätthålla den regelbaserade världsordningen och värna grundläggande värderingar, folkrätt, demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer i EU:s närområde och globalt. Utskottet kan ställa sig bakom detta.

Arbetet med att motverka den ryska aggressionen mot Ukraina och dess effekter behöver enligt utskottet fortsätta att vara en stående punkt på utrikesrådets möten och även på Europeiska rådets dagordning. I en motion framförs förslag om att Sverige, som ett sätt att säkerställa ett fortsatt fokus på frågan, ska verka för att EU ska tillsätta en särskild representant för Ukraina. Utskottet är dock inte berett att ge just denna åtgärd prioritet genom ett tillkännagivande från riksdagen. I sammanhanget uppmärksammar utskottet att EU, vid sidan av medlemsstaternas ambassader, är representerat i Ukraina genom sin delegation under utrikestjänsten och olika uppdrag inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

Regeringen anger i skrivelsen att arbetet med att effektivisera den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken har fortsatt och att övervägandena under det gångna året bl.a. gällt om möjligheten till s.k. konstruktiv röstnedläggning kan användas i ökad utsträckning. Utskottet har senast i samband med granskningen av kommissionens arbetsprogram för 2023 uppmärksammat det breda stöd som finns i riksdagen för att gå över till ett beslutsfattande med kvalificerad majoritet på vissa områden inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, t.ex. när det gäller beslut om sanktioner och mänskliga rättigheter, vilket regeringen i ett tidigt skede förankrade i en överläggning med utskottet (prot. 2019/20:23). Även konstruktiv röstnedläggning kan bidra till att effektivisera beslutsfattandet. Utskottet ser dock betydande svårigheter med att tillämpa denna metod när det t.ex. gäller sanktioner, som är beroende av en enhetlig tillämpning i hela kretsen av

medlemsstater för att vara effektiva. Utskottet välkomnar därför att kommissionen i sitt svar på riksdagens granskning av arbetsprogrammet ger uttryck för en liknande uppfattning att bruket av kvalificerad majoritet bör öka (C(2023) 2597). Utskottet noterar också att Tyskland tagit initiativ till en informell vängrupp av medlemsstater som ska arbeta för en ökad användning av kvalificerad majoritet inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken med fokus på att förstärka beslutsfattandet på vissa områden (rådets dokument 8478/23). Som utskottet framfört tidigare i betänkandet bör diskussioner om fördragsändringar undvikas. Lösningar i fråga om beslutsfattandet inom utrikes- och säkerhetspolitiken bör enligt utskottet i stället sökas genom tillämpning av den övergångsbestämmelse som finns i det gällande EU-fördraget.

Det permanenta strukturerade samarbetet Pesco, som berörs i en motion, har nu bedrivits under fem år. I likhet med vad försvarsutskottet uttryckt i sitt yttrande anser utskottet att Pesco mot bakgrund av den geopolitiska situationen och föränderliga hotbilden är ett värdefullt instrument för att stärka de deltagande medlemsstaternas försvarsförmåga och därmed unionens förmåga att försvara sina värden och intressen. Pesco har en framträdande plats i genomförandet av den strategiska kompassen och erbjuder också en ram för samarbete i projekt på försvarsområdet med strategiska partnerländer, vilket är angeläget. Utskottet anser att Sverige ska fortsätta att delta i Pesco och instämmer därmed i vad försvarsutskottet framfört i sitt yttrande.

Sammanfattningsvis anser utskottet att den inriktning som regeringen i olika sammanhang gett för Sveriges arbete inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är lämplig. Riksdagen bör därför inte göra några tillkännagivanden enligt vad som föreslagits i motionerna 2022/23:849 (C) yrkandena 28, 30–32 och 34 samt 2022/23:2364 (V) yrkandena 1, 15 och 22, som därmed avstyrks.

Sanktioner

Utskottet har i sitt yttrande över regeringens skrivelse 2022/23:75 noterat att det pågår en beredning inom Regeringskansliet av riksdagens tillkännagivanden om dels en breddning av EU:s sanktioner för mänskliga rättigheter till att omfatta systematisk korruption och penningtvätt, dels inrättandet av en svensk sanktionsregim för mänskliga rättigheter. Riksdagen bör enligt utskottet avvakta resultatet av dessa beredningar och därför avstå från att göra nya tillkännagivanden på området. Utskottet uppmärksammar också att den höga representanten den 3 maj, i enlighet med kommissionens arbetsprogram för 2023, presenterade ett förslag till rättslig ram för att införa sanktioner mot allvarliga fall av korruption som hotar unionens grundläggande intressen och målen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (JOIN(2023) 12).

Rätt använda sanktioner är enligt utskottet ett centralt verktyg för att främja EU:s utrikespolitiska mål. Sanktioner mot enskilda är dock en mycket ingri-

pande åtgärd som kräver noggranna överväganden, väl underbyggda motiveringar och starka rättssäkerhetsgarantier. Utskottet välkomnar att regeringen verkar för att skapa enighet inom EU för ytterligare listningar under sanktionerna med anledning av allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna när det finns rättsliga förutsättningar för det, som utrikesministern redogjort för i ett frågesvar (fr. 2022/23:577). Med tanke på situationen för mänskliga rättigheter i världen ser utskottet fram emot ytterligare listningsbeslut inom ramen för en effektiv, rättssäker och trovärdig tillämpning av sanktionsregimen.

I behandlingen av motionsyrkanden om mänskliga rättigheter i betänkande 2022/23:UU15 underströk utskottet allvaret i situationen för etniska och religiösa minoriteter i Kina och betonade vikten av att Kina respekterar minoriteters rättigheter, i synnerhet i Xinjiang och Tibet. I behandlingen uppmärksammades också att EU i mars 2021 beslutade att föra upp ett antal personer och enheter med koppling till förtrycket av uigurer och andra muslimska etniska minoriteter i Xinjiang på listan för EU:s sanktioner mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna. Utskottet ser positivt på att sanktioner används som verktyg mot de som är ansvariga för övergreppen, bl.a. i form av tvångsarbete, mot utsatta minoriteter som uigurer, falungonganhängare och kristna i Kina, liksom för den kinesiska statens förföljelse av dissidenter, demokratiförespråkare och människorättsförsvarare. Utskottet vill dock framhålla att ett enhetligt agerande inom EU är avgörande för sanktionernas effektivitet och anser därför, i motsats till vad som framförs i en motion, att det är mer ändamålsenligt att gemensamma sanktioner beslutas på EU-nivå än av medlemsstaterna var för sig. Samtidigt uppmärksammar utskottet att de särskilda regler och förfaranden som gäller för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik innebär, åtminstone för svenskt vidkommande, att EU:s beslut om sanktioner måste föregås av ett nationellt beslut om Sveriges ställningstagande.

Utskottet konstaterar att rådet genom slutsatser i maj 2021 bekräftade sitt åtagande att i möjligaste mån undvika och annars begränsa oavsiktliga negativa effekter av EU:s sanktioner på principbaserade humanitära insatser. I slutsatserna upprepade rådet även att EU:s sanktioner uppfyller alla skyldigheter enligt internationell rätt, särskilt internationell människorättslagstiftning, internationell humanitär rätt och internationell flyktingrätt. Rådet underströk även vikten av att EU:s sanktionspolitik fullt ut följer de humanitära principerna och internationell humanitär rätt, bl.a. genom att konsekvent inkludera humanitära undantag i EU:s sanktionssystem och genom att säkerställa att det finns en effektiv ram som humanitära organisationer kan använda för att dra nytta av sådana undantag (rådets dokument 8966/21).

Vidare noterar utskottet att FN:s säkerhetsråd genom resolution 2664 (2022) infört ett generellt humanitärt undantag i sina sanktionsregimer och uttryckt en beredvillighet att vid behov se över, anpassa och avsluta sanktioner för att minimera oavsiktliga negativa humanitära effekter. EU har infört bestämmelser i enlighet med säkerhetsrådets resolution i de EU-rättsakter som

genomför FN-sanktionerna och även beslutat att tillämpa bestämmelserna på EU:s kompletterande åtgärder (beslut (Gusp) 2023/726).

När det gäller den motion som tar upp tillämpningen av det humanitära undantaget i EU:s sanktioner med hänsyn till situationen i Syrien uppmärksammar utskottet att rådet, efter jordbävningen den 6 februari 2023 och mot bakgrund av den allvarliga humanitära krisen i Syrien, vidgade befintliga humanitära undantag i sanktionerna genom att införa ett fullständigt undantag från frysningen av tillgångar och förbudet mot att tillgängliggöra ekonomiska resurser för listade personer och enheter när det behövs för att säkerställa humanitärt bistånd från FN, internationella organisationer och vissa andra aktörer (beslut (Gusp) 2023/408).

Utskottet understryker att varken FN:s eller EU:s sanktioner är avsedda att hindra att humanitärt bistånd kan tillhandahållas men att det finns all anledning att vara uppmärksam på att det oavsiktligt kan uppstå sådana effekter i tillämpningen av sanktionerna. Som framgått ovan finns det inom både FN och EU en medvetenhet om detta och även beredskap för att vid behov anpassa sanktionerna. Det saknas följaktligen enligt utskottet anledning att göra något tillkännagivande om detta.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna 2022/23:849 (C) yrkandena 19 och 20, 2022/23:1752 (SD) yrkande 11 och 2022/23:1769 (SD) yrkande 16.

Utskottet återkommer till förslag om tillämpningen av sanktioner i vissa specifika situationer i avsnittet om EU:s bilaterala och regionala förbindelser.

Ekocid

När det gäller frågan som tas upp i flera motioner om att internationellt straffbelägga storskalig miljöförstörelse genom att införa brottsrubriceringen ekocid i Romstadgan kan utskottet inledningsvis allmänt instämma i att det finns ett behov av att stärka det internationella juridiska ramverket till skydd för miljön. Att göra detta genom ett tillägg om ekocid till Romstadgan ställer sig dock utskottet mer tveksamt till. I likhet med vad den dåvarande klimat- och miljöministern framförde i ett frågesvar i maj 2022 anser utskottet att den svårförhandlade kompromiss som Romstadgan bygger på inte bör öppnas upp med mindre än att det finns bred samsyn om detta bland ett stort antal stadgeparter (fr. 2021/22:1605).

Utskottet har sedan Vietnamkrigets dagar, och alltså långt före Romstadgans tillkomst, återkommande prövat och avstyrkt förslag om en internationell reglering av ekocid (se. t.ex. bet. UU 1971:17). När det gjordes senast våren 2020 hänvisades det till att utskottet ställt sig bakom en svensk handlingslinje om att bidra till arbetet mot straffrihet för de allra grövsta internationella brotten genom att bl.a. stärka den internationella brottmålsdomstolen och stödja dess självständighet och oberoende (bet. 2019/20:UU15). Av regeringens skrivelse framgår att EU och medlemsstaterna fortsatt arbetet i enlighet med EU:s beslut om Internationella brottmålsdomstolen (2011/168/Gusp) med

att få fler stater att ansluta sig till Romstadgan, öka samarbetet med domstolen och att förmå stadgearterna att införa de ändringar i sin nationella lagstiftning som behövs för att genomföra Romstadgan.

Oaktat resonemangen om Romstadgan och Internationella brottmålsdomstolen noterar utskottet att utrikesministern i samrådet med EU-nämnden inför utrikesrådets möte den 20 mars 2023 bekräftade att frågan om ekocid finns med som ett inslag i rådets diskussioner om Rysslands aggression mot Ukraina (uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden 2022/23:32). Utskottet uppmärksammar också att det i förhandlingarna inom EU om ett nytt direktiv om straffrättsligt skydd för miljön, som berörs i EU-nämndens yttrande, har förts in förslag från Europaparlamentet som ligger nära den typ av omfattande miljöförstöring som begreppet ekocid avser. Vidare noterar utskottet att kommissionen och den höge representanten i det meddelande om kampen mot miljöbrott som antogs i anslutning till förslaget till nytt miljöbrottsdirektiv åtagit sig att nära följa den internationella utvecklingen när det gäller fastställande av och möjliga åtgärder mot ekocid (COM(2021) 814).

Med hänvisning till dessa pågående diskussioner och förhandlingar samt till tidigare ställningstaganden om Romstadgan anser utskottet att det inte är aktuellt för riksdagen att göra något tillkännagivande om ekocid. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2022/23:1288 (S), 2022/23:1960 (S) yrkande 1, 2022/23:2278 (MP) och 2022/23:2364 (V) yrkande 7.

Utvecklingspolitikens inriktning

Utskottet noterar att EU och medlemsstaterna i den senaste årsrapporten om EU:s mål för utvecklingsbiståndet bekräftat sina kollektiva och individuella åtaganden om finansiering för hållbar utveckling. EU och medlemsstaterna står för 43 procent av det globala utvecklingsbiståndet och ökade under 2021 biståndet i nominella termer. Samtidigt utgör det offentliga biståndet enbart en knapp halv procent av EU:s bni och biståndet till de minst utvecklade länderna enbart 0,12 procent. Utskottet konstaterar att rådet i rapporten uppmanar till skyndsamma, konkreta och verifierbara åtgärder för att uppnå målen till 2030 om ett bistånd på 0,7 procent av bni med 0,2 procent av bni till de minst utvecklade länderna.

Utskottet har i behandlingen av budgeten för det svenska utvecklingsbiståndet för 2023 ställt sig bakom en treårig anslagsnivå frikopplad från bni (prop. 2022/23:1 utg.omr. 5, bet 2022/23:UU2, rskr. 2022/23:94–96). Detta ska dock ses mot bakgrund av ett tidigare svenskt enprocentsmål och att Sverige är ett av fyra länder i EU-kretsen som lever upp till målet att ge 0,7 procent av bni som offentligt utvecklingsbistånd. Utskottet utgår alljämt från att regeringen med kraft verkar för att övriga OECD-länder, däribland EU:s medlemsstater, ska öka sitt bistånd och infria sina internationella åtaganden om utvecklingsfinansiering, i likhet med vad utskottet tidigare uttalat i behandlingen av motionsyrkanden om internationellt utvecklingsbistånd (bet. 2022/23:UU6, prot. 2022/23:87).

Utskottet har flera gånger framhållit vikten av att även EU:s bistånd följer principerna om biståndseffektivitet. Med anledning av de motionsyrkanden som tar upp detta uppmärksammar utskottet att EU i samförståndet om utveckling bekräftar åtagandet att tillämpa de grundläggande principerna för utvecklingseffektivitet med fokus på resultat, öppenhet och ömsesidig ansvarsskyldighet, nationellt egenansvar och inkluderande utvecklingspartnerskap. I samförståndet görs också ett åtagande att förbättra samarbetet mellan EU och medlemsstaterna, bl.a. genom att ta hänsyn till deras respektive komparativa fördelar. En metod för detta är gemensam programplanering av utvecklingssamarbetet för att uppnå ett bättre kollektivt resultat samtidigt som de enskilda medlemsstaternas egna prioriteringar respekteras. På så sätt kan resurser sammanföras, fragmenteringen minska och effektiviteten öka.

När det gäller motionsyrkandet om prioritering av hbtqi-personers rättigheter i EU:s bistånd vill utskottet först återigen hänvisa till det europeiska samförståndet om utveckling och det åtagande som där görs om en rättighetsbaserad strategi för utvecklingssamarbetet. Denna strategi omfattar alla mänskliga rättigheter och således även icke-diskriminering. Vidare konstaterar utskottet att EU i sina riktlinjer om icke-diskriminering inom de yttre åtgärderna särskilt tar upp utvecklingssamarbetets och det humanitära biståndets roll i arbetet för att motverka diskriminering med utgångspunkt i det rättighetsbaserade tillvägagångssättet (rådets dokument 6337/19). I ett bredare perspektiv har EU även genom handlingsplanen för mänskliga rättigheter och demokrati 2020–2024 förnyat åtagandet att bekämpa alla former av diskriminering, med särskild fokus på situationer med flera samverkande former av diskriminering, bl.a. på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Slutligen ingår insatser för att främja jämlikhet, deltagande och respekt för mångfald i fråga om hbtqi-personer och andra utsatta grupper i det tematiska programmet för mänskliga rättigheter och demokrati inom EU:s utvecklingspolitiska finansieringsinstrument Europa i världen under perioden 2021–2027. Utskottet välkomnar att EU använder utvecklingspolitiken för att främja hbtqi-personers rättigheter i världen och konstaterar att det inte behövs något tillkännagivande om detta.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att främjande av internationellt överenskomna biståndsnivåer, biståndseffektivitet och hbtqi-personers rättigheter omfattas av den förda politiken. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:53 (V) yrkande 11, 2022/23:1749 (SD) yrkandena 16 och 43 samt 2022/23:2364 (V) yrkandena 19–21.

Handel och utveckling

Utskottet har i behandlingen av budgeten för 2023 tillstyrkt regeringens prioriteringar när det gäller stärkta synergier mellan utvecklingssamarbetet, export- och investeringsfrämjandet samt handelspolitiken. Marknadsekonomi och handel är nödvändigt för att länder ska ta sig från fattigdom och till välstånd (prop. 2022/23:1 utg.omr. 7, bet 2022/23:UU2, rskr. 2022/23:94–96).

I tillägg till detta konstaterar utskottet att EU i samförståndet om utveckling åtagit sig att främja partnerländernas deltagande i världshandeln och använda handelspolitiken för att stärka en hållbar utveckling genom bl.a. förmåns-tillträde till EU:s marknad för utsatta länder, stöd till rättvis och etisk handel samt en ansvarsfull förvaltning av försörjningskedjor. Utskottet konstaterar också att Europeiska rådet i sin uppgörelse om klimatmålen vid mötet den 10–11 december 2020 gjorde ett åtagande om att säkerställa att EU:s handelspolitik och handelsavtal stöder ambitionerna på klimatområdet.

I juni 2022 presenterade kommissionen ett meddelande om hur EU:s handelsavtal kan bidra ytterligare till hållbar utveckling för att säkerställa att ekonomisk tillväxt går hand i hand med skydd av mänskliga rättigheter, anständigt arbete, klimatet och miljön. På så sätt ska handelsavtalen samverka bättre med andra åtgärder för att främja hållbar utveckling, som t.ex. EU:s generella preferenssystem. I meddelandet framhåller kommissionen bl.a. att EU eftersträvar större åtaganden från partnerländernas sida, i synnerhet genom att i handelsavtalens kapitel om handel och hållbar utveckling kräva ett effektivt genomförande av relevanta multilaterala miljöavtal som t.ex. Parisavtalet. Detta avtal har även lagts till som villkor i den särskilda stimulansordningen för hållbar utveckling och gott styre i kommissionens förslag till ny GSP-förordning. Vidare anger kommissionen i meddelandet att den avser att utvidga möjligheten att tillämpa handelssanktioner vid allvarliga överträdelse som på ett väsentligt sätt motverkar Parisavtalets ändamål (COM(2022) 409).

I sammanhanget noterar utskottet även att bistånds- och utrikeshandelsministern i ett frågesvar framhållit att frihandel är en prioriterad fråga för regeringen och att den avser att verka för att EU ska fortsätta att bygga öppna, starka och hållbara handelsförbindelser med omvärlden och ingå nya moderna, bilaterala och regionala frihandelsavtal (fr. 2022/23:53). Utskottet ser mot bakgrund av detta inget behov av tillkännagivanden från riksdagen om demokratiska handelsavtal och om klimatklausuler i handelsavtalen.

När det gäller handeln med afrikanska länder, som tas upp i en motion, noterar utskottet att rådet inom kort väntas anta beslutet om undertecknande och provisorisk tillämpning av partnerskapsavtalet mellan EU och Organisationen för stater i Afrika, Karibien och Stillahavsområdet (OSAKS). Utskottet har följt den s.k. post-Cotonouprocessen sedan 2015 då den inleddes genom kommissionens och den höga representantens gemensamma samrådsdokument. I granskningen av detta samrådsdokument konstaterade utskottet att det ursprungliga partnerskapets grund i utvecklingsbistånd och ensidiga handelspreferenser bidragit till ett tydligt givar- och mottagarperspektiv och att EU behöver tydliggöra en differentiering som beaktar ländernas olikheter, vilket Cotonouavtalet inte kunnat erbjuda (JOIN(2015) 33, utl. 2015/16:UU6). Utskottet konstaterar att handelsdimensionen inom ramen för Cotonouavtalet genomförs i ekonomiska partnerskapsavtal som EU och enskilda partnerländer slutit på regional basis. För närvarande finns fem ekonomiska partnerskapsavtal med 14 anslutna afrikanska länder. Flera afrikanska länder omfattas av

EU:s system för generella tullpreferenser, flertalet av ordningen för allt utom vapen.

I fråga om det afrikanska kontinentala frihandelsområdet framgår av regeringens skrivelse att EU stöder AU:s arbete med AFCFTA och att handeln under avtalet inleddes 2021 men att det fortfarande pågår förhandlingar om vilka villkor som ska gälla för denna handel. Utskottet uppmärksammar i tillägg till detta att regeringen i utrikesdeklarationen som gjordes i riksdagen den 15 februari 2023 angav att det afrikanska frihandelsavtalet rymmer stor potential och lägger grunden för ekonomisk utveckling genom att skapa världens största frihandelsområde. I juni 2020 antog rådet slutsatser om Afrika. I slutsatserna välkomnade EU det afrikanska kontinentala frihandelsområdet, som rådet ansåg på lång sikt kan komma att leda till ett övergripande frihandelsavtal mellan kontinenterna (rådets dokument 9265/20). I den gemensamma visionen för 2030 som antogs vid toppmötet mellan EU och Afrikanska unionen i februari 2022 anges vidare att regional och kontinental ekonomisk integration ska främjas, särskilt genom det afrikanska frihandelsområdet, och att de båda kontinenternas marknader gradvis ska integreras.

Utskottet delar motionens positiva syn på ett framtida afrikanskt och europeiskt frihandelsavtal men anser att frågan om att inleda förhandlingar om detta är för tidigt väckt. Först måste det afrikanska frihandelsområdet genomföras, och för det bör EU bistå med stöd och råd utifrån den egna erfarenheten av att skapa en inre marknad. Utskottet noterar att detta bl.a. görs inom ramen för ett team Europainitiativ med svensk medverkan. Det övergripande målet för insatsen, som genomförs under perioden 2021–2024, är att bidra till den afrikanska ekonomiska integrationsprocessen genom att förverkliga det afrikanska kontinentala frihandelsområdet (EU AFCFTA TAF). Utskottet noterar också att rådet den 6 februari 2023 gav kommissionen mandat för förhandlingar med Afrikanska unionen om ett icke bindande samförståndsavtal för att stärka samarbetet inom ramen för AFCFTA (rådets dokument 5774/23).

När det gäller frågan om undantag från patent på covid-19-vaccin noterar utskottet att EU och AU i den gemensamma visionen för 2030 anger att de båda unionerna ska arbeta för att WTO ska bidra till att bekämpa covid-19-pandemin och främja världsekonomins återhämtning, även i fråga om immaterialrättsliga aspekter. Som framgår av regeringens skrivelse nådde WTO i juni 2022 en uppgörelse om ett svar på pandemin med bl.a. mer lättanvända undantag från de immaterialrättsliga reglerna för vaccintillverkning. Inför WTO:s kommande ministerkonferens förutses en behandling av förslag om ett eventuellt utvidgat immaterialrättsligt undantag för diagnostik och behandlingar av covid-19. Utskottet noterar att kommissionen i sin nya strategi för global hälsa förklarar sig beredd att delta konstruktivt i diskussioner om sådana utvidgade undantag (COM(2022) 675). För utskottet förefaller frågan därmed ha fått en lämplig lösning.

I en motion framförs att det investeringsavtal som EU och Kina enades om i december 2020 bör kompletteras i fråga om mänskliga rättigheter. Med anledning av detta påminner utskottet om att Europaparlamentet i maj 2021 avbröt all behandling av investeringsavtalet efter att Kina hade riktat sanktioner mot ett antal Europaparlamentariker och parlamentets underutskott för mänskliga rättigheter (resolution P9_TA(2021)0255). I samband med behandlingen av regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 2020 i betänkande 2020/21:UU10 framförde utskottet att de ståndpunkter som Europaparlamentet intagit i förhållande till investeringsavtalet var rimliga och utskottet instämde i uppfattningen att handels- och investeringsförbindelserna med Kina inte kan behandlas utanför den allmänna kontexten av människorättsfrågor och de bredare politiska förbindelserna. Utskottet såg skäl att ingående granska hur det överenskomna investeringsavtalet förhåller sig till denna allmänna kontext.

Utskottet står fast vid detta uttalande och noterar att kommissionens ordförande i ett linjetal den 30 mars 2023 om EU:s relationer till Kina bl.a. markerat att Kinas förhållningssätt till Rysslands krig mot Ukraina och vilja att leva upp till folkrättsliga krav på mänskliga rättigheter kommer att vara avgörande för EU:s engagemang. I talet framhöll kommissionsordföranden även att världen och Kina har förändrats avsevärt sedan förhandlingarna om investeringsavtalet avslutades och att avtalet måste omvärderas i ljuset av en bredare Kinastrategi för EU (Speech/23/2063). Utskottet konstaterar att Europeiska rådet den 20–21 oktober 2022 höll en strategisk diskussion om EU:s förbindelser med Kina, vilket framgår av regeringens skrivelse, och att en fortsättning på denna diskussion står på dagordningen för Europeiska rådets möte den 29–30 juni 2023. Vidare konstaterar utskottet att bistånds- och utrikeshandelsministern i ett frågesvar bekräftat att det för närvarande saknas förutsättningar för att slutföra ratificeringen av investeringsavtalet och att Sverige och EU fortsätter att driva en kraftfull politik för ökad öppenhet och en stärkt respekt för mänskliga rättigheter i Kina (fr. 2022/23:688). Det är därmed enligt utskottet inte aktuellt för riksdagen att göra något tillkännagivande om investeringsavtalet med Kina.

Slutligen konstaterar utskottet att riksdagen i mars 2023 på näringsutskottets förslag avslod ett motionsyrkande om en feministisk handelspolitik med hänvisning till det nya handelspolitiska mål med inriktning på att nå en fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, som riksdagen ställt sig bakom i behandlingen av budgeten för 2023 (bet. 2022/23:NU12, prot. 2022/23:83). Detta kan ligga till grund för att avslå även det förslag om en feministisk handelspolitik som är föremål för behandling i detta betänkande.

Mot bakgrund av vad som anförts avstyrker utskottet motionerna 2022/23:1879 (C) yrkandena 28 och 29 samt 2022/23:2364 (V) yrkandena 3, 6 och 16–18.

EU:s bilaterala och regionala förbindelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att utveckla sanktionerna mot Ryssland genom en terroristlistning av Wagnergruppen och tillkännager detta för regeringen. Riksdagen avslår motionsyrkanden om det östliga partnerskapet, Ryssland, Israel, Marocko, Iran och Kuba.

Jämför reservation 13 (C), 14 (S, V, C, MP) och 15 (V, MP), motivreservation 16 (S) och 17 (C), reservation 18 (V), 19 (S, C), 20 (SD) och 21 (C) samt motivreservation 22 (S, V, MP).

Skrivelsen

I skrivelsen anger regeringen att förutsättningarna för det östliga partnerskapet ändrats under året genom dels Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina som utsatt formatet för press, dels EU:s beslut att ge Ukraina och Moldavien kandidatlandsstatus och Georgien ett europeiskt perspektiv. Med anledning av detta har en anpassning av partnerskapet till det nya läget diskuterats (avsnitt 22.2). I redogörelsen för förbindelserna med de olika partnerländerna anger regeringen bl.a. att EU återkommande fördömt repressiva reformer och politiskt motiverade domar i Belarus och att sanktionerna mot landet har utvidgats. Regeringen beskriver också EU:s medlingsinsatser i konflikten mellan Armenien och Azerbajdzjan om Nagorno-Karabach och hur EU visat sitt engagemang för fred och stabilitet i södra Kaukasus genom att inrätta en civil övervakningsmission. Samtidigt har EU arbetat vidare med fördjupade partnerskaps- och samarbetsavtal med de båda länderna (avsnitten 22.4.4–22.4.7).

Rysslands krig mot Ukraina har inneburit en genomgripande förändring av EU:s politik gentemot Ryssland. Av skrivelsen framgår att Rysslands aggression fanns på dagordningen för samtliga EU-toppmöten och att omfattande sanktioner mot landet infördes succesivt. EU har också kraftigt begränsat kontakterna med Ryssland och upphävt viseringsförenklingsavtalet med Ryssland. I november 2022 hade utrikesrådet en diskussion om en gemensam handlingslinje gentemot Ryssland, och regeringen anger i skrivelsen att det då fanns en samsyn om att stärka den europeiska motståndskraften, ge stöd till partnerländerna och fortsätta EU:s engagemang för det ryska civilsamhället och för oberoende medier (avsnitt 22.4.1 och 34.6.2). Av skrivelsen framgår vidare att Ryssland och Belarus sedan den 9 mars 2022 är suspenderade från allt samarbete inom ramen för strategin för Östersjöregionen (avsnitt 11). Hanteringen av Rysslands aggression mot Ukraina har även varit prioriterat i samarbetet med Nato och i EU:s agerande i FN och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (avsnitten 19.2.5, 19.2.6 och 19.3).

När det gäller den israelisk-palestinska konflikten anger regeringen att EU har betonat vikten av en förhandlad tvåstatslösning grundad i folkrätten och att parterna vidtar förtroendebyggande åtgärder för en ömsesidig dialog som på sikt kan skapa förutsättningar för att återuppta fredsprocessen. EU har under året kritiserat åtgärder som bidragit till ökade spänningar och underminerat en tvåstatslösning, som t.ex. bosättningsexpansion och bosättningsvåld. Samtidigt har EU fördömt terroristattacker i Israel och framhållit Israels legitima säkerhetsbehov. Det framgår även av skrivelsen att det under 2022 hölls ett associeringsråd mellan EU och Israel för första gången sedan 2012 (avsnitt 22.6.2).

I skrivelsen redogör regeringen även för utvecklingen i EU:s samarbete med länderna i det södra grannskapet och Medelhavsunionen, inom vilken rådet godkänt utkast till deklARATIONER som sedan antagits av ministermöten på teman som blå ekonomi, kvinnors roll i samhället, handel och investeringar och klimatomställning. Under året har också beslut fattats om olika regionala biståndsinsatser i det södra grannskapet (avsnitt 22.6.7).

Händelseutvecklingen i Iran under hösten 2022, då fredliga protester bemöttes med övervåld och kränkningar av de mänskliga rättigheterna från de iranska myndigheternas sida, behandlades enligt skrivelsen av utrikesrådet upprepade gånger. I december antogs slutsatser och sanktionerna för kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Iran utvidgades i flera omgångar. Sanktioner har även införts till följd av Irans medverkan i Rysslands krig mot Ukraina. Regeringen beskriver också hur EU uttryckt oro för Irans avsteg från överenskommelsen om landets kärntekniska program (JCPOA) och uppmanat Iran att återgå till att fullt ut leva upp till överenskommelsen. Det framgår av skrivelsen att den höge representanten ansvarar för medlingsinsatser för att bevara JCPOA men att inga framsteg rapporterats (avsnitt 19.8.1 och 22.6.3).

I fråga om Kuba anger regeringen att flera dialoger inom prioriterade områden genomförts i enlighet med avtalet om politisk dialog och samarbete mellan EU och Kuba (avsnitt 22.7.2).

Motionerna

Östliga partnerskapet

I kommittémotion 2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 41 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU ska ta fram en ny strategi för Kaukasus och östliga partnerskapet, där EU:s roll för långsiktig fred och stabilitet i området ingår som en del. I yrkande 42 föreslås ett tillkännagivande om att EU bör överväga att rikta s.k. Magnitskijsanktioner mot styret i Azerbajdzjan. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 43 ett tillkännagivande om att regeringen ska säkerställa att EU i sin översyn av det östliga partnerskapssamarbetet utgår från de nya förutsättningar som råder med tanke på att Ukraina och Moldavien blivit kandidatländer och Georgien givits ett tydligt medlemskapsperspektiv. Motionärerna anser också att Belarus ska uteslutas ur det östliga partnerskapet så länge som den nuvarande

regimen sitter vid makten, vilket de föreslår i yrkande 44 att riksdagen ska tillkännage för regeringen. I yrkande 45 föreslås ett tillkännagivande om att EU ska stödja frihets- och demokratiåtgärderna i de östliga partnerskapsländerna, inklusive krafter för Belarus frihet. När det gäller Belarus föreslår motionärerna i yrkande 46 även att EU:s sanktioner med anledning av situationen i landet ska breddas till att omfatta sanktioner mot systematisk penningtvätt och korruption samt att sanktionerna ska vara träffsäkra och riktas mot de ansvariga för övergreppen.

Ryssland

I kommittémotion 2022/23:945 yrkande 17 föreslår Tobias Andersson m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att Sverige gemensamt med EU och andra aktörer bör införa ytterligare sanktioner mot Ryssland. Ett liknande förslag framförs av Aron Emilsson m.fl. (SD) i kommittémotion 2022/23:1764 yrkande 3, där motionärerna även föreslår att ytterligare sanktioner i synnerhet bör riktas mot produkter som kan användas för militära ändamål.

I kommittémotion 2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska öka stödet till den ryska freds- och demokratiåtgärden som ett sätt att på längre sikt främja ett mellanfolkligt samarbete mellan Ryssland och EU som kan vara en motvikt till rysk aggression och upprustning.

Sanktioner mot Ryssland tas även upp av Kerstin Lundgren m.fl. (C) i kommittémotion 2022/23:849 yrkandena 18, 21 och 24. Där föreslår motionärerna tillkännagivanden om att regeringen ska verka för att EU uthålligt och kraftfullt ska upprätthålla och utveckla sanktionspolitiken mot Ryssland, rikta sanktioner mot hela de ryska energi- och banksektorerna och säkerställa att det inte finns kryphål i sanktionerna.

Israel

I kommittémotion 2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 23 föreslås ett tillkännagivande om att Sverige bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område. Motionärerna anser också att Sverige bör verka för att EU ska suspendera det nuvarande associeringsavtalet med Israel så länge Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och upphör med byggandet av muren på Västbanken. Vidare anser motionärerna att EU ska införa ett vapenembargo mot Israel, vilket de i yrkande 24 föreslår ett tillkännagivande om att Sverige ska ta initiativ till. I yrkande 25 föreslår de även att Sverige ska verka för att EU ska kräva att Israel tar sitt ansvar som ockupationsmakt för att tillhandahålla vaccin mot covid-19 till civilbefolkningen på Västbanken.

I motion 2022/23:1455 föreslår Jacob Risberg och Bassem Nasr (båda MP) i yrkande 3 ett tillkännagivande om att införa sanktioner mot Israel som svar på landets ockupation av palestinska områden och apartheidliknande diskriminering av palestinier.

Marocko

I kommittémotion 2022/23:2364 yrkande 26 föreslår Håkan Svenneling m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU ska öka trycket på Marocko och kräva att den folkomröstning om Västsaharas självständighet som parterna kom överens om 1991 ska hållas. I yrkande 27 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen även ska verka för att EU, i enlighet med vad EU-domstolen beslutat, ska säkerställa att handelsavtal och fiskeavtal mellan EU och Marocko inte omfattar Västsaharas territorium så länge som Västsaharas folk, via dess legitima representant Polisario, inte har gett sitt samtycke. Vidare föreslås i yrkande 28 ett tillkännagivande om att Sverige bör verka i EU för att det ska utarbetas riktlinjer för företag och investerare för att förhindra investeringar på ockuperad mark som inte godkänts av Polisario som Västsaharas legitima representant.

Iran

I kommittémotion 2022/23:1769 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör verka för att EU och USA ska införa gemensamma sanktioner mot Iran och iranska makthavare. I yrkandena 2 och 3 föreslår motionärerna tillkännagivanden om att regeringen dels bör agera aktivt för att fler länder vid sidan av EU:s medlemsstater och USA ska införa sanktioner mot Iran och iranska makthavare, dels ska sträva efter att sanktioner även ska införas mot nära anhöriga till iranska makthavare. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 9 ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att rikta sanktioner mot det regimkontrollerade internationella Al-Mustafauniversitet och att sanktionerna ska gälla hela universitetet, inklusive anknutna verksamheter i Sverige.

Sanktioner mot iranska makthavare efterlyses även av Kerstin Lundgren m.fl. (C), som i kommittémotion 2022/23:849 yrkande 23 föreslår ett tillkännagivande om att regeringen ska arbeta för att EU ska rikta sanktioner mot ledande personer i det iranska islamiska revolutionära gardet.

Ett tillkännagivande om att utöka sanktionerna mot den iranska regimen föreslås även av Lawen Redar m.fl. (S) i motion 2022/23:1965 yrkande 4 och av Azadeh Rojhan m.fl. (S) i motion 2022/23:2040 yrkande 2. I den sist nämnda motionens yrkande 1 föreslås även ett tillkännagivande om att regeringen ska verka inom EU för att öka påtryckningarna på den iranska regimen att släppa alla politiska fångar.

Kuba

I kommittémotion 2022/23:1744 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU inför stränga sanktioner mot Kuba med hänvisning till regimen förtryck av den demokratiska oppositionen och befolkningen i övrigt. Motionärerna föreslår i yrkande 2 även ett tillkännagivande om att regeringen ska agera för att EU tillsammans med USA och demokratiska länder i Latinamerika ska formulera

och driva en gemensam Kubapolitik. I motionens yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att Sverige bör frånträda avtalet om politisk dialog och samarbete mellan EU, medlemsstaterna och Kuba.

Avtalet med Kuba tas även upp av Kerstin Lundgren m.fl. (C), som i kommittémotion 2022/23:849 yrkande 33 föreslår ett tillkännagivande om att regeringen ska utvärdera avtalet och i ljuset av utvärderingens resultat ompröva Sveriges ratificering av det.

Bakgrund

EU:s förbindelser med andra länder och organisationer

Enligt artikel 8 i EU-fördraget ska unionen utveckla särskilda förbindelser med närbelägna länder i syfte att skapa ett område med välstånd och god grannsämja som grundar sig på unionens värderingar och utmärks av nära och fredliga förbindelser som bygger på samarbete. För ändamålet får unionen ingå särskilda avtal med de berörda länderna. Dessa avtal får innebära ömsesidiga rättigheter och skyldigheter samt möjligheten att genomföra åtgärder gemensamt.

Vidare framgår av EU-fördragets artikel 21 att unionen ska sträva efter att utveckla förbindelser och bygga partnerskap med tredjeländer och regionala eller globala internationella organisationer som delar de principer som legat till grund för unionens tillblivelse, utveckling och utvidgning. Unionen ska främja multilaterala lösningar på gemensamma problem, särskilt inom ramen för FN.

Bestämmelser om unionens befogenhet att ingå internationella avtal finns i EUF-fördragets artikel 216 som anger att unionen får ingå avtal med ett eller flera tredjeländer om det är nödvändigt för att inom ramen för unionens politik förverkliga något av de mål som avses i fördragen. Avtal som ingås av unionen ska vara bindande för unionens institutioner och för medlemsstaterna. Vidare framgår av artikel 217 att unionen får ingå avtal med ett eller flera tredjeländer som innebär en associering med ömsesidiga rättigheter och förpliktelser, gemensamt uppträdande och särskilda förfaranden. Avtal förhandlas fram och ingås enligt de bestämmelser som anges i artikel 218 med undantag för vissa särskilda bestämmelser som gäller för handelsavtal och som framgår av fördragets artikel 207.

Östliga partnerskapet

Det östliga partnerskapet är en specifik östlig dimension av EU:s grannskapspolitik. Partnerskapet lanserades på svenskt och polskt initiativ 2009 för att stärka de politiska och ekonomiska förbindelserna mellan EU och de sex partnerskapsländerna Armenien, Azerbajdzjan, Belarus, Georgien, Moldavien och Ukraina, med det övergripande syftet att skapa ett gemensamt område med demokrati, välstånd och stabilitet. I slutet av juni 2021 avbröt Belarus sitt

deltagande i det östliga partnerskapet som en reaktion på de sanktioner som EU infört.

Den höga representanten och kommissionen presenterade i mars 2020 ett gemensamt meddelande om utvecklingen av det östliga partnerskapet efter 2020. I meddelandet angavs ökad resiliens som överordnad policyram och ett huvudmål för de kommande åren. Särskilt betonades resiliensen när det gäller hållbara och integrerade ekonomier, ansvarsskyldiga institutioner, rättsstatsprincipen och säkerhet, miljö och klimat, digital omställning samt rättvisa och inkluderande samhällen (JOIN(2020) 7, utl. 2019/20:UU16). Rådet välkomnade meddelandet i slutsatser som godkändes i maj 2020 (rådets dokument 7510/1/20).

Inriktningen på stärkt resiliens, jämte åtgärder för återhämtning och reformer, bekräftades vid det sjätte toppmötet inom det östliga partnerskapet som hölls i Bryssel den 15 december 2021. I den gemensamma förklaringen från toppmötet framhålls att arbetet med att stärka resiliensen ska inriktas på att stärka rättsstaten, upprätta en effektiv, transparent och ansvarsskyldig offentlig förvaltning på alla förvaltningsnivåer, bekämpa bedrägerier, korruption och ekonomisk brottslighet, bekämpa organiserad brottslighet och stärka säkerheten samt cyberresiliensen, vilket omfattar cyberhot och hybridhot. I förklaringen betonas också att EU:s stöd kommer att följa en villkorlighets- och incitamentsbaserad strategi och att ett villkor för stödet är att överenskomna reformer genomförs (rådets dokument 14964/21).

Belarus

EU har haft sanktioner mot Belarus sedan 2004. Sanktionsregimen omfattade inledningsvis förbud mot att sälja vapen och annan utrustning som kan användas för internt förtryck samt inreseförbud, frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra medel för listade personer och enheter i Belarus. Sanktionslistorna avser personer, enheter eller organ som är ansvariga för allvarliga brott mot mänskliga rättigheter eller repressalier mot det civila samhället och den demokratiska oppositionen, eller vars verksamhet i övrigt allvarligt undergräver demokratin eller rättsstatsprincipen i Belarus. Listningar kan även avse personer, enheter eller organ som är associerade med de ansvariga eller som drar nytta av eller stöder Lukasjenkoregimen.

EU har utvidgat sanktionslistan och infört nya handelsrestriktioner i flera omgångar efter det fuskpräglade presidentvalet i augusti 2020 och de belarusiska myndigheternas våldsamma repression av de demonstrationer som följde på valet samt efter tvångslandningen av ett Ryanairflyg i maj 2021. Nya sanktionskriterier har införts till följd av den belarusiska regimen hybridattack mot EU:s yttre gränser genom att underlätta migrationsströmmar och till följd av Belarus inblandning i Rysslands aggression mot Ukraina. I februari 2023 förlängde EU sanktionsregimen mot Belarus med ett år t.o.m. den 28 februari 2024. Sammanlagt var då 195 personer och 34 enheter listade.

EU:s politik i förhållande till Belarus vägleds av rådets slutsatser från oktober 2020 (rådets dokument 11661/20). I politiken ingår bl.a. att minska det bilaterala samarbetet med myndigheterna och att öka stödet till det belarusiska folket och civilsamhället. I slutsatserna signalerar EU även beredskap att avsevärt öka sitt politiska engagemang och ekonomiska bistånd om Belarus myndigheter respekterar principerna om demokrati, rättsstatlighet och mänskliga rättigheter, bl.a. genom att upphöra med förtrycket, frigge politiska fångar och genom att erbjuda dem som befinner sig i påtvingad och politisk exil möjlighet att återvända under säkra former. EU åtar sig även att stödja en fredlig övergång till demokrati genom bl.a. förhandlingar om ett ramavtal och en plan för ekonomiskt stöd till institutionella och andra reformer.

I maj 2021 lanserade kommissionen ett stödpaket om tre miljarder euro i form av lån och bidrag som snabbt ska kunna aktiveras till stöd för en demokratisk övergång när förutsättningarna för en sådan finns (pressmeddelande IP/21/2685). I december 2022 antog kommissionen ett nytt stöd inom programmet EU4Belarus, som under året uppgick till över 30 miljoner euro i stöd till demokrati- och människorättsaktivister i civilsamhället och utbildningsinsatser (pressmeddelande IP/22/7376).

Ryssland

EU formulerade 2016 fem principer för sitt förhållningssätt till Ryssland. De handlar om principfasthet mot Rysslands brott mot folkrätten med krav på Minskavtalens genomförande som ett nyckelvillkor, stöd till länderna i det östliga partnerskapet och andra grannar (bl.a. i Centralasien), förmåga att stå emot ryska påverkansoperationer i fråga om t.ex. energisäkerhet och strategisk kommunikation, möjlighet till selektivt samarbete i frågor av intresse för EU samt ökade direkta mellanfolkliga kontakter och stöd till det ryska civilsamhället (rådets dokument 7042/16).

Rysslands fullskaliga invasionskrig mot Ukraina har inneburit en omprövning av politiken. En diskussion om EU:s allmänna förhållningssätt till Ryssland hölls vid utrikesrådets möte den 14 november 2022. I diskussionen betonades vikten av att upprätthålla trycket på Ryssland genom internationell isolering, sanktioner och ansvarsutkrävande för krigsbrott. Vidare framhölls behovet av stöd till partnerländer i EU:s grannskap och till civilsamhällesaktörer och människorättsförsvarare i och utanför Ryssland. I uttalandena efter rådmötet framhålls även vikten av att förstärka EU:s motståndskraft, försvara den regelbaserade världsförordningen och hantera de globala konsekvenserna av Rysslands krig, inte minst i fråga om livsmedelssäkerhet.

EU införde 2014 tre sanktionsregimer med anledning av Rysslands agerande i Ukraina. Den första gäller personer och enheter som är ansvariga för åtgärder som undergräver eller hotar Ukrainas territoriella integritet, suveränitet och oberoende (beslut 2014/145/Gusp, förordning (EU) 269/2014). Sanktionerna består av reserestriktioner, frysning av tillgångar och förbud mot

att tillgängliggöra medel för listade personer och enheter. Den andra sanktionsordningen infördes med anledning av den olagliga annekteringen av Krim och Sevastopol (beslut 2014/386/Gusp, förordning (EU) 692/2014). Sanktionerna förbjuder bl.a. import av varor med ursprung i Krim eller Sevastopol till EU. Den tredje sanktionsordningen infördes med hänsyn till Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina (beslut 2014/512/Gusp, förordning (EU) 833/2014). Sanktionerna innebar förbud mot handel med investeringstjänster, vapen, tjänster och finansiering som rör militär verksamhet, varor och teknik med dubbla användningsområden samt exportrestriktioner för varor och tjänster kopplade till Rysslands oljeindustri.

Ytterligare en sanktionsregim infördes den 23 februari 2022 som svar på Rysslands erkännande av de icke regeringskontrollerade ukrainska länen Donetsk och Luhansk som självständiga (beslut (Gusp) 2022/266, förordning (EU) 2022/263). Genom den nya sanktionsregimen förbjöds bl.a. import av varor från de icke regeringskontrollerade ukrainska områdena. Regimen utvidgades i oktober 2022 efter Rysslands annektering av dessa och ytterligare två ukrainska län. Den förlängdes med tolv månader i februari 2023. Sanktionerna mot den olagliga annekteringen av Krim och Sevastopol förlängdes med tolv månader i juni 2022.

Efter inledningen av Rysslands fullskaliga invasionskrig mot Ukraina har EU utvidgat sanktionerna i flera omgångar allteftersom Ryssland eskalerat kriget. Utvidgningarna av sanktionerna bygger i hög grad på en samordning med andra länder, framför allt inom G7. Sanktionerna syftar på ett övergripande plan till att undergräva Rysslands förmåga att finansiera kriget mot Ukraina, påföra tydliga ekonomiska och politiska kostnader för personer i Rysslands politiska elit som är ansvariga för invasionen och minska Rysslands ekonomiska bas.

Sanktionerna mot åtgärder som hotar Ukrainas territoriella integritet, suveränitet och oberoende förlängdes med sex månader i mars 2023. Sanktionerna omfattade då 1 473 personer och 205 enheter. Bland de listade finns förutom ryska medborgare även personer av annan nationalitet, främst belarusier, iranier och ukrainska kollaboratörer.

Sanktionerna mot Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina förlängdes med sex månader i januari 2023. Sanktionsregimen är mycket omfattande och komplex (den konsoliderade förordningen är över 290 sidor lång). Genom de upprepade utvidgningarna efter februari 2022 har sanktionerna kommit att omfatta bl.a.

- ytterligare begränsningar i tillträdet till EU:s finans- och kapitalmarknader
- utvidgade förbud mot export av produkter med dubbla användningsområden
- flygförbud inom EU för ryska luftfartsbolag
- förbud mot transaktioner med den ryska centralbanken och att tillhandahålla specialiserade finansiella meddelandetjänster (Swift) till vissa ryska banker

- förbud mot nya investeringar i den ryska energisektorn och gruvsektorn
- importförbud för järn, stål, träprodukter, cement, gödningsmedel, kol, råolja och petroleumprodukter, guld m.m. från Ryssland
- exportförbud för lyxvaror, flygbränsle, kvantdatorer, halvledare, drönmotorer m.m. till Ryssland.

Ryska företrädare omfattas även av EU:s sanktioner mot kemvapen, cyberattacker och brott mot de mänskliga rättigheterna. Wagnergruppen är en listad enhet under sanktionsregimerna mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna och mot åtgärder som undergräver eller hotar Ukrainas territoriella integritet, suveränitet och oberoende. Även enskilda företrädare för Wagnergruppen och företag med koppling till Wagnergruppen är listade under dessa regimer. Enskilda företrädare är även listade under sanktionsregimerna med hänsyn till situationen i Syrien, Libyen och Mali. I sanktionsbesluten beskrivs Wagnergruppen som en Rysslandsbaserad icke bolagsetablerad privat militär enhet som inrättades 2014 och som finansierar och genomför sin verksamhet genom att inrätta lokala enheter och med stöd av lokala myndigheter. Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet konstaterade i betänkande 2021/22:UFöU2 att icke-transparenta kontraktsförhållanden mellan grupperingar som Wagnergruppen och stater gör det möjligt för legosoldater att undkomma rättsligt ansvar och kringgå skyldigheter att följa internationell och nationell rätt i länder där de verkar. Bristen på transparens gör det svårare att utreda ansvar för människorättskränkningar, t.ex. i fråga om vem eller vilka som kan dömas till ansvar, och det försämrar därmed möjligheterna för utsatta att få rätt i domstol.

Vid sidan av sanktionerna mot Ryssland har EU vidtagit åtgärder för att försvåra inresa till EU för ryska medborgare. I september 2022 upphävde EU avtalet med Ryssland från 2007 om förenklat utfärdande av viseringar (beslut (EU) 2022/1500). Samma dag utgav kommissionen riktlinjer för utfärdande av viseringar för ryska sökanden med en stram tillämpning av EU:s viseringskodex (C(2022) 6596). Några veckor senare gjorde kommissionen en komplettering genom riktlinjer för kontroll av ryska resenärer vid Schengens yttre gränser enligt EU:s gränskodex. I riktlinjerna uppmanas gränspoliserna att bl.a. göra en noggrann individuell granskning av den potentiellt förhöjda säkerhetsrisk som det innebär för Schengenområdet om ryska medborgare tillåts inresa när deras hemland bedriver ett illegalt aggressionskrig mot ett av EU:s kandidatländer, och även beakta om en sådan inresa allvarligt kan skada en eller flera medlemsstaters internationella relationer (C(2022) 7111). I december 2022 beslutade EU också att inte godta ryska pass och andra resehandlingar som utfärdats i regioner eller territorier i Ukraina som ockuperas av Ryssland eller i utbrytarregioner som inte kontrolleras av Georgiens regering (beslut (EU) 2022/2512).

Israel

Relationerna mellan EU och Israel baseras på ett associeringsavtal som trädde i kraft 2000 (prop. 1995/96:185, bet. 1995/96:UU22, rskr. 1995/96:293). Avtalet omfattar bl.a. bestämmelser om politisk dialog, frihandel och ett närmare ekonomiskt samarbete. Enligt artikel 83 gäller avtalet på staten Israels territorium. EU erkänner inte förändringar av 1967 års gränser som inte parterna i fredsprocessen kommer överens om. EU erkänner således inte Israels suveränitet över Golanhöjderna, Gazaremsan och Västbanken, inklusive östra Jerusalem, och dessa områden är enligt EU därmed inte en del av Israels territorium. Avtal mellan EU och Israel är inte tillämpliga på de ockuperade områdena (rådets dokument 17438/12).

Den fjärde Genèvekonventionen från 1949 om skydd av civilpersoner under krig innehåller bl.a. bestämmelser om ockupationsmaktens skyldigheter. I konventionens artikel 55 anges att en ockupationsmakt är skyldig att, så långt det står i dess förmåga, säkerställa befolkningens försörjning av livsmedel och läkemedel samt införa livsmedel, läkemedel och andra varor i fall det ockuperade områdets egna tillgångar är otillräckliga. Ockupationsmakten ska enligt artikel 56 även säkerställa och vidmakthålla sjukvårds- och sjukhusanläggningar liksom allmän hälsovård och hygien inom ockuperat område, särskilt genom att införa och tillämpa profylaktiska och preventiva åtgärder som anses nödvändiga för att hindra spridningen av smittosamma sjukdomar och epidemier.

Marocko

Den rättsliga ramen för relationerna mellan EU och Marocko utgörs av Europa-Medelhavsavtalet om en associering mellan de båda parterna, som började tillämpas 2000. Avtalet omfattar politisk dialog, frihandel och ett närmare ekonomiskt samarbete. Det gäller enligt artikel 94 på Marockos territorium. Vid riksdagens godkännande av avtalet beklagade utrikesutskottet bristen på framsteg i fredsprocessen för Västsahara och ansåg det angeläget att fredsprocessen går vidare och att en folkomröstning kan hållas i enlighet med FN:s fredsplan. Samtidigt såg utskottet associeringsavtalet med Marocko som ett nytt instrument för påverkan i Västsaharafrågan (prop. 1995/96:195, bet. 1996/97:UU3, rskr. 1996/97:25).

Västsahara är upptaget i FN:s förteckning över icke självstyrande territorier i den mening som avses i artikel 73 i FN-stadgan. När Spanien drog sig tillbaka från territoriet 1976 utbröt en väpnad konflikt mellan Marocko och befrielse rörelsen Polisario som pågick till 1988 då parterna godtog en FN-plan som innebar eldupphör och att en folkomröstning om självbestämmande skulle genomföras under FN:s överinseende. Folkomröstningen har ännu inte genomförts.

Vid sidan av associeringsavtalet har EU även ingått ett avtal om hållbart fiskepartnerskap med Marocko. EU-domstolen har flera gånger prövat frågor om de båda avtalens territoriella tillämpning. I december 2016 fann domstolen

att begreppet Marockos territorium avser det geografiska område i vilket Marocko utövar de befogenheter som ges till suveräna stater enligt folkrätten, vilket utesluter alla andra territorier, såsom Västsahara. Domstolen framhöll också att en inkludering av Västsahara i associeringsavtalets tillämpningsområde skulle strida mot principerna om självbestämmande och om traktaters relativa verkan, vilka var tillämpliga på förhållandet mellan unionen och Marocko (mål C-104/16 P). Med stöd av denna argumentation konstaterade domstolen i en dom i februari 2018 att inte heller det dåvarande fiskepartnerskapsavtalet var tillämpligt på angränsande vatten till Västsaharas territorium (mål C-266/16).

Efter dessa domar förhandlades ett nytt avtal om handelsliberalisering för jordbruks- och fiskeriprodukter inom ramen för associeringsavtalet (ändring av avtalets protokoll 1 och 4) och ett nytt fiskepartnerskapsavtal. I september 2021 konstaterade tribunalen att de nya avtalen är utformade för att omfatta Västsaharas territorium och dess angränsande vatten. Tribunalen ogiltigförklarade avtalen eftersom rådet när de ingicks inte i tillräcklig grad hade levt upp till kravet på att Västsaharas folk, i egenskap av tredje part, måste samtycka till avtalens tillämpning på Västsahara, i enlighet med principen om traktaters relativa verkan jämförd med principen om självbestämmande (mål T-279/19 och de förenade målen T-344/19 och T-356/19).

Tribunalens domar har överklagats av både kommissionen och rådet. Sverige röstade nej till rådets beslut att överklaga domarna eftersom domstolens utslag ansågs ligga i linje med tidigare domar och svensk folkrättslig bedömning (skr. 2021/22:115 s. 164).

Inför rådets beslut om förhandlingsmandat för ändringen av associeringsavtalets protokoll 1 och 4 i maj 2017 fick regeringen i EU-nämnden mandat för att rösta ja med ett uttalande till protokollet om att ett framtida avtal måste respektera folkrätten och EU-domstolens utslag att det västsahariska folket måste ge sitt samtycke (uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden 2016/17:39). Vid rådets beslut i februari 2018 om att inleda förhandlingar om ett nytt fiskepartnerskap röstade Sverige nej med motiveringen att förhandlingsdirektivet inte garanterade överensstämmelse med folkrätten som, eftersom Västsahara inte är en del av Marockos territorium, kräver att fiskeresurserna ska exploateras till förmån för befolkningen i Västsahara och i enlighet med dess intressen och önskemål (rådets dokument 8652/18). När rådet beslutade om ändringen av associeringsavtalet i juli 2018 lade Sverige ned sin röst, och vid beslutet om fiskepartnerskapsavtalet i november 2018 röstade Sverige nej, i båda fallen av folkrättsliga skäl (skr. 2018/19:115 bilaga 3). I båda fallen gjordes uttalanden till protokollet om att Sverige, i lite olika ordalag, inte ansåg att det krav som EU-domstolen ställt på samtycke från Västsaharas befolkning var uppfyllt (rådets dokument 15671/1/18 och 7075/19).

I den gemensamma förklaringen från det senaste associeringsrådet i juni 2019 bekräftade EU och Marocko sitt stöd för den FN-ledda processen för att nå en rättvis, hållbar och för de inblandade parterna acceptabel politisk lösning

på frågan om Västsahara baserad på säkerhetsrådets resolutioner. EU uppmanade parterna i konflikten att engagera sig i en anda av realism och kompromissvilja inom ramen för arrangemang som överensstämmer med principerna i FN-stadgan.

Iran

Förbindelserna mellan EU och Iran grundar sig på ett gemensamt uttalande från april 2016 om sektorsvist samarbete under villkor av ett fullständigt genomförande av JCPOA. Samarbetsområdena omfattar bl.a. politisk dialog, mänskliga rättigheter, handel och investeringar, energi och klimatförändringar, civilt kärntekniskt samarbete och migration (Statement/16/1441).

I februari 2019 godkände rådet slutsatser i vilka rådet uttryckte allmänt stöd för utvecklingen av förbindelserna mellan EU och Iran i enlighet med det gemensamma uttalandet. I huvudsak uppehåller sig slutsatserna emellertid vid genomförandet av JCPOA efter USA:s frånträde, Irans roll i de ökande spänningarna i regionen och i konflikterna i Syrien och Jemen samt situationen för mänskliga rättigheter i Iran (rådets dokument 5744/19).

Nya slutsatser antogs av rådet i december 2022 för att fördöma de iranska myndigheternas utbredda, brutala och oproportionerliga våld mot fredliga demonstranter. I slutsatserna uppmanas Iran att upphöra med godtyckliga frihetsberövanden och användningen av tortyr och grym och omänsklig behandling av fångar. Iran uppmanas även att avskaffa all diskriminering av kvinnor och flickor samt upphöra med att utdöma och verkställa dödsstraff. I slutsatserna fördömer EU även Irans militära stöd till Ryssland i kriget mot Ukraina. EU upprepar också sin beslutsamhet att förhindra att Iran utvecklar eller införskaffar kärnvapen och uppmanar Iran att följa JCPOA och icke spridningsfördraget. Vidare fördömer EU Irans destabiliserande verksamhet i och runt Mellanöstern i form av politiskt, militärt och ekonomiskt stöd, även till icke-statliga aktörer i länder som Syrien, Irak, Jemen och Libanon (rådets dokument 15445/22).

EU har sedan 2011 sanktioner mot Iran med anledning av allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter i landet (beslut 2011/235/Gusp, förordning (EU) nr 359/2011). Sanktionerna, som består i inreseförbud, frysning av tillgångar och förbud mot att tillgängliggöra medel, riktas mot personer som medverkar i eller är ansvariga för allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna genom angrepp på fredliga demonstranter, journalister, människorättsförsvarare, studenter eller andra personer som försöker att försvara sina legitima rättigheter, inklusive yttrandefriheten. Sanktionerna riktas även mot personer som medverkar i eller är ansvariga för allvarliga kränkningar av rättssäkerheten, tortyr, grym, omänsklig och förnedrande behandling eller urskillningslös, överdriven och ökad användning av dödsstraffet, inbegripet offentliga avrättningar, stening, hängning eller avrättning av ungdomsbrottslingar. Efter upprepade listningsbeslut till följd av den hårda repressionen av de fredliga protesterna efter mordet på Jina Mahsa Amini i

september 2022 omfattar sanktionslistorna sammanlagt 216 personer och 37 enheter. Sanktionerna förbjuder även tillhandahållandet av utrustning som kan användas för internt förtryck eller som är avsedd att användas för övervakning eller avlyssning av internet och telekommunikationer i Iran. I april 2023 förlängdes sanktionerna med tolv månader.

EU har sedan 2007 genomfört FN:s sanktioner mot Iran kopplade till landets kärntekniska program. Efter en utvidgning av FN-sanktionerna 2010 fattade EU ett nytt sanktionsbeslut som förbjuder leverans av vapen och materiel som kan användas för utveckling av kärnvapen. Sanktionerna förbjuder också import av olja, petroleumprodukter och naturgas från Iran samt tillhandahållandet av insatsvaror och finansiering till dessa verksamheter i Iran. Vidare omfattar sanktionerna inreseförbud och fryshet av tillgångar för bl.a. personer som deltar i kärnteknisk verksamhet (beslut 2010/413/Gusp, förordning (EU) nr 267/2012). Inom ramen för genomförandet av JCPOA har stora delar av sanktionerna undantagits från tillämpning.

EU har även infört sanktioner mot företrädare för den iranska regimen under andra sanktionsregimer. Det gäller bl.a. sanktioner mot åtgärder som undergräver eller hotar Ukrainas territoriella integritet, suveränitet och oberoende, sanktioner med hänsyn till situationen i Syrien och sanktioner mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna.

Kuba

Med anledning av ett motionsförslag om EU:s förhandlingar om ett avtal med Kuba gjorde riksdagen i juni 2016 på utskottets förslag ett tillkännagivande. Av tillkännagivandet framgick bl.a. att regeringen även i fortsättningen måste driva på för att EU ska ställa hårda krav på demokrati och mänskliga rättigheter på Kuba och att EU:s dialog om dessa centrala frågor ska föras med aktivt deltagande från Kubas politiska opposition, människorättsaktivister och demokratiförespråkare (bet. 2015/16:UU15, rskr. 2015/16:288). Regeringen redovisade i budgetpropositionen för 2020 ett antal svar på riksdagsfrågor och interpellationer i vilka regeringen redogjort för hur den tillgodosett vad som framförts i tillkännagivandet, som med hänvisning till att avtalsförhandlingarna avslutats ansågs slutbehandlat (prop. 2019/20:1 utg.omr. 5 s. 28).

Avtalet mellan EU, medlemsstaterna och Kuba om politisk dialog och samarbete undertecknades i december 2016. Avtalet tillämpas provisoriskt sedan november 2017 i avvaktan på att ratificeringsprocessen ska avslutas. Avtalet ger en ram för förbindelserna mellan EU och Kuba genom att konsolidera redan existerande förbindelser och skapa ett instrument som underlättar för EU att stödja reformprocesser i landet och främja europeiska värderingar och intressen. Avtalet ger möjlighet till samarbeten och dialog på en rad olika områden, bl.a. om demokrati, mänskliga rättigheter, god samhällsstyrning, utvecklingssamarbete, jämställdhet och handel.

Godkännandet av avtalet om politisk dialog och samarbete mellan EU, medlemsstaterna och Kuba behandlades av utskottet hösten 2019. Utskottet

underströk då det angelägna i att främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter är vägledande för Sveriges och EU:s relationer med Kuba och att avtalet inte bör ses som en belöning utan att trycket på den kubanska regeringen för att främja demokrati och mänskliga rättigheter måste upprätthållas (prop. 2018/19:156, bet. 2019/20:UU3, rskr. 2019/20:51).

Den 29 juli 2021 gjorde den höga representanten ett uttalande på unionens vägnar om utvecklingen i Kuba med anledning av myndigheternas repressiva åtgärder mot demonstrationer. I uttalandet ger EU stöd för kubanska medborgares rätt att fredligt uttrycka sina åsikter, ställa krav på förändring och delta i sammankomster för att ge uttryck för sina åsikter. EU uppmanar även den kubanska regeringen att respektera mänskliga rättigheter och att frige alla godtyckligt frihetsberövade demonstranter. I uttalandet betonas också att det krävs interna ekonomiska reformer för att bemöta det kubanska folkets missnöje och att utrikeshandel och utländska investeringar är avgörande för att leda in Kuba på vägen mot modernisering, politiska och ekonomiska reformer och hållbar tillväxt, vilket också kan bidra till att övervinna de ekonomiska svårigheterna i landet. Avslutningsvis framhålls att det i detta avseende kan vara till hjälp att lätta på externa restriktioner, bl.a. för penningöverföringar och resor (rådets pressmeddelande 635/21).

I ytterligare ett uttalande den 30 mars 2022 upprepade den höga representanten kritiken på EU:s vägnar med anledning av de oproportionerligt hårda domar som utfärdats mot deltagare i demonstrationerna i juli 2021 och hur rättegångarna som ledde fram till domarna genomfördes (rådets pressmeddelande 338/22). På årsdagen av demonstrationerna upprepade den höge representanten EU:s uppmaning till Kubas regering att respektera mänskliga rättigheter och släppa alla politiska fångar. EU upprepade även kravet på tillträde för att bevaka rättegångar (rådets pressmeddelande 667/22).

FN:s generalförsamling antog den 3 november 2022 sin årliga resolution om behovet av att upphäva USA:s ekonomiska, handelsmässiga och finansiella embargo mot Kuba (resolution 77/7). Samtliga EU:s medlemsstater röstade för resolutionen mot bakgrund av embargots negativa ekonomiska konsekvenser och extraterritoriella verkan. I en gemensam röstförklaring framförde EU och medlemsstaterna oro över situationen för mänskliga rättigheter i Kuba och uppmanade den kubanska regeringen att tillerkänna det kubanska folket sina civila, politiska och ekonomiska fri- och rättigheter samt att frige alla politiska fångar. I förklaringen framhålls värdet av avtalet om politisk dialog och samarbete som en agenda för kritisk engagemangspolitik gentemot Kuba som kan bidra till politiska och ekonomiska reformer, vilket bl.a. demonstreras i dialogen om mänskliga rättigheter som etablerats inom avtalet. Vid sidan av USA var det enbart tre länder i generalförsamlingen som inte röstade för resolutionen.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om EU:s bilaterala och regionala förbindelser behandlades senast i samband med skrivelsen om verksamheten i EU under 2021. Utskottet avstyrkte då samtliga yrkanden, och riksdagen beslutade i enlighet med detta (skr. 2021/22:115, bet. 2021/22:UU10, rskr. 2021/22:400).

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden

Finansutskottets yttrande

Finansutskottet konstaterar i sitt yttrande att världsläget har förändrats dramatiskt till följd av Rysslands krig mot Ukraina och att stödet till Ukraina var en av de frågor som stod i fokus under 2022. Medlemsstaterna enades om såväl humanitärt som militärt och ekonomiskt bistånd. Vid överläggningar med regeringen har finansutskottet ställt sig bakom linjen att fortsätta ge stöd till Ukraina. Av yttrandet framgår vidare att finansutskottet, vid sidan av att återkommande ha fått information av regeringen, genomförde sammanlagt tre överläggningar 2022 om det kort- och långsiktiga stödet till Ukraina och om finansieringen av det makrofinansiella stödet till landet.

EU-nämndens yttrande

Även EU-nämnden konstaterar att Rysslands krig mot Ukraina har stått i fokus under större delen av det gångna året. Vid sidan av den återkommande behandlingen i Europeiska rådet och utrikesrådet uppmärksammar EU-nämnden unionens likviditetsstöd till Ukraina under 2023, som på grund av en befarat snabb beslutsprocess behandlades vid ett extrainsatt samråd innan förslaget hade lagts fram. Det framgår av yttrandet att EU-nämnden även vid flera tillfällen behandlat frågor som rör kampen mot straffrihet för brott som begåtts i samband med Rysslands anfallskrig mot Ukraina och att regeringen då fått stöd för sin linje.

I yttrandet uppmärksammas också att regeringen fått stöd i EU-nämnden för en inriktning i fråga om Iran och en ståndpunkt inför en politisk överenskommelse i rådet om förslaget till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet.

I yttrandet anges vidare att EU:s relation till Storbritannien varit en återkommande fråga och att den framför allt har handlat om lägesuppdateringar om bl.a. Nordirlandsprotokollet.

Utskottets ställningstagande

Östliga partnerskapet

Utskottet har flera gånger framhållit att en av EU:s viktigaste utrikespolitiska uppgifter är att främja en demokratisk utveckling och ekonomisk integration i sitt närområde och att grannskapspolitiken är det centrala instrumentet för

detta. Utskottet har också framfört att Sverige som initiativtagare till det östliga partnerskapet har ett särskilt ansvar för att EU håller detta högt på dagordningen och att det i linje med mer-för-mer-principen ska finnas ett tydligt medlemskapsperspektiv för de partnerländer som ligger i Europa och som genomför politiska och ekonomiska reformer.

Mot bakgrund av dessa uttalanden välkomnar utskottet Europeiska rådets beslut i juni 2022 att bevilja Ukraina och Moldavien status som kandidatländer och samtidigt ge Georgien ett tydligt europeiskt perspektiv med utsikt att erhålla kandidatstatus när ett antal villkor har uppfyllts. Utskottet konstaterar att dessa beslut, i hög grad framdrivna av Rysslands aggression mot Ukraina, gör att det östliga partnerskapet måste ses i ett nytt ljus och att rådet, som framgår av regeringens skrivelse, har inlett en process för att anpassa partnerskapet till den nya situationen.

Utskottet vidhåller uppfattningen att EU måste bekräfta de tre ländernas medlemskapsambitioner och stödja deras EU-närmande genom att integrera dem i utvidgningspolitiken, samtidigt som EU håller samman och upprätthåller fokus på det östliga partnerskapet som en plattform för regionalt och bilateralt samarbete med samtliga partnerländer. Det är enligt utskottet väsentligt att EU erbjuder ett relevant partnerskap som motiverar till engagemang från partnerländernas sida och som inte uppfattas som ett substitut till ett EU-medlemskap.

Vid den information om anpassningen av det östliga partnerskapet som Utrikesdepartementet lämnade vid utskottets sammanträde den 13 april 2023 framhölls bl.a. att prioriteringarna från 2021 på återhämtning, resiliens och reform har bäring även fortsättningsvis och att en del av anpassningen handlar om att göra partnerskapet mer flexibelt för att skapa kontaktpunkter till EU:s samarbete med t.ex. länderna på västra Balkan och i Centralasien. Utskottet noterar i tillägg till detta att associeringsrådet mellan EU och Moldavien i februari 2023 bekräftat att det östliga partnerskapet behöver stärkas, vara flexibelt och skraddarsys för att tillgodose partnerländernas behov och att det även måste säkerställas att partnerskapet fungerar som komplement till utvidgningsprocessen. Utskottet, som tidigare har framhållit att Ukraina, Moldavien och Georgien bör ges tillgång till allt reformstöd som EU har att erbjuda blivande medlemsstater, noterar också att Moldavien vid associeringsrådet framhöll vikten av att EU:s stöd till kandidatländerna överförs till föranslutningsinstrumentet åtminstone vid inledningen av nästa fleråriga budgetram, dvs. från 2028 (rådets pressmeddelande 75/23).

I tidigare ställningstaganden om det östliga partnerskapet har utskottet framfört att EU måste ha beredskap att vidta ytterligare åtgärder för att sätta press på regimen i Belarus och för att stödja de demokratiska krafterna i landet. Utskottet konstaterar att EU ger stöd till det belarusiska civilsamhället och att det finns beredskap för att väsentligt öka engagemanget för att stärka en demokratisk utveckling när förutsättningarna för detta finns. I avvaktan på detta bör EU enligt utskottet fortsätta visa att det östliga partnerskapet står öppet för ett demokratiskt Belarus, vilket en tom stol vid möten inom partnerskapet är en

talande gest för. Utskottet är alltså inte berett att förorda att Belarus ska uteslutas från det östliga partnerskapet på det sätt som föreslås i en motion. Däremot har utskottet i likhet med vad som framförs i motionen svårt att se hur ett samarbete med Belarus ska kunna återupptas så länge Lukasjenko-regimen sitter kvar vid makten. Det handlar inte bara om förtrycket av den egna befolkningen som regimen gör sig skyldig till. Det handlar även om Lukasjenkoregimens samarbete med Ryssland i anfallskriget mot Ukraina och hur regimen kontinuerligt underminerar Belarus oberoende och suveränitet genom undfallenhet mot Ryssland. Med detta sagt är det enligt utskottet ändå viktigt att upprätthålla möjligheterna att kunna ge positiva gensvar även på mindre stegvisa förändringar i rätt riktning. När det sedan gäller det bredare demokratistödet till partnerländerna, som tas upp i samma motion, omfattas detta av stödet till det östliga partnerskapet inom instrumentet Europa i världen. Utskottet noterar att arbetsprogrammet för detta stöd 2022–2023 omfattar åtgärder för att främja demokrati och mänskliga rättigheter genom att bl.a. stärka nationella aktörer på området och civilsamhällesorganisationer (C(2022) 7460).

När det gäller förslagen om sanktioner som behandlas i detta avsnitt konstaterar utskottet att det finns mycket starka skäl för Sverige att verka för att EU ska införa skärpta sanktioner mot Belarus. Med anledning av det förslag som framställdes i en motion om att dessa sanktioner bör breddas till att omfatta systematisk penningtvätt och korruption uppmärksammar utskottet att processen för att inrätta en regim för EU-sanktioner mot allvarliga fall av korruption gick in i en ny fas den 3 maj 2023 då ett förslag till sådana sanktioner presenterades. Som utskottet tidigare har framfört är det viktigt att dessa sanktioner kommer på plats för att inte EU ska bli en fristad för personer som genom storskalig korruption och penningtvätt bidrar till finansieringen av auktoritära system och brott mot de mänskliga rättigheterna. Utskottet välkomnar i sammanhanget också EU:s nya sanktionsregim mot åtgärder som destabiliserar Moldavien och noterar att allvarlig ekonomisk misskötsamhet med offentliga medel ingår som ett listningskriterium enligt denna regim (beslut (Gusp) 2023/891, förordning (EU) 2023/888). Vidare noterar utskottet att utrikesministern i ett frågesvar angett att Sverige anser att EU:s s.k. Magnitskij-sanktioner ska användas som ett effektivt, rättssäkert och trovärdigt verktyg för EU:s gemensamma politik för att värna de mänskliga rättigheterna och att Sverige är redo att verka för att skapa enighet inom EU för ytterligare listningar när det finns rättsliga förutsättningar för det (fr. 2022/23:577). Som framförts tidigare i betänkandet ser utskottet fram emot ytterligare listningsbeslut inom ramen för sanktionsregimen. När det närmare gäller situationen i Azerbajdzjan noterar utskottet att utrikesministern angav i ett frågesvar i april 2023 att det för närvarande inte finns några förslag om sanktioner mot landet (fr. 2022/23:541 och fr. 2022/23:542).

Som komplement till vad som anförts ovan vill utskottet hänvisa till sin behandling av motionsyrkanden om Ukraina i betänkande 2022/23:UU14.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att det pågår en process inom EU för att anpassa det östliga partnerskapet, att det finns en medvetenhet om behovet av stöd till reformkrafter i Belarus och de övriga partnerskapsländerna samt att behovet av sanktioner är under ständigt övervägande. Det saknas därmed enligt utskottet anledning för riksdagen att göra tillkännagivanden enligt vad som föreslagits i motion 2022/23:849 (C) yrkandena 41–46, som därför avstyrks.

Ryssland

Utskottet konstaterar att EU i nära samordning med partnerländerna inom G7 infört mycket omfattande sanktioner mot Ryssland och mot ryska medborgare, företag och organisationer som på olika sätt stöder den ryska krigsföringen mot Ukraina. Europeiska rådet upprepade vid sitt möte den 23 mars 2023 EU:s åtagande att upprätthålla och öka trycket på Ryssland genom ytterligare sanktioner, säkerställa att sanktionerna genomförs effektivt och förhindra att de kringgås. Utskottet välkomnar detta liksom Europeiska rådets beslutsamhet att säkerställa ansvarsskyldighet för krigsförbrytelser genom bl.a. en särskild tribunal för lagföring av aggressionsbrottet och att hitta sätt att använda frysta ryska tillgångar för återuppbyggnaden av Ukraina och för gottgörelse. Att motverka straffrihet för krigsbrott som Ryssland begår i Ukraina är av central betydelse, och utskottet noterar att EU-nämnden i sitt yttrande framhåller sitt stöd för regeringens linje i denna fråga.

Utskottet uppmärksammar att utrikesministern i ett frågesvar i december 2022 framhöll att Sverige verkar för en robust och principfast politik gentemot Ryssland och är drivande för att stärka EU:s sanktioner mot landet samtidigt som enigheten inom EU värnas (fr. 2022/23:156). Detta har även kommit till uttryck i regeringens förslag till svensk ståndpunkt inför utrikesrådets möten, senast i den kommenterade dagordningen för mötet den 24 april 2023, som EU-nämnden gett stöd för. Vidare noterar utskottet att ett förslag till ett elfte sanktionspaket mot Ryssland förelades rådet den 3 maj och att detta i hög grad är inriktat på att motverka möjligheterna att kringgå sanktionerna (Statement/23/2661). För att säkerställa samordning med partnerländer i arbetet med att förhindra att sanktionerna kringgås har kommissionen även inrättat en befattning som internationellt särskilt sändebud för genomförande av EU:s sanktioner (kommissionens protokoll PV(2022) 2441).

Utskottet konstaterar att det finns starka skäl för Sverige att verka för att EU ska införa skärpta sanktioner mot Ryssland. En åtgärd som regeringen enligt utskottet särskilt bör överväga att verka för är sanktioner riktade mot rysk fossilgas, kärnkraft och ryska bolag i energisektorn. Utöver detta föreslår utskottet att riksdagen ska göra ett tillkännagivande om att regeringen inom EU aktivt ska verka för att skapa enighet för att terroristlista Wagnergruppen. Utskottet vill i detta sammanhang lyfta fram att EU:s regelverk för terroristlistning sannolikt har behov av att uppgraderas för att bättre kunna möta hot

från aktörer med statliga kopplingar. Detta är en fråga som utskottet kommer att följa.

I mars 2022 gjorde en enig riksdag ett tillkännagivande om att regeringen ska utarbeta ett nytt förhållningssätt till Ryssland mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina och brott mot den europeiska säkerhetsordningen (bet. 2021/22:UU11, rskr. 2021/22:187). Utskottet konstaterar att även EU i ljuset av kriget omprövar sin politik gentemot Ryssland och att det i denna process framförts ett fortsatt behov av att stödja civilsamhällesaktörer. EU protesterar återkommande mot den ryska lagstiftningen om bl.a. icke önskvärda organisationer och utländska agenter, liksom mot den politiserade användningen av rättssystemet för att tysta oppositionella och begränsa utrymmet för det oberoende civila samhället i Ryssland. Det gjordes bl.a. i ett uttalande av den höga representanten i samband med att Ryssland i april 2023 förklarade det fristående nätverket EU-Russia Civil Society Forum som en önskad organisation. I uttalandet åtog sig EU också att fortsätta ge stöd till ryska civilsamhällesorganisationer, människorättsförsvarare, oberoende medier och journalister i och utanför Ryssland.

Utskottet anser att det är av stor vikt att i möjligaste mån upprätthålla stödet till det civila samhället i Ryssland och att det, i likhet med vad som framförs i en motion, kan finnas skäl att överväga om detta stöd kan öka. Utskottet, som konstaterar att Rysslandspolitiken är under omprövning på såväl nationell som europeisk nivå, ser dock inte behov av att riksdagen gör ett tillkännagivande om detta. I övrigt hänvisar utskottet till den behandling av motionsyrkanden om demokrati och mänskliga rättigheter i Ryssland som gjorts i betänkande 2022/23:UU15.

Med detta avstyrker utskottet motionerna 2022/23:849 (C) yrkandena 18, 21 och 24, 2022/23:945 (SD) yrkande 17, 2022/23:1764 (SD) yrkande 3 och 2022/23:2364 (V) yrkande 14.

Israel

När det gäller de förslag om EU:s relation till Israel som framförts i två motioner uppmärksammar utskottet att utrikesministern i ett interpellations-svar den 28 mars 2023 framhållit att EU:s och Sveriges goda relationer med Israel grundas på gemensamma värderingar som demokrati och respekt för rättsstatens principer som man utgår från kommer att fortsätta att respekteras i Israel. I svaret angavs vidare att regeringen står bakom EU:s sedan länge etablerade position om att bosättningsexpansionen, demoleringar och vräkningar måste upphöra och att Israels bosättningspolitik strider mot folkrätten, undergräver tvåstatslösningen och bidrar till en förhöjd konfliktnivå. Utrikesministern anförde även att EU och Sverige uppmanar Israel att upphöra med denna typ av åtgärder och att leva upp till sina folkrättsliga skyldigheter (ip. 2022/23:263). I samma interpellationssvar uttalade också utrikesministern att både Israel och Palestina behöver avstå från agerande som ytterligare eskalerar det mycket spända läge som nu råder samt att terroristdåd måste

fördömas och upphöra. Detta har även tydliggjorts i ett uttalande som den höga representanten gjorde med stöd av samtliga EU:s medlemsstater den 8 mars 2023 (rådets pressmeddelande 161/23).

Utskottet betonar att konflikten mellan Israel och Palestina inte är ensidig. Samtidigt som Israel av många anses vara Mellanösterns enda fungerande demokrati har det i Palestina inte hållits fria val sedan 2005. Inom de palestinska områdena verkar också många terroristgrupper som exempelvis Hamas och Islamiska Jihad, vars uttalade mål är att utplåna Israel. Sverige och EU framhåller konsekvent och med stor tydlighet vikten av att Palestina genomför nationella val och uppnår en inompalestinsk försoning samt att Israel i detta sammanhang har en skyldighet att medverka till att palestinska val kan genomföras i östra Jerusalem i enlighet med Osloavtalet. Sverige och EU uppmanar därför samtliga palestinska grupper att hålla fast vid de avtal som på palestinsk sida ingåtts med Israel, ta tydligt avstånd från våld och terrorism, erkänna Israels rätt att existera och efterleva demokratiska och rättsstatliga principer. Vidare vill utskottet framhålla att det vilar ett tungt ansvar på de palestinska myndigheterna att genomföra reformer på rättsstatsområdet, minska den utbredda korruptionen och stärka de mänskliga rättigheterna i de palestinska områdena.

Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen redogör för att högnivådialogen mellan EU och Israel inom associeringsrådet återupptogs i oktober 2022 efter att ha legat nere i tio år. I uttalandet om EU:s position inför associeringsrådet anges att EU fäster stor vikt vid att odla nära förbindelser med Israel, vilket bl.a. tagit sig uttryck i en ny avsiktsförklaring om samarbete om naturgas och en önskan om närmare samarbete om digital omställning, forskning och innovation. I uttalandet framförs även kritik mot att ockupationen av palestinska områden fortsätter, och Israel uppmanas att vidta åtgärder för att förbättra levnadsförhållandena för det palestinska folket och att respektera alla människors rättigheter, inklusive för människor som lever i palestinska områden under ockupation. Vidare förklarar sig unionen beredd att överväga nya åtgärder för att bevara möjligheten av en tvåstatslösning om utvecklingen motiverar det, t.ex. vid ytterligare bosättningar (rådets dokument 13103/22).

Utskottet konstaterar att det finns goda skäl för samarbete med Israel och att associeringsavtalet ger en ram för detta som även ger utrymme för kritik och dialog om hur fredsprocessen ska kunna återaktiveras. Utskottet hänvisar även till den behandling av andra motionsförslag om Israel och Palestina som gjorts i betänkande 2022/23:UU7. Någon åtgärd från riksdagens sida ser inte utskottet behov av. Motionerna 2022/23:1455 (MP) yrkande 3 och 2022/23:2364 (V) yrkandena 23–25 avstyrks därför.

Marocko

När det gäller EU:s relationer till Marocko vill utskottet inledningsvis uppmärksamma att riksdagen den 26 april 2023 på utskottets förslag avslög ett

motionsyrkande om att skynda på processen för en folkomröstning i Västsahara. I avslagsmotiveringen framförde utskottet bl.a. att den nuvarande situationen inte är ett hållbart alternativ och att Sverige kan förväntas visa stöd på lämpligt sätt för FN:s ansträngningar att förmå parterna i konflikten om Västsahara att nå en lösning (bet. 2022/23:UU7, prot. 2022/23:98). Utskottet påminner också om att det i samband med riksdagens godkännande av Europa-Medelhavsavtalet om en associering mellan EU och Marocko ansågs angeläget att fredsprocessen förs framåt och att en folkomröstning genomförs. I det sammanhanget bedömdes associeringsavtalet vara ett nytt instrument för påverkan i Västsaharifrågan (prop. 1995/96:195, bet. 1996/97:UU3, rskr. 1996/97:25). Med hänvisning till detta noterar utskottet att EU vid det senaste associeringsrådet med Marocko uttalat stöd för den FN-ledda processen för att finna en politisk lösning och uppmanat parterna att engagera sig i processen.

Vidare konstaterar utskottet att avtalen mellan EU och Marocko om hållbart fiskepartnerskap och handel med jordbruks- och fiskeprodukter under associeringsavtalet är föremål för prövning av EU-domstolen (målen C-778/21 P och C-779/21 P). Utskottet uppmärksammar att Sverige motsatte sig rådets beslut att överklaga tribunalens ogiltigförklaring av avtalen. Att överväga ett tillkännagivande om avtalen är enligt utskottet inte aktuellt så länge domstolsprövningen pågår.

Utskottet noterar i sammanhanget också kommissionens senaste rapport till Europaparlamentet om konsekvenserna av förmånsbehandlingen av importen till EU av produkter med ursprung i Västsahara. I rapporten görs bedömningen att handeln med dessa produkter bidrar till att förbättra den ekonomiska och sociala situationen i området, vilket sammanfaller med avsikterna med EU:s stöd för den FN-ledda processen för en politisk lösning på konflikten (SWD(2022) 448).

Avslutningsvis hänvisar utskottet även till det direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet som för närvarande är under förhandling mellan rådet och Europaparlamentet. Enligt kommissionens ursprungliga förslag ska företagen enligt direktivet förebygga negativa effekter för de mänskliga rättigheterna, vilket bl.a. omfattar överträdelse av alla folks rätt att fritt förfoga över sina egna naturrikedomar och att inte berövas sina möjligheter till försörjning, i enlighet med FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (COM(2022) 71, utl. 2021/22:NU28, rskr. 2021/22:117).

Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att situationen i Västsahara är ett inslag i EU:s dialog med Marocko och att EU följer utvecklingen i området, inbegripet effekterna av den egna politiken. Mot bakgrund av detta anser utskottet att riksdagen inte bör göra något tillkännagivande om EU:s förbindelser med Marocko. Därmed avstyrks motion 2022/23:2364 (V) yrkandena 26–28.

Iran

Utskottet konstaterar att EU, sedan de fredliga demonstrationer som utlöstes av mordet på Jina Mahsa Amini i september 2022 startat, upprepade gånger

kraftfullt har fördömt de iranska myndigheternas oberättigade och oacceptabla våldsanvändning mot fredliga demonstranter och uppmanat Iran att upphöra med de våldsamma tillslagen, omedelbart sluta avkunna och verkställa dödsdomar samt frige de som frihetsberövats. EU har också starkt avvisat Irans användning av godtyckliga frihetsberövanden av utländska medborgare för att utnyttja dessa för politisk vinning. Liknande uttalanden gjordes gemensamt av G7-ländernas utrikesministrar och EU:s höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik vid deras möte den 18 april 2023. I detta uttalande uppmanas Iran att också uppfylla sina åtagande i fråga om icke-spridning av kärnvapen och upphöra med destabiliserande verksamhet.

Utskottet välkomnar att EU från oktober 2022 har utvidgat sanktionslistan med anledning av kränkningar av de mänskliga rättigheterna i Iran månadsvis vid åtta tillfällen. Flera av listningsbesluten omfattar ledande företrädare för och enheter kopplade till det islamiska revolutionsgardet.

Med tanke på de förslag som framställts i motionerna noterar utskottet även den handlingslinje som regeringen vid flera tillfällen redogjort för i riksdagen och som innebär att Sverige verkar för kraftfullast möjliga linje gentemot Iran inom ramen för en bibehållen EU-enighet och genom att använda de verktyg som bedöms ha störst förutsättningar att påverka Irans agerande och förbättra situationen för mänskliga rättigheter i landet, vilket bl.a. kan omfatta ytterligare sanktioner (se t.ex. ip. 2022/23:161 och uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden 2022/23:32). I tillägg till detta understryker utskottet de förväntningar som vilar på regeringen att den ska verka för att skapa enighet inom EU för att lista det islamiska revolutionsgardet som en terroristorganisation under EU:s sanktionsregim mot terrorism, i enlighet med det tillkännagivande som riksdagen beslutade den 10 maj 2023 (bet. 2022/23:UU15, rskr. 2022/23:184).

Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte är aktuellt för riksdagen att göra något ytterligare tillkännagivande om sanktioner eller andra åtgärder mot Iran. Motionerna 2022/23:849 (C) yrkande 23, 2022/23:1769 (SD) yrkandena 1–3 och 9, 2022/23:1965 (S) yrkande 4 och 2022/23:2040 (S) yrkandena 1 och 2 avstyrks därför.

Kuba

När det gäller motionsyrkandena om EU:s relationer med Kuba noterar utskottet att bistånds- och utrikeshandelsministern i ett frågesvar våren 2023 uttryckte oro för situationen när det gäller mänskliga rättigheter, bristande demokrati och rättsstatens principer i Kuba (fr. 2022/23:499). Utskottet delar denna oro och påminner om sitt ställningstagande i samband med godkännandet av avtalet om politisk dialog och samarbete mellan EU och Kuba. Utskottet framhöll då att främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter ska vara vägledande för Sveriges och EU:s relationer med Kuba och att avtalet inte ska ses som en belöning utan att trycket på den kubanska regeringen att främja demokrati och mänskliga rättigheter måste upprätthållas.

I ytterligare ett frågesvar om initiativ för att upphäva avtalet om politisk dialog och samarbete mellan EU och Kuba anger bistånds- och utrikeshandelsministern att regeringen ser med oro på den fortsatta negativa utvecklingen i Kuba och den kubanska statens repressiva agerande. Av svaret framgår vidare att regeringen bedömer att det finns skäl som talar för att se över EU:s engagemangspolitik och avtalet, inklusive EU:s bistånd till Kuba (fr. 2022/23:598).

Utskottet, som också känner oro över den negativa utvecklingen i Kuba, välkomnar att regeringen öppnar för en översyn av EU:s engagemangspolitik, inklusive avtalet om politisk dialog och samarbete. Avtalet till trots kan utskottet konstatera att förtrycket av olikfärdigt tänkande och demokratiförespråkare i Kuba har varit konstant. Med tanke på detta anser utskottet att det i en översyn av engagemangspolitiken finns skäl att pröva förutsättningarna för att inom EU etablera en gemensam linje med USA och överväga om EU ska införa sanktioner mot Kuba. Det måste enligt utskottet noggrant följas upp att medel inom ramen för EU:s finansiering av utvecklingsprojekt i Kuba inte används i den kubanska statens förtryck av befolkningen.

Med detta bedömer utskottet att de förslag som framförts i motionerna kan betraktas som omhändertagna utan att riksdagen gör något tillkännagivande. Utskottet avstyrker därför motionerna 2022/23:849 (C) yrkande 33 och 2022/23:1744 (SD) yrkandena 1–3.

EU:s inre politik och åtgärder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om EU:s budget, asyl och migration samt energi.

Jämför reservation 23 (V), 24 (V) och 25 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för förhandlingarna om EU:s budget för 2023, som inleddes med kommissionens förslag i juni. I rådsförhandlingarna framförde regeringen, mot bakgrund av Sveriges allmänna budgetrestriktiva hållning, att förslaget var för högt och att det saknade tillräckliga marginaler för oförutsedda händelser. Rådets ståndpunkt innebar minskningar men resultatet av förhandlingarna med Europaparlamentet slutade i nivå med kommissionens förslag i fråga om betalningar och en högre nivå i fråga om åtaganden. Eftersom åtagandenivån var högre än den föreslagna bedömdes resultatet inte stämma med den ståndpunkt som förankrats i riksdagen och Sverige lade därför ned sin röst (avsnitt 27.2, bilaga 3). Regeringen beskriver också kommissionens förslag till riktade ändringar av den s.k. budgetförordningen och att Sverige anser det viktigt att ändringarna inte ska kunna användas för att möjliggöra ökade utgifter eller för att luckra upp utgiftstakens begränsande funktion (avsnitt 27.3).

När det gäller asyl och migration redogör regeringen för framstegen i förhandlingarna inom rådet och mellan rådet och parlamentet om förslagen i den nya migrations- och asylpakten (avsnitt 34.1). Regeringen redovisar även utvecklingen i den externa dimensionen av migration, där arbetet inom FN:s globala flyktingramverk med varaktiga lösningar för personer i behov av internationellt skydd genom bl.a. vidarebosättning har varit centralt för EU. Därutöver har EU fortsatt arbetet med migration och utveckling i linje med prioriteringarna inom finansieringsinstrumentet Europa i världen och migrations- och asylpakten. I rådet har det också etablerats en operativ samordningsmekanism för migrationens yttre dimension och samarbetet med prioriterade ursprungs- och transitländer (avsnitt 34.8). Vidare framgår av skrivelsen att genomförandet av EU:s och Turkiets gemensamma uttalande om migration från 2016 fortsatte under året och att samtliga 6 miljarder euro inom Faciliteten för flyktingar i Turkiet har kontrakterats samt följts upp genom insatser inom det nya stödpaketet om 3 miljarder euro från 2021 till flyktingar och vårdssamhällen i Turkiet (avsnitt 10.9).

På energiområdet redogör regeringen för den s.k. REPowerEU-planen och arbetet med att hantera de höga energipriserna till följd av Rysslands invasion av Ukraina. Det har gällt ny lagstiftning om ökad gaslagring, minskad gasanvändning och krisintervention med åtgärder för att minska efterfrågan på el, begränsa intäkterna för elproducenter och stödja hushåll och företag genom solidaritetsbidrag från fossilindustrin. Arbetet har även resulterat i ny lagstiftning om samordning av gasinköp, utbyte av gas och tillförlitliga prisriktvärden, en marknadskorrigeringsmekanism för att skydda medborgare och företag från alltför höga gaspriser och en ram för påskyndade tillståndsprocesser för förnybar energi (avsnitt 46.6).

Motionerna

EU:s budget

I kommittémotion 2022/23:2364 yrkande 4 föreslår Håkan Svenneling m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU ska införa en feministisk budget som bygger på en genomgripande feministisk analys och som syftar till att utjämna inkomstskillnader mellan könen och förbättra kvinnors levnadsvillkor.

Asyl och migration

I kommittémotion 2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 12 i denna del föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU ska avbryta flyktingavtalet med Turkiet. I yrkande 29 föreslår motionärerna även ett tillkännagivande om att Sverige ska verka för att EU ska sluta finansiera den libyska kustbevakningen och att EU:s relationer med Libyen ska bygga på full respekt för asylrätten och mänskliga rättigheter. Motionärerna föreslår dessutom i yrkande 30 ett tillkännagivande om att Sverige ska agera

genom EU och FN:s flyktingorgan (UNHCR) för en snabb evakuering och vidarebosättning av flyktingar och asylsökande från Libyen. I yrkande 31 föreslår motionärerna även ett tillkännagivande om att Sverige inom EU ska motverka alla beslut som innebär att asylrätten och flyktingars mänskliga rättigheter kränks. Avslutningsvis framhåller motionärerna vikten av att Sverige verkar för att EU ska tillsätta oberoende utredningar av huruvida EU:s gräns- och kustbevakningsbyrå Frontex har brutit mot internationell rätt, vilket de föreslår ett tillkännagivande om i yrkande 32.

Energi

I kommittémotion 2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska driva på för en reformerad prismekanism på EU:s elmarknad för att skapa en tydligare koppling mellan produktionskostnad och pris till kund. Motionärerna föreslår också i yrkande 9 att regeringen ska begära ett undantag från reglerna på EU:s inre energi-marknad för att kunna stabilisera elpriset via en reglering av exportens pris-påverkan.

Bakgrund

EU:s budget

Rådet ska enligt artikel 312 i EUF-fördraget med enhällighet anta en flerårig budgetram för en period om minst fem år. Den fleråriga budgetramen och taken för åtaganden och betalningar som anges i den ska respekteras när Europaparlamentet och rådet fastställer unionens årliga budget i enlighet med budgetförfarandet i EUF-fördragets artikel 313. Bestämmelser om hur budgeten ska upprättas och genomföras och om redovisning och revision finns i den s.k. budgetförordningen, som enligt artikel 322 i EUF-fördraget ska antas genom det ordinarie lagstiftningsförfarandet. I budgetförordningens artikel 6 anges ett antal principer som ska följas när budgeten upprättas och genomförs. De är principerna om enhet, riktighet, ettårighet, balans, en enda beräknings-enhet, universalitet, specificering, sund ekonomisk förvaltning och öppenhet (förordning (EU, Euratom) 2018/1046).

I budgetpropositionen för 2023 anger regeringen att målet för den svenska budgetpolitiken i EU är att prioritera gemensamma utmaningar som hanteras mer effektivt på EU-nivå än av de enskilda länderna vart för sig, exempelvis miljö och klimat, forskning, migration, säkerhet och att utveckla den inre marknaden (prop. 2022/23:1 utg.omr. 27, bet. 2022/23:FiU5, rskr. 2022/23:105). Med hänvisning till det mål som förankrades i riksdagen inför medlemskapet anges vidare att Sverige ska verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU, där utgifter med ett tydligt europeiskt mervärde prioriteras, och att Sverige även ska verka för en kostnadseffektiv användning av EU:s budgetmedel (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67).

Migrationssamarbete mellan EU och Turkiet

EU:s och Turkiets samarbete på migrationsområdet vägleds av en gemensam handlingsplan från 2015 (kommissionens pressmaterial Memo/15/5860) och kompletterande åtgärder i det gemensamma uttalandet från toppmötet mellan EU och Turkiet den 18 mars 2016 (rådets pressmeddelande 144/16). Samarbetet syftar till att stoppa den irreguljära migrationen från Syrien via Turkiet till EU genom att bryta människosmugglarnas affärsmodell. Irreguljära migranter som tar sig till EU ska återföras till Turkiet, och för varje återförd migrant ska en flykting i Turkiet vidarebosättas till EU. Vidare ska Turkiet förhindra att nya rutter för irreguljär migration till EU öppnas, och EU åtar sig att förbättra levnadsförhållandena för flyktingar i Turkiet genom stöd till värdsamhällena.

EU:s stöd kanaliseras i huvudsak genom faciliteten för flyktingar i Turkiet som inrättats för att samordna användningen av medel från EU och medlemsstaterna (kommissionens beslut C(2015) 9500). Den totala budgeten är 6 miljarder euro för projekt som kan pågå som längst till mitten av 2025. Vid sidan av faciliteten har EU anslagit ytterligare 3 miljarder euro till flyktingar och värdsamhällen i Turkiet för perioden 2021–2023. Enligt den senaste årsrapporten för faciliteten uppgår EU:s totala bistånd till flyktingar i Turkiet sedan 2011 till nära 10 miljarder euro (COM(2022) 243).

Arbetsgruppen för flyktingar i Libyen

I anslutning till toppmötet mellan EU och Afrikanska unionen (AU) i november 2017 inrättades en arbetsgrupp med representanter för EU, AU och FN för hantering av migranternas och flyktingars situation i Libyen. Det övergripande målet för arbetsgruppen är att rädda och skydda migranternas och flyktingars liv längs migrantrutten och särskilt inne i Libyen. I arbetsgruppens åtgärder ingår bl.a. ett program för frivilligt återvändande av migranter utan skyddsskäl från Libyen till ursprungsländerna och för evakuering av flyktingar.

I den gemensamma visionen för 2030 som antogs vid toppmötet mellan EU och AU i februari 2022 förband sig de båda organisationerna att blåsa nytt liv i trepartsarbetsgruppen och fördjupa sitt samarbete för att finna hållbara lösningar för asylsökande, flyktingar och utsatta migranter som är i behov av internationellt skydd.

Av trepartsarbetsgruppens gemensamma pressmeddelande från gruppens möte den 20 mars 2023 framgår att parterna stärker sitt stöd till utvecklingen av icke-diskriminerande rättsliga och politiska ramar för migranter och flyktingar i Libyen och utvecklingen av en migrationshantering och gränsförvaltning med full respekt för de mänskliga rättigheterna och rätten till skydd. Parterna uppmanade även de libyska myndigheterna att upphöra med godtyckliga förvar av migranter och flyktingar.

Energi

EU ska enligt artikel 194 i EUF-fördraget inom ramen för den inre marknaden och med hänsyn till miljöskydd föra en politik på energiområdet med mål att garantera en fungerande energimarknad och energiförsörjning samt främja energieffektivitet och sammankopplade energinät. EU:s åtgärder för att nå dessa mål får inte påverka medlemsstaternas rätt att bestämma villkor för hur deras energikällor ska utnyttjas, deras val mellan olika energikällor eller deras energiförsörjnings allmänna struktur.

I EUF-fördragets artikel 122 finns en befogenhet för EU att besluta om lämpliga åtgärder med hänsyn till den ekonomiska situationen, i synnerhet om det uppstår allvarliga försörjningsproblem i fråga om vissa varor, särskilt på energiområdet. Med stöd av denna artikel har krisåtgärder tidigare vidtagits med anledning av det stora inflödet av flyktingar och migranter 2015 och covid-19-pandemin 2020–2021. Under det andra halvåret 2022 antogs för första gången nödåtgärder på energiområdet genom fem förordningar om

- inrättande av en marknadskorrigeringsmekanism för att skydda unionsmedborgarna och ekonomin mot alltför höga priser (förordning (EU) 2022/2578)
- fastställande av en ram för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi (förordning (EU) 2022/2577)
- ökad solidaritet genom bättre samordning av gasinköp, tillförlitliga prisriktvärden och utbyte av gas över gränserna (förordning (EU) 2022/2576)
- en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna (förordning (EU) 2022/1854)
- samordnade åtgärder för att minska efterfrågan på gas (förordning (EU) 2022/1369).

Tidigare riksdagsbehandling

Ett motionsyrkande om att EU bör införa en feministisk budget behandlades senast i samband med regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 2021. Riksdagen avtog yrkandet på utskottets förslag (skr. 2021/22:115, bet. 2021/22:UU10, rskr. 2021/22:400).

Riksdagen avtog den 19 april 2023 på socialförsäkringsutskottets förslag motionsyrkanden om situationen för flyktingar i Libyen, asylrätten och flyktingars mänskliga rättigheter samt om avtalet mellan EU och Turkiet (bet. 2022/23:SfU15, prot. 2022/23:93).

Den 3 maj 2023 avtog riksdagen på justitieutskottets förslag motionsyrkanden om den libyska kustbevakningen och EU:s gräns- och kustbevakningsbyrå Frontex (bet. 2022/23:JuU10, prot. 2022/23:102).

Motionsyrkanden om EU:s elmarknad avlogs av riksdagen senast i april 2023 på näringsutskottets förslag i samband med behandlingen av genomförandet av EU:s elmarknadsdirektiv (prop. 2022/23:59, bet. 202/23:NU9, rskr. 2022/23:170).

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden

Finansutskottets yttrande

Finansutskottet konstaterar i sitt yttrande att den svenska restriktiva grundhållningen när det gäller EU:s budget är fast förankrad i riksdagen och att principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning är vägledande i denna grundhållning. Finansutskottet framför på nytt sin kritiska inställning till införandet av nya egna medel och mot överföring av beskattningsrätt till EU-nivån. Av yttrandet framgår också att finansutskottet vid en överläggning med regeringen i oktober 2022 gav stöd för att regeringen i översynen av EU:s budgetförordning ska motverka ökade utgifter, uppluckring av utgiftstakens begränsande funktion och avsteg från principen om att negativa inkomster inte får förekomma.

Vidare påminner finansutskottet om att regeringen inför förhandlingarna om den fleråriga budgetramen för 2021–2027 stämde av prioriteringarna för utformningen av EU:s budget i överläggningar med utskottet och samråd med EU-nämnden. Med hänvisning till detta anser finansutskottet att förslaget i motion 2022/23:2364 (V) yrkande 4 om att EU ska införa en feministisk budget bör avstyrkas.

Finansutskottet framför i yttrandet sitt stöd för arbetet inom den europeiska planeringsterminen och påpekar att det är viktigt att EU:s medlemsländer för en ekonomisk politik med nationellt ägarskap för genomförande av struktur-reformer och en ansvarsfull finanspolitik. För finansutskottet är det också centralt att EU i tillämpningen av reglerna för samordning av den ekonomiska politiken fullt ut respekterar de nationella parlamentens roll. Vidare anser finansutskottet att regelverket bör tillämpas på ett transparent och förutsägbart sätt som säkerställer likabehandling mellan medlemsstaterna. Finansutskottet välkomnar att översynen av den ekonomiska styrningen har återupptagits efter pandemin och är mot bakgrund av kommissionens nya meddelande om översynen öppet för att införa särskilda åtaganden för medlemsstater som bedöms ha höga skuldåtagandetsrisker. I likhet med regeringen understryker finansutskottet vikten av att ändringar av reglerna leder till att skuldsättningen minskar över tid i särskilt utsatta länder och att den finanspolitiska övervakningen i högre grad fokuserar på risker kopplade till skuldutvecklingen.

Finansutskottet framhåller betydelsen av den inre marknaden för Sverige som en liten och öppen ekonomi. I yttrandet betonas vikten av att samtliga medlemsstater ska delta i diskussioner och beslut när det gäller frågor som berör hela EU. Åtgärder för att stärka den finansiella stabiliteten i bankunionen välkomnas av finansutskottet, som samtidigt framhåller att sådana åtgärder

måste ta hänsyn till hela den inre marknaden och utformas så att medlemsstaterna behandlas likvärdigt oavsett om de har infört euron eller inte.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden uppmärksammar i sitt yttrande att olika migrationsrelaterade frågor har hanterats löpande. Det har bl.a. gällt situationen längs med de olika migrationsrutterna och olika initiativ inom ramen för asyl- och migrationspakten.

EU-nämnden framhåller även det fokus som legat på energifrågorna i ljuset av Rysslands invasion av Ukraina. Flera extra sammanträden hölls för samrådet om ett antal snabbbehandlade förslag, bl.a. inom åtgärds paketet REPowerEU med förslag om alternativa energileverantörer, minskad energianvändning och påskyndad omställning till ren energi.

Utskottets ställningstagande

EU:s budget

I samband med Sveriges inträde i EU ställde sig riksdagen bakom en restriktiv grundhållning när det gäller EU:s budget. Denna grundhållning har, som framgår av finansutskottets yttrande, även fortsättningsvis en fast förankring i riksdagen. Finansutskottet påminner i yttrandet om att regeringen inför förhandlingarna om den fleråriga budgetramen 2021–2027 stämde av prioriteringar för utformningen av EU:s budget i överläggningar med finansutskottet och samråd med EU-nämnden, och anser med hänvisning till detta att motionsyrkandet om en feministisk budget bör avstyrkas. Utrikesutskottet gör ingen annan bedömning och konstaterar att det i regeringens ståndpunkt i förhandlingarna om den fleråriga budgetramen 2021–2027 ingick att alla delar av budgeten ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv för att säkerställa en modern och effektiv budgetram (2017/18:FPM99).

Som en utvikning föranledd av motionsyrkandet vill utskottet framhålla att EU:s budget inte är och inte heller bör vara ett verktyg för storskaliga transfereringar mellan eller inom medlemsstaterna. Den ekonomiska politiken är i allt väsentligt ett nationellt ansvar. Den gemensamma marknaden och valutan innebär dock att det finns starka skäl för att betrakta den ekonomiska politiken som en fråga av gemensamt intresse och att samordna politiken inom EU. Finansutskottet framför i sitt yttrande stöd för denna samordning genom den europeiska planeringsterminen och framhåller vikten av medlemsstaternas ägarskap för att genomföra strukturreformer och bedriva en ansvarsfull finanspolitik. Det är lätt att instämma i finansutskottets betoning av att reglerna för den s.k. ekonomiska styrningen måste tillämpas med full respekt för de nationella parlamentens roll och på ett transparent och förutsägbart sätt som säkerställer likabehandling mellan medlemsstaterna. På samma sätt är det

viktiga markeringar som finansutskottet gör om betydelsen av den inre marknaden och att samtliga medlemsstater ska delta i diskussioner och beslut när det gäller frågor som har betydelse för hela EU.

Utskottet avstyrker med detta motion 2022/23:2364 yrkande 4.

Asyl och migration

Utskottet konstaterar att riksdagen den 19 april i år på socialförsäkringsutskottets förslag avslag motionsyrkanden om att säga upp flyktavtalet mellan EU och Turkiet, om evakuering och vidarebosättning av flyktingar i Libyen och om att Sverige ska motverka alla beslut som innebär att asylrätten och flyktingars mänskliga rättigheter kränks. I avslagsmotiveringen framhålls dels det omfattande arbete som pågår inom EU med att reformera det gemensamma europeiska asylsystemet, dels regeringens pågående arbete, som under rådsordförandeskapet bl.a. omfattar att säkerställa ett mer operativt, effektivt och samordnat samarbete med tredjeländer och effektivt genomförande av migrationsrelaterade åtgärder inom ramen för EU:s yttre åtgärder (bet. 2022/23:SfU15, prot. 2022/23:93).

Vidare konstaterar utskottet att riksdagen den 3 maj i år på justitieutskottets förslag avslag motionsyrkanden om att EU ska sluta finansiera den libyska kustbevakningen och om skyndsamt utredning av uppgifter om att Frontex gjort sig skyldigt till s.k. push backs, där migranter hindras från att ta sig in och söka asyl i EU. I avslagsmotiveringen framhålls vikten av att värna grundläggande rättigheter vid skyddet av EU:s yttre gräns, och det noteras att Frontex har ett omfattande regelverk för att upprätthålla dessa rättigheter samt flera organ som arbetar med sådana frågor, bl.a. en ombudsman, ett fyrtiotal övervakare, ett rådgivande forum och dessutom ett oberoende system för klagomål (bet. 2022/23:JuU10, prot. 2022/23:102).

När det därutöver gäller Frontex upprepar utskottet sin uppskattning för Europaparlamentets noggrannhet i förfarandet för att bevilja kommissionen och unionens organ ansvarsfrihet för genomförandet av budgeten. Efter att ha villkorat beviljandet av ansvarsfrihet för budgetåret 2019 beslutade parlamentet i oktober 2022 att inte bevilja Frontex verkställande direktör ansvarsfrihet för budgetåret 2020. Den verkställande direktören hade avgått tidigare under året sedan en rapport från bedrägeribekämpningsbyrån Olaf offentliggjorts. I en resolution som åtföljer beslutet om nekad ansvarsfrihet välkomnar parlamentet att den tillförordnade verkställande direktören erkänt byråns befintliga problem och att hon åtagit sig att se till att byrån fullt ut genomför sitt mandat och agerar med full respekt för rättsstatsprincipen samt att hon genomfört positiva förändringar när det gäller respekten för de grundläggande rättigheterna och av byråns organisationskultur (P9_TA(2022)0362).

Utskottet noterar att Europaparlamentet den 10 maj 2023 beviljade Frontex verkställande direktör ansvarsfrihet för genomförandet av budgeten för 2021 och att parlamentet i anslutning till detta bekräftade sin beslutsamhet att säkerställa att byrån följer unionsrätten, inbegripet regelverket om grundläggande

rättigheter, och uppmanade den ny tillträdde ordinarie verkställande direktören att fortsätta att genomföra nödvändiga reformer (P9_TA(2023)0165).

Med hänvisning till de redovisade riksdagsbesluten och det pågående arbetet inom Frontex avstyrker utskottet motion 2022/23:2364 (V) yrkandena 12 i denna del och 29–32.

Energi

Utskottet konstaterar att Rysslands krig mot Ukraina gjorde frågor om energiförsörjning och elpriser mycket aktuella inom EU under det gångna året, vilket framgår av regeringens skrivelse liksom av EU-nämndens yttrande.

Utskottet noterar att de förslag på området som förts fram i en motion i hög grad motsvarar motionsförslag om s.k. Sverigepriser på el som riksdagen på näringsutskottets förslag nyligen har avslagit i samband med behandlingen av lagändringar till följd av EU:s elmarknadsdirektiv. I avslagsmotiveringen anges att det skulle vara mindre lämpligt att ta ställning för en prissättningsmodell som Sverigepriser med tanke på de många initiativ för att se över och anpassa elmarknaden till nya produktionsförutsättningar och omvärldsförhållanden, och även för att stärka elkonsumenternas ställning, som pågår eller har aviserats på EU-nivå och nationell nivå. Vidare framgår det att modellen kännetecknas av sådana marknadsprotektionistiska inslag som näringsutskottet svårligen kan sluta upp bakom (prop. 2022/23:59, bet. 2022/23:NU9, rskr. 2022/23:170).

Utrikesutskottet är inte av någon annan uppfattning och avstyrker därför motion 2022/23:2364 (V) yrkandena 8 och 9.

Skrivelsen och motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2022/23:115 till handlingarna och avslår motionsyrkandena i bilaga 2 som har beretts i förenklad ordning.

Yttranden från andra utskott och EU-nämnden

Finansutskottets yttrande

Finansutskottet välkomnar regeringens skrivelse som ett viktigt instrument för att följa verksamheten inom EU och hur regeringen har agerat i det europeiska samarbetet. I sitt yttrande uppmärksammar finansutskottet att Sverige lade ned sin röst vid rådets beslut att rekommendera ansvarsfrihet för kommissionen för genomförandet av budgeten 2020 och att Sverige i anslutning till detta gjorde ett skriftligt uttalande eftersom rådets rekommendation inte fullt ut återspeglade revisionsrättens rapport.

I övrigt redogör finansutskottet för sitt arbete med EU-frågor genom att bl.a. begära information av och överläggning med regeringen i anslutning till

förhandlingarna om olika förslag inom utskottets beredningsansvar. Det gäller inte minst ett stort antal förslag på finansmarknadsområdet, vilket belyser den vikt som dessa frågor även fortsättningsvis tillmäts i EU-samarbetet.

EU-nämndens yttrande

EU-nämnden uttrycker sin uppskattning över regeringens skrivelse som nämnden anser ger en bra översikt över verksamheten i EU under 2022. Av yttrandet framgår att kontakterna mellan EU-nämnden och regeringen har fungerat väl både på politisk nivå och på tjänstemannanivå. Även under 2022 har EU-nämnden hanterat ett mycket stort antal skriftliga samråd, ofta med korta tidsramar och utanför ordinarie arbetstid.

Utskottets ställningstagande

Skrivelsen

Utskottet instämmer i finansutskottets och EU-nämndens uppskattande ord om regeringens skrivelse. Den är enligt utskottet ett värdefullt instrument för att riksdagen ska kunna följa utvecklingen inom EU och hur regeringen har agerat i det europeiska samarbetet. Skrivelsen fyller en viktig funktion i riksdagens kontrollmakt, som komplement till den löpande informationen till riksdagen genom regeringens skriftliga återrapporter från rådsmöten och informella ministermöten liksom statsministerns information i riksdagens kammare efter EU-toppmöten. Skrivelsen har enligt utskottet även ett stort värde för den offentliga debatten och för möjligheten att i efterhand följa hur olika frågor har behandlats inom EU. I likhet med tidigare år välkomnar utskottet regeringens strävan efter att upprätthålla balansen mellan fullödighet och tillgänglighet vid utformningen av skrivelsen så att den kan leva upp till de olika ändamål som beskrivits här.

Utskottet vill gärna uppmärksamma det stora mervärde som skrivelsens bilagor ger, inte minst eftersom det kan vara förknippat med betydande svårigheter att få del av den information som redovisas där på annat sätt. Utskottet ser mycket positivt på att regeringen kompletterat skrivelsens bilaga 3 med de uttalanden som Sverige gjort till rådets protokoll i samband med beslut av rådet. Dessa uttalanden kompletterar bilden av de svenska nej-röster och nedlagda röster som redovisas i bilagan. De nyanser som därmed framträder i röstbeteendet stärker utskottet i uppfattningen att redovisningen av uttalandena kan bidra till förståelsen för hur beslutsfattandet i rådet fungerar i praktiken, hur Sverige agerar i de enskilda fallen och vilka likasinnade medlemsstater som Sverige agerar tillsammans med. Av de redovisade uttalandena förefaller särskilt de två som rör förslag i Fit for 55-paketet vara belysande exempel på detta. Utskottet uppskattar även de kompletterande kommentarerna i skrivelsen som sätter in uttalandena i sitt sammanhang, vilket bidrar väsentligt till förståelsen av dem.

Utöver de uttalanden som redovisas i skrivelsen har utskottet noterat ytterligare ett antal uttalanden av Sverige som eventuellt skulle kunna ha inkluderats. Dessa är

- tre uttalanden, varav ett tillsammans med Belgien, Danmark, Frankrike, Tyskland, Irland och Nederländerna och ett tillsammans med Danmark i samband med rådets beslut den 26 januari 2022 om fastställande av fiskemöjligheterna för 2022 avseende vissa fiskbestånd och grupper av fiskbestånd i unionens vatten och, för unionsfiskefartyg, i vissa andra vatten (rådets dokument CM 1355/22)
- ett uttalande tillsammans med Nederländerna och Finland i samband med ett beslut den 1 februari 2022 om att neka till att lämna ut arbetsdokument om associeringsavtalet mellan EU och Ukraina (rådets dokument CM 1373/22)
- ett uttalande tillsammans med Nederländerna i samband med rådets beslut den 15 mars 2022 om ansvarsfrihet för kommissionen för genomförandet av EU:s budget för 2020, vilket redovisas i skrivelsen bland de beslut där Sverige lagt ned sin röst (rådets dokument 6001/1/22)
- ett uttalande i samband med en behandling i Coreper den 25 juli 2022 av en begäran om utlämnande av vissa textmeddelanden och viss mobiltelefonbaserad textkommunikation (rådets dokument 12376/22)
- ett uttalande i samband med beslut i Coreper den 28 september 2022 om en politisk överenskommelse om en förordning om krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna, som dock inte inkluderats i rådets protokoll när förordningen antogs (rådets dokument 13520/22)
- ett uttalande tillsammans med Nederländerna och Finland i samband med ett beslut i Coreper om en begäran om utlämnande av rådshandlingar om rättegångskostnader i ett domstolsärende (rådets dokument 13265/1/22)
- ett uttalande i samband med att rådet den 15 december 2022 antog direktiv (EU) 2022/2523 om säkerställande av en global minimiskattenivå för multinationella koncerner och storskaliga nationella koncerner i unionen (rådets dokument CM 5860/22)
- ett uttalande i samband med behandlingen i Coreper den 20 december 2022 av den slutliga kompromissen om förordningen om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse (rådets dokument 15108/22).

Utskottet uppmantrar regeringen att redovisa uttalanden som Sverige gör ensamt eller tillsammans med andra medlemsstater även i kommande skrivelser. Mot bakgrund av de ytterligare uttalanden som uppmärksammas ovan, och som i viss mån även berörts i finansutskottets yttrande, vill utskottet även uppmantra regeringen att överväga om redovisningen kan utvecklas med ambitionen att göra den så fullständig som möjligt. Utskottets uppfattning är

att uttalanden även i andra fall än vid rådsbeslut inom ramen för lagstiftningsförfaranden kan vara av värde att redovisa, liksom uttalanden i samband med att Sverige röstat nej eller lagt ned sin röst.

Även detta år uppmärksammar utskottet den stora mängd faktagromemorior som regeringen hänvisar till i skrivelsens olika avsnitt och som illustrerar omfattningen av den information som regeringen löpande ger riksdagen om nya initiativ i EU-arbetet. I likhet med vad utskottet tidigare framfört är de kompletterande hänvisningarna i skrivelsen till informations- och förankringsprocesser i utskotten och EU-nämnden en viktig påminnelse om att det finns andra underlag än faktagromemoriorna som läsaren kan behöva ta del av för att skaffa sig en mer aktuell bild av läget i en frågas behandling. I detta sammanhang anser utskottet det angeläget att uppmärksamma att EU-nämnden i sitt yttrande framför att kontakterna med regeringen fungerat väl och att det även av finsnutskottets yttrande tydligt framstår att regeringen gör sig tillgänglig för att lämna information och vid behov överlägga i olika EU-frågor. Detta stämmer väl överens med utskottets egen erfarenhet av kontakterna med regeringen i EU-frågorna.

Utöver detta vill utskottet påminna om att regeringen, förutom den egna informationsskyldigheten gentemot riksdagen, i egenskap av Sveriges företrädare i rådet även har ett visst ansvar för rådets informationsskyldighet gentemot riksdagen och de andra nationella parlamenten. Påminnelsen är föranledd av omnämmandet i skrivelsen av Europaparlamentets förslag till fördragsändringar och Kosovos ansökan om medlemskap i EU (avsnitten 5 och 10.5). Utskottet noterar även att Europaparlamentet dessutom antagit ett förslag till ändring av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, som har samma rättsliga värde som fördragen (resolution P9_TA(2022)0302). Detta är information som rådet enligt artiklarna 48 och 49 i EU-fördraget ska sända till de nationella parlamenten. Det har såvitt utskottet kunnat utröna inte gjorts. Utskottet konstaterar därtill att den information om resultaten av rådets möten, som rådet efter varje rådsmöte tidigare sände till de nationella parlamenten i enlighet med artikel 5 i protokollet (nr 1) om de nationella parlamentens roll i Europeiska unionen, inte har skickats till riksdagen sedan rådets 3 823:e möte den 11 november 2021. Väl medvetet om att fördragsbestämmelserna om de nationella parlamentens rätt till information är förhållandevis oprecisa, önskar ändå utskottet uppmärksamma dessa brister för regeringen med en förhoppning om ett förtydligande av hur rådet ser på sin informationsskyldighet gentemot de nationella parlamenten.

I sammanhanget har utskottet även noterat att informationen genom rådssekretariatets månatliga översikt över antagna rådsakter nu dras med en besvärande eftersläpning på över ett år. Detta ger utskottet anledning att påminna om de överväganden om behovet av att för riksdagen redovisa samtliga rättsakter som gjordes i samband med införandet av bestämmelsen om regeringens årliga skrivelse om verksamheten i EU. Vid tiden ansågs publiceringen av rättsakterna på EU-nivå täcka detta behov. Utskottet anser att de

resonemang som fördes för snart trettio år sedan har bäring även fortsättningsvis. Det bör dock framhållas att den månatliga översikten över rådets akter är en viktig kompletterande information till den publicering av rättsakter som görs i EU:s officiella tidning. Informationens värde påverkas emellertid negativt av den stora eftersläpningen.

Avslutningsvis noterar utskottet att regeringen genomfört ett mycket stort antal skriftliga samråd med EU-nämnden även under 2022 och att det ofta gjorts med korta tidsramar och utanför ordinarie arbetstid. Det är absolut avgörande att rådet kan fatta beslut effektivt även under omständigheter som kräver brådskande åtgärder. Det tillfälliga undantag från rådets arbetsordning som infördes i början av pandemin för att underlätta användningen av skriftlig omröstning i rådet när mötesfrekvensen sjönk till följd av reserestriktionerna var därför nödvändigt. Att dessa skriftliga omröstningar kunnat hanteras av regeringen i likaledes skriftliga samråd med EU-nämnden demonstrerar den flexibilitet i arbetsformerna som nämndens samrådsfunktion kräver. Utskottet uppmärksammar att den underlättade möjligheten att använda skriftlig omröstning permanentades genom en ändring av rådets arbetsordning i juli 2022 och att rådet i samband med detta framhöll att möjligheten endast bör tillämpas vid brådskande fall och att det alltid bör föregås av grundliga förberedelser för att i största möjliga utsträckning säkerställa nationell samordning, offentlig insyn och deltagande av de nationella parlamenten i enlighet med medlemsstaternas praxis (beslut (EU) 2022/1242). I anslutning till detta noterar utskottet att rådets generalsekretariat i den ekonomiska verksamhetsrapporten för 2021 angett att antalet fysiska formella rådsmöten var väsentligt lägre under pandemiåren 2020 och 2021, särskilt det första, medan rådets lagstiftande verksamhet ökade (EUT 2022/C 354/01). Utskottet konstaterar också att det enligt rådets arbetsordning ska upprättas en månatlig förteckning över akter som antagits genom skriftligt förfarande, inklusive eventuella uttalanden avsedda för rådets protokoll, och att de delar av denna förteckning som avser lagstiftningsakter ska offentliggöras (beslut 2009/937/EU).

När det i övrigt gäller det skriftliga samrådet uppmärksammar utskottet att riksdagen den 29 mars 2023 gjorde ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen om att en utredning bör se över frågan om regeringens samråd med EU-nämnden när det gäller A-punkter (bet. 2022/23:KU18, rskr. 202/23:158–159).

Därmed föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2022/23:115 till handlingarna.

Motioner som bereds förenklad

Utöver de yrkanden som behandlas tidigare i detta betänkande finns förslag i motioner som är föremål för förenklad motionsberedning enligt de riktlinjer som riksdagen har fastslagit med anledning av Riksdagskommitténs betänkande Riksdagen i en ny tid (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335).

Utskottet har vid en genomgång och beredning noterat att de motioner som finns i bilaga 2 inte kan vara aktuella för något tillkännagivande från riksdagen. Efter denna behandling avstyrker ett enigt utskott dessa motioner.

Reservationer

1. EU-samarbetets inriktning, punkt 1 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 5 och 33–35 samt avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 29, 36 och 40 samt

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 42.

Ställningstagande

Ambitionen i EU:s gröna giv att Europa ska bli världens första klimatneutrala världsdel är bra och nödvändig. Omställningen kräver dock stora och grundläggande förändringar. För att tydliggöra behovet av ny politik och nya instrument bör EU sätta mer ambitiösa mål. Regeringen bör därför verka för att EU:s gröna giv ska innehålla bindande mål på 70 procents minskade utsläpp till 2030 och nollutsläpp till 2040 samt kompletterande mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen.

Förändringar behövs även på systemnivå. Europa befinner sig i en politisk kris med sjunkande tilltro till regeringar, institutioner och medier. Vilka beslut som fattas ska avgöras av hur människor röstar i val, inte av EU-byråkrater och lobbyister från storföretagen. EU måste demokratiseras genom att mer makt ges till de nationella parlamenten och mindre makt till EU:s byråkrater och kommissionärer. Regeringen bör därför verka för att lobbyism i EU ska begränsas till förmån för ett ökat inflytande för de nationella parlamenten.

Samtidigt som lobbyisternas närvaro begränsas måste insynen i EU:s institutioner öka. De folkvaldas roll i demokratin är central, och det är viktigt att medborgarna kan lita på sina folkvalda. Trots det är det få Europaparlamentariker som redogör för hur de utnyttjar de förmåner de har som parlamentariker. Regeringen bör verka för ett regelverk som innebär öppna böcker, minskade förmåner och sänkta arvoden för alla Europaparlamentariker. Regeringen bör även arbeta för att Europaparlamentet endast ska sammanträda i Bryssel.

2. EU-samarbetets inriktning, punkt 1 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 29 och 40 samt avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 36,

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C) yrkande 42 och

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 5 och 33–35.

Ställningstagande

EU är mer relevant i dag än på mycket länge. Mervärdet av EU under såväl covid-19-pandemin som Rysslands krig i Ukraina är uppenbart. Behovet av en stark gemenskap byggd på samarbete, samförstånd och frihet är alltjämt stort. En bättre samverkan är dock nödvändig för att fördjupa den inre marknaden, bekämpa organiserad och gränsöverskridande brottslighet och terrorism, stärka försvaret och motverka cyberhot, hantera migrationen samt säkerställa en effektiv miljö- och klimatpolitik. EU behöver också inta en central roll i återhämtningen efter pandemin och i medlemsstaternas hantering av effekterna av den höga inflationen och den vikande ekonomiska konjunkturen. Strategisk beredskap med en ökad självförsörjning av samhällsviktiga varor och tjänster som energi och insatsvaror till jordbruket är ett annat område där EU kan bidra med ett tydligt mervärde.

EU och det svenska EU-medlemskapet är värt att försvara. EU behövs som ett gott exempel för omvärlden på att demokrati, jämlikhet, marknadsekonomi och klimatsmart tillväxt är framgångsfaktorer. Jag anser därför att regeringen dels bör verka för att framhålla EU:s roll och mervärde för att hantera gränsöverskridande utmaningar och kriser, dels bör verka för att EU ska kunna hantera gemensamma utmaningar och hot med utgångspunkt i de gemensamma värderingarna och med fortsatt respekt för medlemsstaternas nationella befogenheter.

I övrigt hänvisar jag till mitt särskilda yttrande under denna förslagspunkt.

3. Utvidgningen, punkt 2 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 12 och

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 2, 10, 11 och 12 i denna del och

avslår motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 13.

Ställningstagande

Flera av de länder som ansökt om medlemskap i EU har en historia av omfattande diskriminering och förföljelse av hbtqi-personer. Erfarenheterna från EU:s tidigare utvidgningar visar att det inte räcker att ansökarländerna uppfyller de formella kraven för ett medlemskap. De behöver även uppvisa ett genuint engagemang för arbetet mot diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika. Detta bör tydliggöras i EU:s krav på ansökarländerna. Regeringen bör därför arbeta för att skärpa Köpenhamnskriterierna så att det uttryckligen framgår att ett land som diskriminerar hbtqi-personer och kränker deras rättigheter inte kan bli medlem i EU.

Internationella konventioner är viktiga i arbetet för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Att Turkiet frånträtt Istanbulkonventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet är oroväckande. Det riskerar att öka våldet mot kvinnor, flickor och företrädare för kvinnorrättsorganisationer som redan nu lever under hårt förtryck. Det riskerar också att leda till att fler länder frånträder konventionen. Istanbulkonventionen är ett viktigt instrument för att förbättra och stärka de nationella lagstiftningarna om kvinnors rättigheter och skydd. Jag anser mot bakgrund av detta att regeringen i sina kontakter med Turkiet bör verka för att landet åter ska ratificera Istanbulkonventionen.

Det är uppenbart att Turkiet i dagsläget inte uppfyller de krav på demokrati och mänskliga rättigheter som ställs på de länder som vill bli medlemmar i EU. Situationen i Turkiet är nu så pass allvarlig att regeringen bör agera för att EU ska frysa förhandlingarna med Turkiet om medlemskap tills vidare. En frysning av medlemskapsförhandlingarna måste innebära att alla de politiska och ekonomiska förmåner som tillhandahålls Turkiet genom EU:s förmedlingsprogram omedelbart dras in. Regeringen bör även verka för att EU ska

vidta åtgärder för att förmå de turkiska myndigheterna att upphöra med våldet och repressionen mot oppositionella och frige alla som sitter fängslade på politisk grund. Om situationen i Turkiet försämras måste det bemötas med ytterligare åtgärder. Jag anser därför att regeringen bör agera för att EU ska avbryta förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap om Turkiet upplöser oppositionspartiet HDP eller dömer ledande företrädare för partiet i massrättegångar.

I övrigt hänvisar jag till mitt särskilda yttrande under denna förslagspunkt.

4. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 3 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 15 och 22 samt avslår motion

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 28, 30–32 och 34.

Ställningstagande

Rysslands anfallskrig mot Ukraina är folkrättsvidrigt och en humanitär katastrof. Stödet från EU till Ukraina behöver vara omfattande och långsiktigt. Som en del i detta bör regeringen arbeta för att EU ska utse en särskild representant för Ukraina med uppdrag att inta en aktiv roll för att konsolidera insatser för fred, stabilitet och rättsstatlighet.

Rysslands krig innebär att den säkerhetspolitiska situationen i Europa har förändrats och försämrats, vilket kräver internationellt samarbete. Jag anser dock inte att EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik är ett svar på detta behov. EU:s utrikespolitik är inkonsekvent och sätter ekonomiska och politiska relationer framför respekten för mänskliga rättigheter och folkrätten. Kravet på konsensus leder dessutom till att EU ofta hindras från att ta progressiva positioner i viktiga frågor och ofta agerar långsamt och vagt. Att införa majoritetsbeslut är dock inte en lösning på detta. Det skulle bara öka risken för att utrikespolitiken kapas av reaktionära och rasistiska krafter i Europa. Lösningen är i stället att göra utrikespolitiken till en strikt nationell kompetens och att stoppa militariseringen av EU. Prioriteringen bör vara att ge EU en roll som förtroendeskapare och fredsbyggare i Europa. Jag anser mot bakgrund av detta att regeringen dels ska verka för att EU konsekvent ska stå upp för mänskliga rättigheter, folkrätten och demokratin i sina relationer till

andra länder, dels ska återkomma med förslag till riksdagen om att Sverige ska lämna Pesco.

5. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 3 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 28, 30–32 och 34 samt avslår motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 1, 15 och 22.

Ställningstagande

EU:s utrikespolitik bör försvara och främja demokrati och mänskliga rättigheter, stötta rättsstatsuppbyggnad, motverka korruption, stärka kvinnors rättigheter och möjligheter samt stärka samarbetet med andra demokratier. Jag anser att regeringen behöver betrakta EU som Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena och säkerställa att EU är rustat för att kunna möta de gränsöverskridande hot och utmaningar som unionen står inför.

För att EU ska vara en trovärdig aktör i närområdet bör regeringen verka för att unionen ska utveckla flera olika säkerhetspolitiska verktyg och sin förmåga att uthålligt kunna hantera en bred palett av hot för att på så sätt kunna bidra bättre till fred, säkerhet och demokratisk utveckling. För EU:s trovärdighet som utrikespolitisk aktör är också ett effektivt beslutsfattande av avgörande betydelse. Jag anser därför att regeringen ska vara drivande för att vidga möjligheterna för EU att fatta beslut med kvalificerad majoritet inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

I takt med att auktoritära, nationalistiska och populistiska krafter vinner mark världen över måste EU ta på sig rollen som vägvisare och föredöme. Genom handling och resultat bör EU visa på kraften i framtidsorienterade lösningar som bygger på demokrati, mänskliga rättigheter, marknadsekonomi och klimatansvar. För att åstadkomma detta bör regeringen arbeta för att stärka EU:s röst gentemot auktoritära stater och växla upp EU:s roll som ledare för en global demokratisk utveckling.

6. Sanktioner, punkt 4 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:1752 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 11 och
2022/23:1769 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 16 och
avslår motion
2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 19 och 20.

Ställningstagande

Syrien omfattas av goda skäl av mycket stränga internationella sanktioner. Sanktionerna har dock visat sig försvåra transaktioner för humanitära insatser. Till följd av detta står FN och olika icke-statliga organisationer inför stora utmaningar i arbetet med att tillhandahålla humanitärt bistånd i Syrien. Regeringen bör därför agera för att FN och EU ska se över sanktionerna mot Syrien så att det blir lättare för civila att få tillgång till livsmedel, mediciner, jordbruksprodukter, skolutrustning och annat som behövs för landets återuppbyggnad.

Den kinesiska statens övergrepp på uigurer och andra minoriteter i Xinjiangprovinsen är systematiska och omfattande. Det är angeläget att markera mot detta genom sanktioner. Vi anser därför att regeringen ska verka för att EU:s medlemsstater tillsammans men inom ramen för den egna utrikespolitiken ska rikta sanktioner mot de som bär ansvar för övergreppen mot uigurer, falungonganhängare, kristna och andra minoriteter i Xinjiang.

7. Sanktioner, punkt 4 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 19 och 20 samt
avslår motionerna
2022/23:1752 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 11 och

2022/23:1769 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 16.

Ställningstagande

Det finns ett väl dokumenterat samband mellan systematisk korruption, penningtvätt och brott mot mänskliga rättigheter. EU:s Magnitskijlagstiftning inkluderar inte korruptionsbrott. Det innebär en uppenbar risk för att EU kan bli en fristad för personer som gör sig skyldiga till systematisk korruption och penningtvätt.

Jag anser alltså att regeringen måste vara drivande för att EU:s Magnitskijnsanktioner, dvs. sanktionerna mot allvarliga kränkningar av och brott mot de mänskliga rättigheterna, ska breddas till att även omfatta systematisk korruption och penningtvätt. Det förslag som nu lagts fram om sanktioner baserade på ett korruptionskriterium är ett steg i rätt riktning men det är ofullständigt såvida det inte även omfattar penningtvätt.

Regeringen bör också vidta nödvändiga åtgärder för att införa en svensk Magnitskijlagstiftning som möjliggör nationellt beslutade sanktioner mot kränkningar av de mänskliga rättigheterna och mot systematisk korruption och penningtvätt.

8. Ekocid, punkt 5 (S, V, MP)

av Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Tomas Eneroth (S), Jacob Risberg (MP), Johan Büser (S) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1288 av Anna Vikström och Mathias Tegnér (båda S),

2022/23:1960 av Gunilla Carlsson (S) yrkande 1,

2022/23:2278 av Rebecka Le Moine (MP) och

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Det saknas i dag en effektiv lagstiftning som ger juridiska möjligheter att utkräva ansvar för storskalig miljöförstöring som orsakar allvarliga eller långvariga skador, s.k. ekocid. För att motverka den utbredda straffriheten för miljöbrott och förstörelsen av livsmiljöer av internationellt intresse behövs ett globalt verktyg med vidsträckt jurisdiktion för att kunna utreda, lagföra och

utkräva ansvar för ekocid. Vi anser därför att regeringen bör utreda möjligheten att få till stånd en internationell lagstiftning mot ekocid, företrädesvis genom att lägga till ekocid som brott i Romstadgan.

9. Utvecklingspolitikens inriktning, punkt 6 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1749 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkandena 16 och 43 samt avslår motionerna

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 11 och

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 19–21.

Ställningstagande

Biståndspolitikens mål bör vara att skapa förutsättningar för människor i fattigdom och förtryck att förbättra sina levnadsvillkor utifrån sina grundläggande behov. Fokus bör ligga på fred, fattigdomsbekämpning, att ge barn och ungdomar trygghet och utbildning samt att bidra till att skapa den komplexa struktur som krävs för en positiv ekonomisk tillväxt.

Det är grundläggande att allt bistånd är effektivt. Besparingar ska göras på områden som uppvisar svaga resultat, och resurserna bör koncentreras till färre teman och ett snävare urval av mottagarländer och internationella organisationer. Sverige är ett givarland bland många och behöver inte ta ansvar för alla länder och alla internationella organisationer. För att öka biståndseffektiviteten bör regeringen ta initiativ till en systematisk synkronisering och rollfördelning mellan Sverige, EU och övriga medlemsstater så att de europeiska givarna, utifrån sin respektive kompetens, tydligare ska fördela samarbetet med mottagarländerna mellan sig för att bättre matcha mottagarländernas behov.

10. Utvecklingspolitikens inriktning, punkt 6 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V) yrkande 11 och
2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 19–21 och
avslår motion

2022/23:1749 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkandena 16 och 43.

Ställningstagande

Tillståndet i världen med ökad fattigdom, bakåtgående demokratisk utveckling och flera överlappande globala kriser betyder att EU:s biståndsbudget och krav på medlemsstaternas utvecklingsbistånd behöver öka. Jag anser därför att regeringen ska verka för att alla EU:s medlemsstater ska ge minst 0,7 procent av bni i utvecklingsbistånd och minst 0,2 procent av bni till de minst utvecklade länderna.

Att föra utvecklings- och biståndspolitiken närmare handelspolitiken på det sätt som regeringen har ambitionen att göra anser jag inte är förenligt med agendan för biståndseffektivitet. Jag anser därför att regeringen, med tanke på detta, bör arbeta för ett effektivt bistånd inom EU som följer ramarna för det globala partnerskapet för effektivt utvecklingssamarbete (GPEDC).

Utvecklingssamarbetet inom EU begränsas av ett antal konservativa medlemsstater som motsätter sig att EU arbetar med frågor om sexuella rättigheter eller könsidentitet. Detta bör Sverige se som sin uppgift att ändra på. Jag anser därför att regeringen ska driva på för att EU:s utvecklingspolitik ska bidra till att stärka hbtqi-personers rättigheter i världen.

11. Handel och utveckling, punkt 7 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 3, 6 och 16–18 samt
avslår motion

2022/23:1879 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 28 och 29.

Ställningstagande

Företag ska aldrig ställas över demokratin. Dagens internationella handelsavtal innebär dock i praktiken en orimlig förskjutning av makt från folket till

storföretag när de ger företagen möjlighet att stämma stater för politiskt viktiga demokratiskt fattade beslut för att besluten ändrar förutsättningarna för företagens verksamhet, t.ex. genom högre krav på miljöskydd. Jag anser därför att regeringen ska verka för att EU inte ska förhandla fram och ingå några odemokratiska handelsavtal. Detta gäller även det omfattande investeringsavtal som EU och Kina gjort en principöverenskommelse om och som utsatts för hård kritik eftersom åtagandena om mänskliga rättigheter är alltför vaga. Regeringen måste arbeta för att föra in tydliga regler om mänskliga rättigheter i detta avtal. Regeringen bör även verka för att EU ska försvara kvinnors ekonomiska rättigheter genom att föra en feministisk handelspolitik som bygger på en genomgripande feministisk analys och som syftar till att utjämna skillnader i inkomst, levnadsvillkor m.m. mellan könen och stärka kvinnors ställning i samhället världen över.

Hanteringen av covid-19-pandemin har satt ljuset på frågan om vaccinnrättvisa. Utfästelser om vaccin som en global kollektiv nytting har inte motsvarats av politiska beslut. Världens rika länder har hamstrat vaccin, och det internationella vaccinsamarbetet genom Covax har varit underfinansierat. Situationen skulle förbättras avsevärt om fler fick möjlighet att producera de vaccin som har utvecklats. Jag anser därför att regeringen bör verka för att EU ska rösta för att upphäva patent på vaccin mot covid-19 inom WTO.

EU:s ambition att Europa ska bli världens första klimatneutrala världsdelen är bra och nödvändig. Omställningen kräver dock att klimatpolitiken får genomgå handels- och investeringspolitiken, jordbrukspolitiken och energi- och transportsektorerna. Alla investeringar och beslut på EU-nivå måste bidra till att få ned klimatutsläppen. Regeringen bör därför verka för att alla EU:s handelsavtal ska innehålla bindande miljö- och klimatklausuler och att inga handelsavtal ska tecknas med länder som inte skrivit under Parisavtalet.

12. Handel och utveckling, punkt 7 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1879 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 28 och 29 samt avslår motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 3, 6 och 16–18.

Ställningstagande

Handel är ett viktigt verktyg för att främja utveckling. Handelspolitik och utvecklingspolitik måste därför behandlas integrerat med ett långsiktigt mål att länder ska kunna driva sin egen utveckling utan bistånd. EU har, förutom handelsavtal, en rad ekonomiska partnerskapsavtal med utvecklingsländer. De minst utvecklade länderna har dessutom tullfri tillgång till EU:s marknad för alla varor utom vapen. Rikare länder som Nigeria och Kenya handlar också med EU med vissa tullåttnader, dock inte för jordbruksprodukter. Kommissionen har aviserat ett särskilt initiativ för att stärka relationerna mellan EU och Afrika genom att stimulera privata investeringar. Den långsiktiga visionen är att skapa ett gemensamt frihandelsområde mellan EU och det afrikanska kontinentala frihandelsområdet (AFCFTA) som omfattar 44 afrikanska länder. Jag anser att regeringen bör verka för att EU ska bevilja alla afrikanska länder samma preferenser när det gäller ursprungsregler och tullfrihet, inklusive för jordbruksprodukter. Ett viktigt skäl för detta är att främja integrationen mellan de afrikanska länderna. Regeringen bör också arbeta för att EU ska inleda förhandlingar om ett ekonomiskt partnerskap med AFCFTA.

13. Östliga partnerskapet, punkt 8 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkandena 41–46.

Ställningstagande

Det östliga partnerskapet är en viktig del i EU:s grannskapspolitik. Situationen för partnerskapsländerna har dock försämrats betydligt det senaste året. Den främsta orsaken till detta är Rysslands invasionskrig i Ukraina, som får följdverkningar i många av de östliga partnerskapsländerna. För EU finns ett starkt intresse av att det östliga partnerskapet och den vidare regionen utvecklas till ett fredligt och stabilt grannskap. Jag anser därför att regeringen bör verka för att EU ska utarbeta en ny strategi för Kaukasus och det östliga partnerskapet där EU definierar sin roll för att bidra till långsiktig fred och stabilitet i området.

Regeringen bör också arbeta för att EU i översynen av samarbetet inom det östliga partnerskapet ska utgå från de nya förutsättningar som råder i och med att Ukraina och Moldavien blivit kandidatländer till EU och Georgien getts ett

tydligt medlemskapsperspektiv. Det är viktigt att EU utvecklar partnerskapet, ökar sin synlighet i regionen och erbjuder partnerländerna ett enande alternativ till ryskt och kinesiskt inflytande. EU bör både medla, stödja utveckling och markera mot korruption och brott mot de mänskliga rättigheterna i regionen. Som ett led i detta bör regeringen ta initiativ inom EU till att överväga att införa Magnistkijnsanktioner mot de styrande i Azerbajdzjan för aggressionerna mot Armenien.

Regeringen bör också arbeta för att EU ska stödja frihets- och demokrati-rörelserna i de östliga partnerskapsländerna, inklusive i Belarus. Den belarusiska regimen har suspenderat sitt deltagande i det östliga partnerskapet. Jag anser att regeringen bör arbeta för att EU officiellt ska utesluta Belarus från det östliga partnerskapet så länge som den nuvarande regimen sitter vid makten. Regimen har nu tydligt inordnat sig under Ryssland och medverkat till aggressionsbrott mot Ukraina. Det är nödvändigt att bredda och fördjupa sanktionerna mot Belarus till att omfatta flera sanktionskriterier, inklusive systematisk penningtvätt och korruption. Detta bör regeringen arbeta för och samtidigt säkerställa att sanktionerna är träffsäkra och riktas mot de som är ansvariga för övergreppen mot civilbefolkningen.

14. Terroristlistning av Wagnergruppen, punkt 10 (S, V, C, MP)

av Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Tomas Eneroth (S), Kerstin Lundgren (C), Jacob Risberg (MP), Johan Büser (S) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen om en terroristlistning av Wagnergruppen och en översyn av den rättsliga grunden för terroristlistning och tillkännager detta för regeringen.

Ställningstagande

Under beredningen av ärendet har vi noterat att utrikesministern i samrådet med EU-nämnden den 17 mars 2023 angav att regeringen skulle ställa sig bakom en listning av Wagnergruppen under EU:s terrorismsanktioner om det fanns rättsliga förutsättningar för detta (uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden 2022/23:32). Vidare har vi noterat att utrikesministern därefter i ett offentligt sammanhang förklarat att regeringen är redo att verka för att skapa enighet inom EU för en sådan listning så fort det finns rättsliga förutsättningar för det.

Handlingar som har utförts och utförs av Wagnergruppen i Ukraina, Syrien och flera afrikanska länder är att betrakta som terroristhandlingar, och

Wagnergruppen är i sig att betrakta som en terroristgrupp. Vi anser att en formell listning under EU:s terrorismsanktioner är motiverad, även om Wagnergruppen redan är föremål för beslut om frysning av tillgångar och förbud mot tillgängliggörande av medel under andra sanktionsregimer. Som ett led i att utveckla sanktionspolitiken mot Ryssland och införa ytterligare sanktioner mot landet anser vi därför att regeringen ska verka för att skapa enighet inom EU för att lista Wagnergruppen som en terroristgrupp under EU:s sanktionsregim för bekämpning av terrorism. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

Wagnergruppens agerande i Rysslands krig mot Ukraina och på andra platser i världen, liksom det islamiska revolutionsgardets (IRGC) roll i den iranska regimens våldsamma inhemska repression, ställer nya krav på omvärldens förmåga att reagera. De handlingar som dessa båda statsunderstödda grupper har gjort och gör sig skyldiga till uppfyller kriterierna för en terroristhandling. Grupperna är därmed att betrakta som terroristgrupper. Ur ett politiskt perspektiv innebär det att grupperna bör bli föremål för en formell listning under EU:s sanktioner för bekämpning av terrorism. En sådan listning förutsätter emellertid enligt det gällande regelverket att en grupp är föremål för rättslig prövning för terroristbrott. Det bör enligt oss vara möjligt att finna en modell som med starka rättssäkerhetsgarantier ändå tillåter beslut om listning utan krav på föregående åtgärder av rättsvårdande myndigheter. Vi anser därför att regeringen ska vidta åtgärder för att EU ska initiera en översyn av de rättsliga förutsättningarna för att tillämpa sanktioner mot terrorism, som regleras i rådets gemensamma ståndpunkt 2001/931/Gusp, i syfte att upgradera den rättsliga grunden för terroristlistning så att denna fångar upp dagens hotbilder och kan användas mot statliga grupper som begår terroristhandlingar, som t.ex. Wagnergruppen och IRGC. Detta föreslår vi att riksdagen ställer sig bakom och tillkännager för regeringen.

15. Israel, punkt 11 (V, MP)

av Jacob Risberg (MP) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1455 av Jacob Risberg och Bassem Nasr (båda MP) yrkande 3 och
2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 23–25.

Ställningstagande

En varaktig fred mellan Israel och Palestina förutsätter att Israel avslutar den folkrättsvidriga ockupationen av palestinskt område och börjar respektera palestiniernas grundläggande mänskliga rättigheter. EU behöver i handling visa att man menar allvar med kritiken mot ockupationen och bosättningspolitiken samt uppmaningarna till Israel att avstå från alla handlingar som undergräver en tvåstatslösning och som bidrar till en förhöjd konfliktnivå. Associeringsavtalet mellan EU och Israel ger EU ett kraftfullt verktyg för att sätta press på Israel att respektera folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Vi anser att regeringen som företrädare för Sverige dels bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område, dels bör arbeta för att EU ska suspendera det nuvarande associeringsavtalet så länge Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och upphör med byggandet av muren på Västbanken.

För att sätta ytterligare press på Israel att engagera sig i fredsprocessen och upphöra med den apartheidliknande behandlingen av palestinier genom bl.a. tvångsförflyttningar, konfiskering av mark och utomrättsliga avrättningar anser vi att regeringen bör ta initiativ till att EU ska införa sanktioner mot Israel och att sanktionerna ska omfatta ett vapenembargo. Att strypa vapentillförseln är ett effektivt påtryckningsmedel och ett vapenembargo mot Israel skulle också bidra till jämbördighet mellan parterna i konflikten eftersom det i dag inte förekommer någon vapenexport från EU till palestinska företrädare.

Israels vaccinering mot covid-19 har varit världsledande bland dess egen befolkning och bosättarna i det ockuperade palestinska området. Däremot har palestinier inte omfattats av vaccinationsprogrammet. Israel bryter därigenom mot bestämmelser i den fjärde Genèvekonventionen om skyldigheten för en ockupationsmakt att garantera hälsovård och medicin till den civila befolkningen inom det ockuperade området. Regeringen bör därför verka för att EU ska kräva att Israel som ockupationsmakt tar ansvar för vaccineringen mot covid-19 bland civilbefolkningen på det ockuperade området.

16. Israel, punkt 11 – motiveringen (S)

av Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Tomas Eneroth (S) och Johan Büser (S).

Ställningstagande

Vi står bakom utskottets ställningstagande att avstyrka motionsyrkandena om EU:s relationer till Israel. Däremot anser vi att utskottet i sin motivering alltför ensidigt fokuserar på krav gentemot Palestina och undviker att på ett rättvisande och balanserat sätt belysa de krav som kan ställas på båda parter i konflikten.

Utvecklingen i Israel och landets förhållande till Palestina har försämrats i snabb takt och präglas av ökade kränkningar av de mänskliga rättigheterna, ett

upptrappat våld och en fortsatt utbyggnad av bosättningar på ockuperad palestinsk mark. Bosättningarna är illegala. Utbyggnaden av dem är ett tydligt brott mot den fjärde Genèvekonventionen och har av Internationella brottmålsdomstolen ansetts vara ett krigsbrott.

Utvecklingen ger anledning till stark oro, och vi anser med tanke på det att utskottet tydligare borde lyfta fram Israels roll i upptrappningen av konflikten och ställa sig bakom väl etablerade krav på Israel att följa folkrätten, avhålla sig från bosättningar och andra ensidiga åtgärder som bidrar till en höjd konfliktnivå, lämna ockuperade palestinska områden och engagera sig för en tvåstatslösning. Det bör vara grundläggande att kräva att Israel lever upp till sina skyldigheter som ockupationsmakt så länge som ockupationen fortgår.

Att utskottet tonar ner Israels ansvar och de förväntningar som Sverige, EU och det internationella samfundet har på Israel att bidra till en hållbar lösning av konflikten innebär en anmärkningsvärd omläggning av den svenska Mellanösternpolitiken. Vi beklagar det eftersom det skadar Sveriges trovärdighet som förespråkare av en tvåstatslösning.

Med hänvisning till detta avstyrker vi samtliga motionsyrkanden.

17. Israel, punkt 11 – motiveringen (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Ställningstagande

Jag delar utskottets ställningstagande att avstyrka motionsyrkandena om EU:s relationer till Israel. Jag kan också, med vad som här anförs, instämma i utskottets motivering.

Jag anser att utskottet bör välkomna de upprepade uttalanden som den höga representanten och dennes talesperson gjort för att fördöma de senaste månadernas eskalerande våldsspiral i Israel och de ockuperade palestinska områdena, med uppmaningar till båda sidor att verka för avspänning och avhålla sig från alla handlingar som försvårar en återgång till fredsförhandlingar med utsikt mot en tvåstatslösning. Detta har också framhållits i uttalandet från mötet mellan G7-ländernas utrikesministrar och den höga representanten i april 2023.

Jag anser också att utskottet bör instämma i regeringens standpunkt från interpellationsdebatten den 28 mars 2023 (ip. 2022/23:263), dvs. att Sverige står upp för Israels legitima säkerhetsbehov och fördömer terroristattacker. Dessa attacker, inklusive raketattacker från Hamas och andra terroristgrupper i Gaza mot civila i Israel måste upphöra en gång för alla. Israel har rätt att försvara sig, men det ska ske med proportionalitet och i enlighet med folkrättens övriga principer.

Med denna kompletterande motivering avstyrks samtliga motionsyrkanden.

18. Marocko, punkt 12 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 26–28.

Ställningstagande

Marockos ockupation av Västsahara strider mot internationell rätt. Marocko har lyckats förhala processen för den folkomröstning om Västsaharas självständighet som parterna enades om att genomföra för över 30 år sedan. Situationen i det ockuperade Västsahara är mycket svår och västsaharier utsätts dagligen för hot, våld och frihetsberövanden av ockupationsmakten, som har total kontroll över området och förhindrar att utländska journalister, observatörer och civilsamhällesorganisationer tillåts verka där. Omvärlden behöver nu agera med kraft för att skydda den västsahariska befolkningen. Regeringen bör därför verka för att EU ska kräva att den utlovade folkomröstningen om Västsaharas självständighet genomförs.

Marocko har som ockupationsmakt relativt fritt kunnat utnyttja Västsaharas naturresurser, som enligt folkrätten tillhör det västsahariska folket, vars samtycke krävs för exploatering av andra aktörer. Jag anser att det är uppenbart att associeringsavtalet och avtalet om hållbart fiskepartnerskap mellan EU och Marocko inte uppfyller detta krav. Det har också tribunalen vid EU-domstolen slagit fast. Även om detta är föremål för en överprövning av EU-domstolen anser jag att regeringen bör verka för att EU ska säkerställa att unionens handelsavtal och fiskeavtal med Marocko inte omfattar Västsaharas territorium så länge Västsaharas folk, via deras legitima representant Polisario, inte har gett sitt samtycke till detta. Regeringen bör även verka för att EU ska utarbeta riktlinjer för företag och investerare för att förhindra investeringar på ockuperad mark så länge det inte sker med godkännande av Västsaharas legitima representant Polisario.

19. Iran, punkt 13 (S, C)

av Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Tomas Eneroth (S), Kerstin Lundgren (C) och Johan Büser (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 23,

2022/23:1965 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 4 och

2022/23:2040 av Azadeh Rojhan m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion

2022/23:1769 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och 9.

Ställningstagande

Jina Mahsa Aminis öde har blivit symbolen för den iranska islamistiska diktaturens förtryck. Mordet på henne utlöste en protestvåg för frihet i Iran. Vittnesmålen om militärens övervåld mot de fredliga demonstranterna genom massarresteringar, tortyr och mord är många. Samtidigt som den inhemska repressionen ökar agerar Iran utrikespolitiskt för att säkra en position som regional stormakt i Mellanöstern, och säkerheten i regionen undergrävs ytterligare av Irans strävan efter att utveckla kärnvapen.

Människor i Iran har nu i över 40 år levt under ett diktatoriskt och islamistiskt järngrepp. Utvecklingen i Iran kan aldrig accepteras och måste bemötas kraftfullt. Regeringen ska enligt det tillkännagivande som riksdagen fattade beslut om den 10 maj 2023 agera aktivt för att skapa enighet inom EU för att lista det islamiska revolutionsgardet som terroristorganisation under EU:s sanktionsregim mot terrorism (bet. 2022/23:UU15, rskr. 2022/23:184). Därutöver anser vi att regeringen även bör agera inom EU för att utöka sanktionerna mot ledande personer i det islamiska revolutionsgardet, andra företrädare för den iranska regimen och deras anhöriga, bl.a. för att öka påtryckningarna på regimen att släppa alla politiska fångar.

20. Iran, punkt 13 (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Markus Wiechel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1769 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och 9 samt avslår motionerna

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 23,

2022/23:1965 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 4 och

2022/23:2040 av Azadeh Rojhan m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det ligger i hela den fria världens intresse att så långt som möjligt enas om kraftfulla åtgärder mot den islamistiska förtryckarregimen i Iran. Vi anser därför att regeringen bör verka för att EU och USA ska införa gemensamma sanktioner mot Iran och iranska makthavare och deras anhöriga. Om det inte är möjligt att etablera gemensamma sanktioner bör regeringen inrätta skarpa nationella sanktioner som ger Sverige rollen som föregångsland och föredöme för andra länder i stödet för det iranska folket i dess kamp mot den iranska regimens systematiska förtryck.

Al-Mustafa internationella universitet finansieras och kontrolleras av den iranska regimen. Universitet utbildar utländska shia-präster, forskare och missionärer som sedan skickas utomlands för att sprida och bygga stöd för den iranska regimens ideologi och främja regimens utrikespolitik genom bl.a. spionage och påverkansoperationer. Det är en djupt skadlig verksamhet som måste stoppas. Regeringen bör därför utreda möjligheten att införa sanktioner mot Al-Mustafa internationella universitet i sin helhet, vilket innefattar universitetets filialer och samarbeten i Sverige.

21. Kuba, punkt 14 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 33 och avslår motion

2022/23:1744 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

EU, medlemsstaterna och Kuba undertecknade 2016 ett avtal om politisk dialog och samarbete. Avtalet har inte ratificerats av alla parter men tillämpas provisoriskt sedan november 2017. För både Sverige och EU är det viktigt att alltid stå upp för den liberala demokratin, rättsstatens principer och de universella mänskliga rättigheterna. EU får inte tystna i kritiken mot länder som inte erkänner eller lever upp till dessa fundamentala principer och rättigheter.

Ett av syftena med avtalet om politisk dialog och samarbete är att EU ska bekräfta sitt åtagande att stödja en förändrings- och moderniseringsprocess i Kuba. Det är nu fem år sedan avtalet mellan EU och Kuba började tillämpas provisoriskt. Jag anser att regeringen bör utvärdera avtalets innehåll, genomslag och tillämpning för att se om syftena med avtalet har uppnåtts och om det har lett till en nödvändig förändring i Kuba. Om utvärderingen visar att så inte är fallet måste Sverige ompröva ratificeringen av avtalet.

22. Kuba, punkt 14 – motiveringen (S, V, MP)

av Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Tomas Eneroth (S), Jacob Risberg (MP), Johan Büser (S) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Ställningstagande

Vi står bakom utskottets uppfattning att motionsyrkandena om EU:s relationer med Kuba ska avstyrkas. Däremot delar vi inte utskottets motivering för detta.

Vi vill betona att utskottet hösten 2019, vid godkännandet av avtalet mellan EU, medlemsstaterna och Kuba om politisk dialog och samarbete, framhöll att främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter ska vara vägledande för Sveriges och EU:s relationer med Kuba och att avtalet inte ska ses som en belöning utan att trycket på den kubanska regeringen att främja demokrati och mänskliga rättigheter måste upprätthållas.

Vid godkännandet ansåg utskottet att avtalets syfte och principer ligger i linje med målen för Sveriges engagemang i Kuba. Vi står fast vid den bedömningen liksom utskottets dåvarande uppfattning att Sverige med kraft behöver fortsätta att verka för att främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter ska vara centralt i genomförandet av avtalet, att instrumenten inom ramen för avtalet ska användas fullt ut och att civilsamhällets aktiva deltagande i genomförandet av avtalet ska säkerställas.

Vi anser liksom utskottet att situationen när det gäller mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Kuba och de senaste årens negativa utveckling i landet är oroande. Till skillnad från utskottet anser vi dock inte att detta motiverar en omprövning av Kubapolitiken, i synnerhet inte med den inriktning mot att säga upp avtalsförbindelserna och införa sanktioner som utskottet öppnar för. I utskottets beredningsunderlag finns EU:s röstförklaring från omröstningen då generalförsamlingen antog sin årliga resolution om

behovet av att upphäva USA:s ekonomiska, handelsmässiga och finansiella embargo mot Kuba. Vi står bakom den EU-gemensamma position som kommer till uttryck i denna röstförklaring. Det innebär bl.a. att det saknas grundläggande förutsättningar för en gemensam Kubapolitik med USA så länge som embargot tillämpas.

Med hänvisning till detta avstyrks samtliga motionsyrkanden.

23. EU:s budget, punkt 15 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Attackerna på välfärden och arbetsrätten i många EU-länder utgör ett allvarligt hot mot jämställdheten. EU:s påtvingande åtstramningspolitik har slagit extra hårt mot kvinnor, som drabbas hårdast när välfärden skärs ned och arbetsvillkoren försämras. Det är viktigt att driva kraven på ekonomisk rättvisa för kvinnor. Jag anser därför att regeringen bör verka för att EU ska införa en feministisk budget som bygger på en genomgripande feministisk analys och som syftar till att förbättra kvinnors villkor och utjämna skillnader mellan könen i fråga om bl.a. inkomst och levnadsförhållanden.

24. Asyl och migration, punkt 16 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 12 i denna del och 29–32.

Ställningstagande

EU har fokuserat sitt engagemang i Libyen på att hindra flyktingar från att ta sig in i Europa. Det görs bl.a. genom samarbete med den libyska kustbevakningen som stoppar båtar med flyktingar, vilka efter omhändertagandet förs till libyska migrationshäkten där intagna utsätts för tortyr, svält, våldtäkter och även säljs som slavar. Det är uppenbart att EU prioriterar målet att hindra flyktingar från att komma till Europa framför respekten för mänskliga rättigheter. Det är dessutom uppenbart att den förda politiken leder till att Libyen destabiliseras ytterligare. Jag anser därför att regeringen bör verka för att EU ska sluta finansiera den libyska kustbevakningen och i stället bygga relationerna med Libyen på full respekt för asylrätten och mänskliga rättigheter. Regeringen bör också agera genom EU och FN:s flyktingorgan (UNHCR) för att få till stånd en snabb evakuering och vidarebosättning av flyktingar och asylsökande från Libyen.

I migrationspolitiken använder sig EU av sin politiska och ekonomiska makt för att begränsa asylrätten och människors rätt att röra sig. Det har gjorts genom att villkora bistånd med återtagandeaftal och åtgärder för att förmå framför allt afrikanska stater att hindra migranter från att ta sig till Europa. Jag anser att regeringen bör agera inom EU för att motverka alla beslut som innebär att asylrätten och flyktingars mänskliga rättigheter kränks. Att det finns uppgifter om att EU:s egen kust- och gränsbevakningsbyrå Frontex medverkat till brott mot asylrätten är synnerligen allvarligt. Det måste utredas grundligt på ett vederhäftigt sätt. Regeringen bör därför verka för att EU ska tillsätta oberoende utredningar av huruvida Frontex har brutit mot internationell rätt.

Att EU förlitar sig på andra länder för att hindra flyktingar från att ta sig till Europa innebär också att EU försätter sig i en beroendeställning som begränsar handlingsutrymmet och t.ex. hindrar unionen från att kritisera missförhållanden i värdländerna. EU:s flyktingavtal med Turkiet är ett skamligt exempel på detta. Regeringen bör agera för att EU ska avbryta avtalet.

25. Energi, punkt 17 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Den ryska invasionen av Ukraina och den ryska energikrigföringen påverkar hela Europas energimarknad och bidrar till skenande elpriser. Det drabbar främst medlemsstater på kontinenten som misskött sin energiomställning och fortfarande har ett stort beroende av fossil energi. Men eftersom Sverige är EU:s största nettoexportör av energi smittar de höga kontinentala priserna av sig på de svenska energipriserna så att även de blir höga.

Jag anser att medlemsstater som i likhet med Sverige har en energimix som innebär att höga och volatila priser uteslutande beror på snabba förändringar i exportpriserna måste få verktyg för att stabilisera elpriset genom att reglera exportens prispåverkan. Det är också angeläget att reformera EU:s elmarknad så att konsumentpriset på el i en medlemsstat följer produktionskostnaden för el i medlemsstaten. Regeringen bör därför begära ett undantag från EU:s regler som ger en möjlighet att reglera den svenska energiexporten vid kraftiga prisimpulser från utlandet. Dessutom bör regeringen driva på för en reformerad prismetanik på EU:s elmarknad i syfte att skapa en tydligare koppling mellan produktionskostnad och pris till kund.

Särskilda yttranden

1. EU-samarbetets inriktning, punkt 1 (C)

Kerstin Lundgren (C) anför:

EU måste göra mer för att säkerställa att EU-medborgarna garanteras samma fri- och rättigheter, oavsett i vilken medlemsstat de bor. Det handlar om inget mindre än att rädda EU-projektet, eftersom de medlemsstater som bryter mot EU:s grundläggande värden hindrar EU från att lösa gemensamma problem, förskingrar EU-medel och på andra sätt underminerar EU-samarbetet och medborgarnas förtroende för det.

Eftersom utvecklingen fortsätter att gå i fel riktning behövs det kraftfullare åtgärder från EU:s sida. Jag anser i princip att EU, som en sista utväg om inte befintliga åtgärder leder till förändring, ska kunna utesluta medlemsstater som inte respekterar sina demokratiska och rättsstatliga åtaganden och inte sätter stopp för offentlig korruption. Jag delar emellertid utskottets uppfattning att Sverige inte nu bör driva krav på ändringar av EU:s fördrag. Eftersom jag anser att denna uppfattning i dagsläget väger tyngre än sakfrågan avstår jag från att yrka bifall till motionerna 2022/23:849 yrkande 36 och 2022/23:1882 yrkande 42. Jag anser dock att det är viktigt att riksdagen återkommande behandlar denna fråga som ett sätt att uppmärksamma den.

2. Utvidgningen, punkt 2 (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V) anför:

Jag anser att regeringen bör verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet i enlighet med vad som föreslagits i motion 2022/23:2364 yrkande 13. Jag avstår dock från att yrka bifall till detta yrkande eftersom utskottet nyligen avstyrkt ett likalydande yrkande i betänkande 2022/23:UU9. I stället hänvisar jag till reservation 4 i det betänkandet.

3. Verksamheten i Europeiska unionen under 2022 (SD)

Aron Emilsson (SD) och Markus Wiechel (SD) anför:

Under alltför lång tid har Sverige missköts, och utrikespolitiken har sorgligt nog inte varit ett undantag. Sverigedemokraterna ser därför med optimism på den utrikespolitiska riktning som den nytillträdda regeringen har tagit, och vi är positiva till flera av de förändringar som väntar under mandatperioden. Samtidigt är vi också medvetna om att regeringen rent praktiskt inte på en och samma gång kan genomföra alla de nödvändiga förändringar som behövs.

Med hänvisning till det pågående samarbetet mellan Sverigedemokraterna och regeringspartierna och att intentionen i vår politik delvis vunnit gehör i

utskottets ställningstaganden, väljer vi att endast följa upp ett fåtal yrkanden från den allmänna motionstiden i det här betänkandet genom reservationer.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2022/23:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022.

Följdmotionen

2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att EU utser en särskild representant för Ukraina som ska spela en aktiv roll för att konsolidera insatser för fred, stabilitet och rättsstatlighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sina kontakter med Turkiet bör verka för att landet åter ratificerar Istanbulkonventionen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU ska rösta för att upphäva patent på vaccin mot covid-19 inom WTO och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU inför en feministisk budget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör verka för att den europeiska gröna given ska innehålla bindande mål på 70 procents minskade utsläpp till 2030 och nollutsläpp till 2040 samt kompletterande mål för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att alla EU:s handelsavtal ska innehålla bindande miljö- och klimat klausuler samt att inga avtal ska tecknas med länder som inte skrivit under Parisavtalet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att uppdatera det juridiska ramverket så att det blir ett kraftfullt verktyg för att förhindra brott mot naturen (ekocid) genom att inkludera ekocid i Romstadgan och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör driva på för reformerad prismekanism på EU:s elmarknad i syfte att skapa en tydligare koppling mellan

- produktionskostnad och pris till kund och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör begära ett undantag i EU i syfte att stabilisera elpriset via reglering av exportens prispåverkan och tillkännager detta för regeringen.
  10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU avbryter förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap om landet antingen upplöser HDP eller dömer ledande företrädare i massrättegångar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU fryser förhandlingarna med Turkiet om EU-medlemskap tills vidare och att alla de förmåner som förmedlemskapsprogrammet ger, såväl politiskt som ekonomiskt, omedelbart dras in och tillkännager detta för regeringen.
  12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU avbryter flyktingavtalet med Turkiet och agerar för att våldet och repressionen mot oppositionella i Turkiet upphör och att alla som fängslats på politisk grund frigges och tillkännager detta för regeringen.
  13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett EU-gemensamt vapenembargo mot Turkiet och tillkännager detta för regeringen.
  14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utöka stödet till den ryska freds- och demokratirörelsen och tillkännager detta för regeringen.
  15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU konsekvent står upp för mänskliga rättigheter, folkrätten och demokratin i sina relationer till andra länder och tillkännager detta för regeringen.
  16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att inga fler odemokratiska EU-handelsavtal tecknas och tillkännager detta för regeringen.
  17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU försvarar kvinnors ekonomiska rättigheter och inför en feministisk handelspolitik, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att tydliga regler kring mänskliga rättigheter införs i Comprehensive Agreement on Investment (CAI) och tillkännager detta för regeringen.
  19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla EU-länder ska ge minst 0,7 procent av BNI i utvecklingsbistånd och tillkännager detta för regeringen.

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla EU-länder ger minst 0,2 procent av BNI till de minst utvecklade länderna och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges regering bör arbeta för ett effektivt bistånd inom EU som följer ramarna för det globala ramverket GPEDC och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att Sverige ska lämna Pesco och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område och suspendera det nuvarande associeringsavtalet så länge Israel inte avvecklar bosättningarna och vägspärrarna på ockuperat område, avbryter blockaden av Gaza och upphör med byggandet av muren på Västbanken, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till att EU inför ett vapenembargo mot Israel och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU kräver Israels ansvar för vaccin mot covid-19 bland civilbefolkningen på Västbanken och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU kräver att den utlovade folkomröstningen om Västsaharas självständighet hålls och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU säkerställer att handelsavtal och fiskeavtal mellan EU och Marocko, i enlighet med EU-domstolens beslut, inte innefattar Västsaharas territorium så länge som Västsaharas folk, via deras legitima representant Polisario, inte har gett sitt samtycke, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU bör verka för att utarbeta riktlinjer för företag och investerare i syfte att förhindra investeringar på ockuperad mark så länge det inte sker efter godkännande av Västsaharas legitima representant Polisario och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU slutar finansiera den libyska kustbevakningen och att relationer med Libyen bygger på full respekt för asylrätten och mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige genom EU och FN:s flyktingorgan (UNHCR) bör agera för en snabb

- evakuering och vidarebosättning av flyktingar och asylsökande från Libyen och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör motverka alla beslut som innebär att asylrätten och flyktingars mänskliga rättigheter kränks och tillkännager detta för regeringen.
  32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU ska tillsätta oberoende utredningar av huruvida Frontex har brutit mot internationell rätt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att lobbyism begränsas i EU till förmån för nationella parlaments inflytande och tillkännager detta för regeringen.
  34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för ett regelverk som innebär öppna böcker, minskade förmåner och sänkta politikerarvodet för alla EU-parlamentariker och tillkännager detta för regeringen.
  35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att EU-parlamentet endast ska sammanträda i Bryssel och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:53 av Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för att EU:s utvecklingspolitik ska bidra till att stärka hbtqi-personers rättigheter i världen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Köpenhamnskriterierna behöver skärpas avseende hbtqi-personers rättigheter så att det uttryckligen framgår att ett medlemsland som diskriminerar hbtqi-personers rättigheter inte kan bli medlem i EU, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:849 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU uthålligt och kraftfullt ska upprätthålla och utveckla sanktionspolitiken mot Ryssland och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU:s Magnitskij-sanktioner ska breddas till att omfatta systematisk korruption och penningtvätt och tillkännager detta för regeringen.

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska Magnitskijsanktioner behöver införas och att dessa också ska omfatta korruption och penningtvätt och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU ska rikta sanktioner mot hela ryska energi- och banksektorn och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att EU riktar sanktioner mot ledande personer i det iranska revolutionära gardet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver arbeta för att EU säkerställer att eventuella kryphål i sanktionerna mot Ryssland täpps igen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om EU:s roll och mervärden för att hantera gränsöverskridande utmaningar och kriser och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU uthålligt behöver kunna hantera en bred palett av hot och utveckla sin säkerhetspolitiska verktygslåda och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att stärka EU:s röst gentemot auktoritära stater och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige under ordförandeskapet bör verka för att EU växlar upp rollen som global ledare för att stärka den demokratiska utvecklingen i världen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera och ompröva Sveriges ratifikation av EU–Kuba-avtalet och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska driva på för att utrikespolitiken i ökad utsträckning ska beslutas inom EU genom majoritetsbeslut och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU bör begränsa rösträtten för och, som en sista utväg, utesluta medlemsländer ur EU som allvarligt och upprepat inte respekterar sina åtaganden för demokrati och mänskliga rättigheter och som inte sätter stopp för offentlig korruption, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges kommande ordförandeskap ska prioritera åtgärder på områden med gemensamma utmaningar och hot, med respekt för den nationella

- kompetensen och med de gemensamma värderingarna som utgångspunkt, och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att EU tar fram en ny strategi för Kaukasus och östliga partnerskapet inkluderande EU:s roll för långsiktig fred och stabilitet i området, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU bör överväga att rikta Magnitskijsanktioner mot styret i Azerbajdjan och tillkännager detta för regeringen.
  43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU i sin översyn av det östliga partnerskapssamarbetet måste utgå från de nya förutsättningar som råder utifrån att Ukraina och Moldavien blivit kandidatländer och Georgien givit ett tydligt medlemskapsperspektiv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU direkt bör avföra Belarus från det östliga partnerskapet och tillkännager detta för regeringen.
  45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU ska stödja frihets- och demokratiåtgärderna i de östliga partnerskapsländerna inklusive frihetskrafter för Belarus och tillkännager detta för regeringen.
  46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sanktionerna mot Belarus ska breddas till att omfatta systematisk penningtvätt och korruption samt vara träffsäkra och riktas mot ansvariga för övergreppen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:945 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige gemensamt med EU och andra aktörer bör införa ytterligare sanktioner mot Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1288 av Anna Vikström och Mathias Tegnér (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att få till stånd en lagstiftning om ekocid och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1366 av Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson (båda KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU villkorar biståndet till den palestinska myndigheten och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU ska inrätta en strategisk stratcom-enhet mot iransk desinformation och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1455 av Jacob Risberg och Bassem Nasr (båda MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa sanktioner mot Israel och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1615 av Martin Ådahl (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sanktioner riktade mot alla individer som har varit inblandade i utövande av våld mot, fängslandet av och tortyr som riktats mot fredliga demonstranter i Belarus bör införas skyndsamt och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1744 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skarpa sanktioner mot Kuba och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en gemensam Kubapolitik med USA och demokratiska länder i Latinamerika och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säga upp det politiska dialog- och samarbetsavtalet mellan EU och Kuba (PDCA) och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1749 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att europeiska givare tydligare fördelar mottagarländer sinsemellan för att matcha givarländernas kompetenser mot mottagarländernas behov och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs systematisk synkronisering och rolldelning mellan Sverige och EU respektive med andra EU-länder och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1752 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktioner mot de ansvariga för de övergrepp som sker mot uigurer, falungonganhängare, kristna och andra minoriteter och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1764 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att ytterligare skärpa EU:s sanktioner mot Ryssland, i synnerhet mot produkter som kan användas för militära ändamål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1769 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för gemensamma sanktioner från EU respektive USA gentemot Iran samt iranska makthavare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inta en tuffare hållning beträffande sanktioner mot Iran samt iranska makthavare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riktade sanktioner mot nära anhöriga till iranska makthavare och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att rikta sanktioner mot Al-Mustafa Internationella Universitet i sin helhet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom FN och EU verka för en översyn av de sanktioner som riktas mot Syrien i syfte att ge lindring till civila, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1804 av Magnus Jacobsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arrangera en återkommande Balkankonferens avseende handel och försoning och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1879 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att EU tilldelar afrikanska länder samma preferenser gällande ursprungsregler och tullfrihet, inklusive för jordbruksprodukter, och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att EU börjar förhandla om ett ekonomiskt partnerskap med AFCFTA, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1882 av Malin Björk m.fl. (C):

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att, som en sista utväg, utesluta medlemsstater ur EU som allvarligt och upprepat inte respekterar sina åtaganden för demokrati och mänskliga rättigheter och som inte sätter stopp för offentlig korruption, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1960 av Gunilla Carlsson (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som en part i Romstadgan bör kräva att ekocid läggs till i Romstadgan

för att förhindra storskaliga brott mot naturen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1965 av Lawen Redar m.fl. (S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka sanktionerna mot den iranska regimen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2040 av Azadeh Rojhan m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att genom EU öka påtryckningarna på den iranska regimen att släppa alla politiska fångar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka kännbara sanktioner mot regimens företrädare och deras anhängare och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2048 av Mikael Oscarsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör kräva att EU:s sanktioner mot regimen i Belarus skärps ytterligare och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2247 av Alireza Akhondi och Martin Ådahl (båda C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmana regeringen att verka för att fler iranska underrättelseagenter verksamma utifrån iranska ambassader inom EU ska utvisas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ att tillsammans med andra EU-länder undersöka möjligheterna att utvisa iranska nära släktingar till makthavare som är ansvariga för människorättsbrotten i Iran och som lever lyxliv i europeiska länder på det iranska folkets bekostnad, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att sanktionerna mot Iran ska skärpas ytterligare, med stopp för nya europeiska investeringar i Iran till dess regimens våldsvåg mot den egna befolkningen upphört, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU inför hårdast möjliga sanktioner mot iranska makthavare och att deras personliga förmögenheter beslagtas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2278 av Rebecka Le Moine (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör undersöka möjligheten för att internationellt ta initiativ till att komplettera Romstadgan om ekocid (storskalig miljöförstöring) som internationellt brott möjligt att åtala vid Internationella brottmålsdomstolen i Haag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
19. Motioner som bereds förenklat		
2022/23:1366	Mikael Oscarsson och Magnus Oscarsson4 och 8 (båda KD)	
2022/23:1615	Martin Ådahl (C)	2
2022/23:1804	Magnus Jacobsson (KD)	
2022/23:2048	Mikael Oscarsson (KD)	
2022/23:2247	Alireza Akhondi och Martin Ådahl (båda C)	2–5

BILAGA 3

Konstitutionsutskottets protokollsutdrag

2022/23:41

RIKSDAGEN
KONSTITUTIONSUTSKOTTET

Utdrag ur
PROTOKOLL   UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2022/23:41

DATUM   2023-04-18

---

§ 6 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022

Utskottet fortsatte behandlingen av frågan om yttrande till utrikesutskottet över skrivelse 2022/23:115 och en följdmotion, i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottet beslutade att yttra sig genom följande protokollsanteckning.

Utskottet yttrar sig över skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde och över motion 2022/23:2364 (V) yrkandena 33–35. Utskottet hänvisar till vad utskottet i här relevanta delar anförde i sitt tidigare yttrande till utrikesutskottet över skrivelse 2020/21:115 och följdmotioner (yttr. 2020/21:KU9y s. 10 f.) och anser att utrikesutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

En avvikande mening anmäldes av V-ledamoten som anser att utrikesutskottet bör tillstyrka motionsyrkandena. V-ledamoten hänvisar till sin avvikande mening i yttr. 2020/21:KU9y.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Vid protokollet
Satu Saariniemi

Rätt utdraget intygar:
Satu Saariniemi

Exp. 2023-04-21
UU

BILAGA 4

Finansutskottets yttrande 2022/23:FiU3y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2022

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 16 mars att ge övriga utskott och EU-nämnden tillfälle att senast den 2 maj yttra sig över regeringens skrivelse 2022/23:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022 och eventuella följdmotioner i ärendet i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Finansutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som rör finansutskottets ämnesområden och över motion 2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4.

Utskottet anser att utrikesutskottet bör föreslå att riksdagen ska avslå motionsyrkandet och lägga skrivelsen till handlingarna.

I yttrandet finns en avvikande mening (V, MP).

Utskottets överväganden

Bakgrund

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2022, i enlighet med 9 kap. 21 § riksdagsordningen. Skrivelsen tar upp beslut och händelser i unionen och redovisar unionens frågor utifrån arbetet i rådets olika sammansättningar. Skrivelsen inleds med en beskrivning av den övergripande utvecklingen i EU. Frågor som rör finansutskottets ämnesområden finns framför allt i följande avsnitt:

- Den europeiska terminen
- Ekonomisk styrning och samordning
- Finansmarknaden
- EU:s budget
- Skydd av EU:s finansiella intressen
- Statistik.

I bilaga 3 i regeringens skrivelse återfinns beslut i rådet under 2022 där Sverige röstat nej eller lagt ned sin röst. Här redogörs för att Sverige lade ned sin röst i fråga om ansvarsfrihet för kommissionens genomförande av EU:s budget 2020. Det redogörs också för att Sverige även lade ned sin röst i frågan om antagande av EU:s allmänna budget för 2023.

Den europeiska terminen

Skrivelsen

Den tolfte europeiska terminen inleddes med att kommissionen i november 2021 presenterade sin årliga strategi för hållbar tillväxt med förslag till prioriteringar för den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken i EU. I april 2022 överlämnade Sverige och övriga medlemsländer sina nationella reform- och konvergensprogram till kommissionen. Kommissionens analys genomfördes med hänsyn till medlemsstaternas relativa utgångslägen och nationella förutsättningar. Resultatet av kommissionens analys lämnades den 23 maj 2022 i form av landrapporter och förslag till landsspecifika rekommendationer till medlemsstaterna. Medlemsstaterna fick rekommendationer på både det finanspolitiska området och andra områden, till skillnad från 2021 då, med anledning av pandemin, enbart finanspolitiska rekommendationer gavs. Samtliga medlemsstater fick nu relativt likalydande rekommendationer om finanspolitiken, minskat beroende av fossil energi och genomförande av återhämtnings- och resiliensplanen om medlemsstaten i fråga hade en plan som godkänts av rådet. Rekommendationerna, som inte är rättsligt bindande, antogs vid rådet för ekonomiska och finansiella frågor (Ekofinrådet) den 12 juli 2022.

Utöver de relativt likalydande rekommendationerna konstaterar regeringen i skrivelsen att kommissionen lämnade följande rekommendationer till Sverige:

1. Minska risker kopplade till hushållens höga skuldsättning och obalanser på bostadsmarknaden genom att minska avdragen för utgiftsräntor för bolån eller genom att höja fastighetsskatten. Stimulera investeringar i bostadsbyggande för att motverka de mest akuta bristerna, särskilt genom att ta bort strukturella hinder för byggandet och genom att säkerställa tillgången till byggbar mark. Förbättra effektiviteten på bostadsmarknaden, bl.a. genom reformer av hyresmarknaden.
2. Minska påverkan från elevers socioekonomiska bakgrund och migrantbakgrund på deras utbildningsresultat genom att ge lika möjligheter till tillgång till skolor och genom att åtgärda bristen på kvalificerade lärare. Utveckla även mindre gynnade gruppers färdigheter, inbegripet personer med migrantbakgrund, genom att anpassa resurser och metoder efter deras behov och på så sätt bidra till deras integration på arbetsmarknaden.

Behandling i utskottet

Utskottet informerades av statssekreterare Paula Carvalho Olovsson den 21 april 2022 om Sveriges nationella reform- och konvergensprogram 2022.

Utskottet behandlade dessa i samband med 2022 års ekonomiska vårproposition (prop. 2021/22:100, bet. 2021/22:FiU20, rskr. 2021/22:401).

Regeringens bedömning av de landsspecifika rekommendationerna lämnades i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51).

Information om de landsspecifika rekommendationerna lämnades även i samband med att utskottet den 20 april 2023 fick information av statssekreterare Christian Danielsson och statssekreterare Johanna Lybeck Lilja om Sveriges nationella reform- och konvergensprogram 2023.

Ekonomisk styrning och samordning

Meddelande om översynen av den ekonomiska styrningen i EU

Skrivelsen

Den 2 februari 2020 presenterades kommissionens meddelande om en översyn av den ekonomiska styrningen som omfattar stabilitets- och tillväxtpakten samt det makroekonomiska obalansförfarandet. Med anledning av pandemin pausades översynen. Den återupptogs hösten 2021 och det inleddes en bred debatt bland medlemsstater och andra intressenter.

Den 9 november 2022 presenterades kommissionens meddelande om reviderade riktlinjer för översynen av den ekonomiska styrningen. Kommissionens förslag på inriktning kretsar kring införandet av nya

medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer för samtliga medlemsstater, med särskilda åtaganden för medlemsstater som bedöms ha höga eller medelhöga skuldållbarhetsrisker enligt kommissionens skuldållbarhetsanalyser. Det nya ramverket föreslås även fokusera i högre utsträckning på utvecklingen av de offentliga nettoutgifterna. Mekanismer för att säkerställa genomförandet av ramverket föreslås stärkas, bl.a. genom att göra det lättare att öppna ett underskottsörfarande och genom inrättandet av ett nytt verktyg för att säkerställa att reformåtaganden faktiskt genomförs. En första diskussion om meddelandet ägde rum i Ekofinrådet den 6 december.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med finansminister Elisabeth Svantesson den 1 december 2022 om översynen av den ekonomiska styrningen i EU. Utskottet informerades om det pågående arbetet med översynen av den ekonomiska styrningen av statssekreterare Johanna Lybeck Lilja vid flera tillfällen och senast den 28 mars 2023.

Makroekonomiska obalanser: förvarningsmekanismen

Skrivelsen

I maj 2021 presenterade kommissionen fördjupande granskningar för tolv medlemsstater, däribland Sverige. De fördjupande granskningarna syftar till att identifiera eventuella makroekonomiska obalanser i medlemsstaterna. Sverige bedöms fortsatt ha makroekonomiska obalanser kopplade till hushållens skuldsättning och bostadsprisernas utveckling. I november 2022 publicerade kommissionen 2023 års förvarningsrapport som behandlar frågan om makroekonomiska obalanser i EU.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med finansminister Magdalena Andersson den 25 mars 2021 om kommissionens förslag till riktlinjer för den finanspolitiska samordningen i EU de kommande åren. Utskottet informerades av finansminister Elisabeth Svantesson den 1 december 2022 om reformen av det makroekonomiska obalansörförandet.

EU:s återhämtningsinstrument för att stödja återhämtningen efter covid-19-pandemin

Skrivelsen

I april 2021 presenterade kommissionen ett meddelande om en strategi för finansieringen av EU:s återhämtningsinstrument (NextGenerationEU, NGEU). Under 2022 har kommissionen fortsatt upplåningen för att finansiera EU:s återhämtningsinstrument. Räknat i 2022 års priser väntas den totala

upplåningen uppgå till 807 miljarder euro. Upplåningen görs med en s.k. diversifierad finansieringsstrategi som innebär att olika metoder, instrument och löptider tillämpas i syfte att minimera upplåningskostnaderna samt skapa flexibilitet och en ändamålsenlig likviditetsförsörjning.

I december 2022 meddelades att kommissionen framledes kommer att tillämpa en enhetlig upplåningsmetodik, dvs. att upplåningen ska vara enhetlig och inte som tidigare uppdelad efter olika program. Kommissionen planerar att ca 30 procent av upplåningen till återhämtningsinstrumentet ska vara s.k. gröna obligationer. Fram till utgången av 2022 emitterades sammanlagt 37 miljarder euro i sådana obligationer.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med finansminister Magdalena Andersson den 24 juni 2021 om kommissionens meddelande om finansieringsstrategi för återhämtningsinstrumentet (NGEU). En lägesuppdatering om förhandlingarna lämnades av statssekreterare Max Elger den 7 oktober 2021. Utskottet informerades av statssekreterare Elin Eliasson den 2 juni 2022 om återbetalningen av NGEU.

Faciliteten för återhämtning och resiliens och genomförandet av REPowerEU via faciliteten

Skrivelsen

Under 2022 har arbetet fortsatt fokusera på medlemsstaters ansökningar om medel genom nationella återhämtnings- och resiliensplaner (National Recovery and Resilience Facility, NRRP). Rådet antog flera genomförandebeslut, och samtliga medlemsstaters planer har godkänts. Därutöver har flertalet utbetalningsförfrågningar utbetalats. Medlemsstaterna har möjlighet att ansöka om utbetalningar upp till två gånger per år fram till dess att instrumentets tillgänglighet löper ut 2026. För att ansöka om utbetalningar måste ett antal förutbestämda mål och delmål vara uppfyllda på det sätt som har fastställts i medlemsstaternas planer.

Den 18 maj presenterade kommissionen REPowerEU-planen för att främja grön omställning och minska medlemsstaternas beroende av rysk olja och gas samt förslag om att genomföra huvuddelen av planen via lånemedel inom faciliteten. Enligt förslaget ska medlemsstaternas planer kompletteras med ett REPower-kapitel. Rådet antog en allmän riktlinje den 4 oktober och Europaparlamentet offentliggjorde sin ståndpunkt den 10 november. Rådet och Europaparlamentet nådde en överenskommelse den 14 december. Målsättningen är att förordningen ska träda i kraft under 2023.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med statssekreterare Elin Eliasson den 14 juni 2022 om kommissionens förslag att genomföra REPowerEU inom faciliteten för återhämtning och resiliens (Recovery and Resilience Facility, RRF). Utskottet

informerades av statssekreterare Johanna Lybeck Lilja senast den 21 februari 2023 om de fortsatta förhandlingarna i EU. En överläggning om REPowerEU-planen ägde rum i näringsutskottet den 21 juni 2022. Finansutskottet fick information om frågan samma dag av statssekreterare Therese Pelow.

Finansutskottet subsidiaritetsprövade förslaget till förordning om faciliteten för återhämtning och resiliens i juni 2020 och ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet subsidiaritetsprövade sedan förslaget till ändringar i REPower-kapitlet för faciliteten för återhämtning och resiliens i juni 2022 och ansåg även att det förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Europeiska revisionsrätten (ECA) publicerade ett yttrande över REPowerEU i juli 2022 som hänvisades till näringsutskottet.

Sveriges återhämtnings- och resiliensplan

Skrivelsen

Den 4 maj 2022 antog rådet ett genomförandebeslut om godkännande av kommissionens bedömning av Sveriges återhämtningsplan. Den 3 november ingick Sverige och kommissionen ett finansieringsavtal som bl.a. reglerar krav kopplade till revision, skydd av finansiella intressen, och synliggörande av EU-medel och som trädde i kraft i december.

Behandling i utskottet

Information om den svenska planen för återhämtning och resiliens lämnades under 2021 av finansminister Magdalena Andersson den 6 april, av statssekreterare Max Elger den 27 april, den 1 juni och den 21 september samt av finansminister Mikael Damberg den 9 december 2021. Den 22 februari 2022 lämnade finansminister Mikael Damberg information till utskottet om planen och processen framåt.

Utskottet informerades vidare den 21 april 2022 av statssekreterare Paula Carvalho Olovsson i samband med att utskottet informerades om Sveriges nationella reform- och konvergensprogram 2022. Planen behandlades i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51). Planen behandlades även vidare i 2023 års ekonomiska vårproposition (prop. 2022/23:100).

Ett europeiskt instrument för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation

Skrivelsen

Under pandemin antogs ett nytt låneinstrument för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation (The temporary Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency, SURE). Rådet har godkänt stöd till 19 medlemsstater. Nio medlemsstater har ansökt om ytterligare lån via SURE: Ungern, Portugal, Bulgarien, Kroatien, Litauen, Grekland, Tjeckien, Cypern

och Lettland. Rådet godkände samtliga fall av reviderade låneansökningar. Sammantaget uppgår det godkända stödet från SURE till 98,4 miljarder euro. Kommissionen har under 2022 publicerat två halvårsrapporter om genomförandet av SURE, i mars och i september. Instrumentets tillgänglighet löper ut vid utgången av 2022.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med finansminister Magdalena Andersson den 6 april 2020 om SURE-instrumentet. Information har lämnats till utskottet vid flera tillfällen, senast den 7 oktober 2021 av statssekreterare Max Elger. Riksdagen godkände Sveriges deltagande i SURE i juni 2020 (prop. 2019/20:181, bet. 2019/20:FiU61, rskr. 2019/20:351–353).

Internationell finansiering

Skrivelsen

I oktober 2022 antogs rådsslutsatser vid Ekofinrådet om internationell finansiering för klimatåtgärder inför FN:s klimattoppmöte. Rådsslutsatserna har två syften, dels att redovisa EU:s fortsatta arbete med att mobilisera och öka finansieringen för klimatrelaterade ändamål, dels att ta fram och tydliggöra EU:s ståndpunkt i frågor som är specifikt kopplade till klimatförhandlingarna och genomförandet av Parisavtalet.

Under 2022 höll G20 ett möte med stats- och regeringschefer och fyra möten med finansministrar och centralbankschefer. En central del av G20-arbetet har kretsat kring de ekonomiska effekterna av Rysslands invasion av Ukraina, men även klimat, global beskattning och återhämtningen från pandemin har varit prioriterat. Finansministrarna och centralbankscheferna kunde vid mötena i juni och oktober inte enas om en gemensam kommuniké. Vid mötet på stats- och regeringschefsnivå i november kom G20-länderna överens om en gemensam deklaration.

Behandling i utskottet

Utskottet informerades av finansminister Mikael Damberg, riksbankschef Stefan Ingves och biståndsminister Matilda Ernkrans den 7 april och den 6 oktober 2022 inför Internationella valutafondens (IMF) och Världsbankens vår- och höstmöten.

Utskottet informerades om resultatet av G20-mötena i samband med att utskottet fick information inför IMF:s och Världsbankens vårmöte av finansminister Elisabeth Svantesson, riksbankschef Erik Thedéen och bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell den 21 mars 2023.

Finansiellt stabilitetsstöd

Medlemsstater som mottagit stabilitetsstöd via stabilitetsmekanismer inrättade för euroländer

Skrivelsen

Grekland har varit föremål för förstärkt övervakning av sina reformåtaganden under 2018–2022. Övervakningen har genomförts kvartalsvis av kommissionen i samarbete med Europeiska centralbanken (ECB), Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM) och IMF. Eurogruppen kan bevilja vissa skuldåtgärder till Grekland om reformåtagandena bedöms bli genomförda, och i juni 2022 beviljades landet ytterligare skuldåtgärder. Grekland kommer fortsättningsvis att vara föremål för återkommande övervakning av landets återbetalningsförmåga.

Kommissionen har rapporterat om övervakningen av den ekonomiska utvecklingen hos Cypern, Irland, Portugal och Spanien som också har mottagit stabilitetsstöd. Ländernas återbetalningsförmåga bedömdes av kommissionen vara goda. Inga nya stabilitetsstöd har beviljats under 2022.

Makrofinansiellt stöd till länder utanför EU

Skrivelsen

I samband med Rysslands invasion av Ukraina beslutade Europaparlamentet och rådet den 24 februari 2022 att ge Ukraina ett makrofinansiellt stöd på motsvarande 1,2 miljarder euro. Stödet betalades ut i två omgångar under våren och var Ukrainas sjätte makrofinansiella stöd sedan 2014.

Med anledning av Ukrainas stora finansieringsbehov beslutade Europaparlamentet och rådet den 12 juli om ett nytt makrofinansiellt stöd på motsvarande 1 miljard euro.

Den 20 september antog Europaparlamentet och rådet ett beslut om ytterligare 5 miljarder euro som en andra del av stödpaketet.

Kommissionen presenterade i november 2022 ytterligare ett förslag om stöd upp till 18 miljarder euro till Ukraina under 2023 via ett nytt instrument. Europaparlamentet beslutade om instrumentet den 6 december 2022. Rådet beslutade den 15 december 2022 om instrumentet.¹

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med statssekreterare Elin Eliasson den 14 juni 2022 om det meddelande om kort- och långsiktigt stöd till Ukraina som kommissionen lämnade den 19 maj 2022. Utskottet överlade även med statssekreterare Johanna Lybeck Lilja den 7 november 2022. Sedermera överlade utskottet ytterligare med statssekreterare Johanna Lybeck Lilja den 8 december 2022

¹ Rådet fattade beslut om stöd till Ukraina under 2023 genom skriftligt förfarande den 15 december 2022.

om kommissionens uttalande om en alternativ lösning för makrofinansieellt stöd till Ukraina. Information om stöd till Ukraina har lämnats till utskottet vid flera tillfällen, senast den 28 mars 2023 av statssekreterare Johanna Lybeck Lilja.

Finansmarknaden

Bankmarknaden

Skrivelsen

Kommissionen presenterade i januari 2022 ett förslag om tre lagstiftningsåtgärder om ändringar av EU:s kapitaltäckningsregelverk (bankpaketet). Förhandlingar om ändringarna har pågått i rådet under året, och i november enades rådet om en allmän riktlinje.

Under våren ägde trepartsmöten rum om de riktade ändringarna i EU:s krishanteringsregelverk för banker. Ändringarna antogs i november.

I juni 2022 utfärdade Eurogruppen i inkluderande format ett uttalande om arbetet med att färdigställa bankunionen. Arbetet ska fokusera på ramverket för bankkrishantering och nationella insättningsgarantisystem. I uttalandet bjuds kommissionen in att överväga att lägga fram lagförslag för att reformera det gemensamma ramverket. Medlagstiftare bjuds också in att färdigställa arbetet inom innevarande mandatperiod, som avslutas i början av 2024. Sverige deltar inte i bankunionen men berörs eftersom de nämnda ramverken är gemensamma för hela EU.

I juli 2021 presenterade kommissionen ett förslag till lagstiftningspaket om bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Förslaget omfattar fyra separata rättsakter. I juni 2022 nåddes en överenskommelse för en av rättsakterna inom paketet, förordningen om information som ska åtfölja överföringar av medel. Samtidigt antog rådet en allmän riktlinje om förordningen om inrättande av en ny EU-myndighet mot penningtvätt och finansiering av terrorism (Anti-Money Laundering Authority, AMLA), med undantag för myndighetens säte och budget. Rådet enades om en allmän riktlinje i de två övriga akterna i december 2022.

I oktober 2022 presenterade kommissionen ett förslag som syftar till att underlätta för omedelbara betalningar i euro. Förslaget innebär i huvudsak att banker som erbjuder sina kunder – konsument, företag och organisationer – traditionella konto-till-konto-betalningar i euro även ska erbjuda omedelbara betalningar i euro och att avgiften för en sådan betalning inte ska få överstiga avgiften för en traditionell konto-till-konto-betalning. Medlemsstater som inte har euro som valuta har en längre infasningsperiod. Förhandlingar i rådet inleddes i november.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Max Elger den 9 december 2021 om ändringar i EU:s kapitaltäckningsregelverk (bankpaketet). Utskottet informerades av finansmarknadsminister Niklas Wykman den 25 oktober 2022 om det fortsatta arbetet med paketet. Utskottet subsidiaritetsprövade de tre förslagen om ändringar i EU:s kapitaltäckningsregelverk i januari 2022 och ansåg att förslagen inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med statssekreterare Ulf Holm den 15 oktober 2020 om det kommande EU förslaget om arbetet mot penningtvätt. Utskottet överlade sedan med statssekreterare Ulf Holm den 21 september 2021 om kommissionens lagstiftningspaket på området. Utskottet informerades senast av finansmarknadsminister Niklas Wykman om förslagen den 25 oktober 2022. Utskottet subsidiaritetsprövade förslagen i oktober 2021 och ansåg att inget av dem stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Niklas Wykman den 1 december 2022 om förslaget om omedelbara betalningar i euro. Statssekreterare Johan Almenberg informerade utskottet senast om pågående förhandlingar i EU den 28 mars 2023. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget i februari 2023 och ansåg att det inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Värdepappersmarknaden

EU-standard för gröna obligationer

Skrivelsen

I april 2022 antog rådet en allmän riktlinje om kommissionens förslag till förordning om en EU-standard för gröna obligationer. Europaparlamentet röstade om sitt förhandlingsmandat i somras. Därefter förhandlades förordningen under hösten i trepartsmöten.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med statssekreterare Ulf Holm den 21 september 2021 om förslaget till förordning om en frivillig EU-standard för gröna obligationer. Utskottet informerades senast den 28 mars 2023 av statssekreterare Johan Almenberg om hur arbetet fortskrider och statssekreteraren meddelade då att en politisk överenskommelse nåtts om en EU-standard för gröna obligationer. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget i september 2021 och ansåg att det inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Värdepappersmarknaden och finansiella instrument

Skrivelsen

I november 2021 presenterade kommissionen en rapport om arbetet med europeiska långsiktiga investeringsfonder (European Long-Term Investment

Fund, ELTIF). Under våren 2022 inleddes förhandlingar om förslaget. Förordningen förhandlades i trepartsmöten under hösten och en politisk överenskommelse nåddes i oktober.

I november 2021 presenterade kommissionen ett förslag om ändringar i direktivet om förvaltare av alternativa investeringsfonder och direktivet om värdepappersfonder (Alternative Investment Fund Managers Directive, AIFMD). Under våren 2022 inleddes förhandlingar om förslaget.

I november 2021 presenterade kommissionen även förslag om ändringar i direktivet och förordningen om marknader för finansiella instrument (Markets in Financial Instruments Regulation, Mifir och Markets in Financial Instruments Directive, Mifid). Under våren 2022 inleddes förhandlingar och rådet enades om en allmän riktlinje i december.

Kommissionen presenterade i november 2021 förslag om en europeisk gemensam kontaktpunkt för finansiell och icke-finansiell information (European Single Access Point, ESAP) som består av tre förslag. I juni 2022 enades rådet om en allmän riktlinje om förslagen.

I september 2020 lade kommissionen fram en strategi för det fortsatta arbetet med digitalisering av finanssektorn. Strategin syftar bl.a. till att göra de finansiella tjänsterna i Europa mer digitala och att stimulera ansvarsfull innovation och konkurrens mellan leverantörer av finansiella tjänster i EU. Inom ramen för strategin presenterade kommissionen ett förslag till förordning om marknader för kryptotillgångar (Markets in Crypto-Assets, MiCA). I november 2021 antog rådet ett förhandlingsmandat inför trepartssamtal med Europaparlamentet om förslaget. Europaparlamentet röstade om sitt yttrande om förordningen om kryptotillgångar i mars. Trepartsmöten inleddes under våren och en politisk överenskommelse nåddes i juni.

Kommissionen presenterade i mars 2022 ett förslag till ändringar i förordningen om värdepapperscentraler (Central Securities Depositories Regulation, CSDR). Förslaget syftar till att öka effektiviteten i regelverket och främja gränsöverskridande avveckling samtidigt som den finansiella stabiliteten värnas. Rådet enades om en allmän riktlinje i december.

Kommissionen presenterade i december 2022 förslag om ändringar i EU:s prospektförordning, EU:s marknadsmissbruksförordning och EU:s förordning och direktiv om marknader för finansiella instrument (Mifir och Mifid II) samt upphörande av EU:s noteringsdirektiv. Ändringsförslagen benämns noteringsakten. Ändringarna syftar till att underlätta för företag att notera värdepapper på handelsplatser, främja möjligheterna till kapitalmarknadsfinansiering för främst små och medelstora bolag och att göra kapitalmarknaderna i EU mer konkurrenskraftiga.

Kommissionen presenterade i december 2022 ett förslag om ändrade regler för att främja central clearing (Emirförordningen). Förslaget innehåller ändringar av förordning och direktiv om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister. Syftet med förslaget är att främja central motpartsclearing inom EU och förbättra tillsynen av centrala motparter.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Max Elger den 20 januari 2022 om ändrade regler för europeiska långsiktiga investeringsfonder (ELTIF). Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget om ELTIF i februari 2022 och ansåg att det inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Max Elger den 20 januari 2022 om förslag om ändrade regler för förvaltare av alternativa investeringsfonder (AIFMD). Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget i februari 2022 och ansåg att det inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet informerades den 1 december 2022 av finansmarknadsminister Niklas Wykman om det fortsatta arbetet med förhandlingarna i EU.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Max Elger den 20 januari 2022 om förslagen om Mifir och Mifid. Förslagen subsidiaritetsprövades av utskottet i mars och april 2021. Utskottet ansåg att förslagen inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Max Elger den 20 januari 2022 om förslaget om ESAP. Information om de pågående förhandlingarna lämnades senast den 1 december 2022 av finansmarknadsminister Niklas Wykman. Förslagen subsidiaritetsprövades av utskottet i februari 2022 och utskottet ansåg att förslagen inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Per Bolund den 12 november 2020 om förslaget om marknader för kryptotillgångar (MiCA). Utskottet informerades om status i förhandlingarna den 31 maj 2022 av finansmarknadsminister Max Elger. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget om marknader för kryptotillgångar i december 2020 och ansåg att det inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Max Elger den 28 april 2022 om översynen av förordningen om värdepapperscentraler (CSDR). Information om de pågående förhandlingarna lämnades senast den 1 december 2022 av finansmarknadsminister Niklas Wykman. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget i maj 2022 och ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med statssekreterare Johan Almenberg den 21 februari 2023 om noteringsakten och ändrade regler för att främja central clearing (Emirförordningen). Utskottet subsidiaritetsprövade förslagen i februari 2023 och ansåg att de inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet informerades senast om status i förhandlingarna den 28 mars 2023 av statssekreterare Johan Almenberg.

Försäkringsmarknaden

Skrivelsen

Kommissionen presenterade i september 2021 ett förslag till ändringar i Solvens II-direktivet, dvs. EU:s tillsynsregler för försäkrings- och

återförsäkringsföretag. I juni 2022 enades rådet om en allmän riktlinje om ett förslag om ändringar i Solvens II-direktivet.

I september 2021 presenterade kommissionen ett förslag om återhämtning och resolution av försäkringsföretag (Insurance Recovery and Resolution Directive, IRRD). Rådsförhandlingar har pågått om förslaget till ett krishanteringsramverk och rådet enades om en allmän riktlinje i december 2022.

Kommissionen presenterade i december 2021 ett meddelande om en strategi för tillsynsdata som avser EU:s finansiella tjänstesektor. Strategin syftar till att modernisera tillsynsrapporteringen inom finansmarknadsområdet i EU.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med statssekreterare Ulf Holm den 28 oktober 2021 om förslaget till ändringar i Solvens II-direktivet. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget i februari 2022 och ansåg att det inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet informerades senast av finansmarknadsminister Niklas Wykman den 1 december 2022 om status i förhandlingarna. Riksdagen beslutade om ändringar för anpassningar till EU-direktivet Solvens II i mars 2023 (prop. 2022/23:47, bet. 2022/23:FiU19, rskr. 2022/23:138).

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Niklas Wykman den 25 oktober 2022 om frågan om finansiering av IRRD. Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget i februari 2022 och ansåg att det inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet informerades senast om status i förhandlingarna den 1 december 2022 av finansmarknadsminister Niklas Wykman.

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Max Elger den 28 april 2022 om kommissionens meddelande om en strategi för tillsynsdata avseende EU:s finansiella tjänstesektor.

Övriga finansmarknadsfrågor

EU:s gröna taxonomi

Skrivelsen

I mars 2022 antog kommissionen en delegerad akt till EU:s gröna taxonomiförordning som fastställer kriterier för att avgöra under vilka villkor vissa kärnkrafts- och naturgasrelaterade verksamheter ska anses hållbara i förhållande till taxonomins två klimatmål. Sverige invände mot den delegerade akten.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Per Bolund den 19 juni 2018 om taxonomiförordningen, och ytterligare överläggningar hölls med statssekreterare Ulf Holm den 21 och 28 november 2019.

Utskottet subsidiaritetsprövade förslaget till taxonomiförordning i juni 2018 och ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet överlade med statssekreterare Ulf Holm om kärnkraft i taxonomin den 12 oktober 2021.

Utskottet överlade om den kompletterande delegerade akten om kärnkrafts- och naturgasrelaterade verksamheter den 10 och 13 januari 2022 samt den 5 april 2022 med finansmarknadsminister Max Elger. Information har även lämnats vid flera tillfällen.

Riksdagen beslutade om lagstiftningsåtgärder med anledning av taxonomiförordningen i december 2021 (prop. 2021/22:11, bet. 2021/22:FiU15, rskr. 2021/22:78).

Utskottet behandlade motionerna från allmänna motionstiden 2022 om EU:s taxonomi senast i betänkande 2022/23:FiU22. Under 2023 väntas kommissionen presentera ytterligare en delegerad akt till förordningen.

Förordning och ändringsdirektiv om digital operativ motståndskraft för den finansiella sektorn

Skrivelsen

I januari 2022 inleddes trepartsmöten om digital operativ motståndskraft för den finansiella sektorn (The Digital Operational Resilience Act, DORA) och en politisk överenskommelse nåddes i maj. Rättsakterna antogs i december. Förordningen syftar till att säkerställa att deltagare i det finansiella systemet har vidtagit de skyddsåtgärder som krävs för att motverka cyberattacker och andra it-relaterade risker.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med finansmarknadsminister Per Bolund i november 2020 om DORA-förordningen. Förslaget om DORA-förordningen subsidiaritetsprövades av utskottet i februari 2021. Utskottet ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottet informerades av statssekreterare Ulf Holm den 25 maj och den 21 september 2021 om status i förhandlingen om förordningen.

Rättsakterna antogs i december 2022. Förordningen trädde i kraft den 16 januari 2023 och ska tillämpas fr.o.m. januari 2025.

EU:s budget

Nya egna medel

Skrivelsen

Kommissionen presenterade i december 2021 ett förslag till revidering av systemet för egna medel. Enligt förslaget skulle nya egna medel införas baserat på tre beräkningsbaser: intäkter från EU:s handel med utsläppsrätter (EU Emissions Trading System, EU ETS), intäkter från den föreslagna mekanismen för koldioxidjustering vid EU:s gränser (Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM) och en andel av intäkterna från omfördelningen av beskattningsrätt mellan stater i enlighet med pelare 1 i OECD:s och G20:s överenskommelse från oktober 2021.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med statssekreterare Elin Eliasson den 2 juni 2022 om nya egna medel. Utskottet subsidiaritetsprövade kommissionens förslag i februari 2022 och ansåg att det inte var förenligt med subsidiaritetsprincipen. Utskottet fick senast information om förhandlingsläget av finansminister Elisabeth Svantesson den 1 december 2022. I enlighet med utskottets förslag lämnade riksdagen ett motiverat yttrande till EU:s institutioner (utl. 2021/22:FiU31, rskr. 2021/22:180).

EU:s årsbudget

Skrivelsen

Kommissionen presenterade sitt förslag till EU:s årsbudget för 2023 i juni 2022. Utgiftstaken fastställdes i förhandlingen om den fleråriga budgetramen (Multiannual Financial Framework, MFF) för 2021–2027.

Kommissionen presenterade en ändringsskrivelse av årsbudgetförslaget i oktober 2022 för att beakta resultatet av förhandlingen om den fleråriga budgetramen. Åtagandena föreslogs uppgå till 186,3 miljarder euro och betalningarna till 168,6 miljarder euro.

I skrivelsen anför regeringen att mot bakgrund av Sveriges allmänt budgetrestriktiva hållning har Sverige under rådsförhandlingarna ansett att kommissionens förslag legat för högt och saknat tillräckliga marginaler för att kunna möta oförutsedda händelser under budgetåret. Rådets ståndpunkt antogs den 6 september och förhandlingsmandatet uppdaterades i oktober och november.

Under förlikningen med Europaparlamentet i november kunde en överenskommelse nås om årsbudgeten för 2023 som innebar en åtagandenivå på 186,6 miljarder euro och betalningar på 168,6 miljarder euro. Marginalerna till taket uppgick till 421 miljoner euro respektive 3,5 miljarder euro. Europaparlamentet och rådet godkände budgeten i november 2022.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med statssekreterare Elin Eliasson den 14 juni 2022 om EU:s årsbudget 2023 och med statssekreterare Johanna Lybeck Lilja den 27 oktober 2022.

Pågående arbete

Kommissionen presenterade i mars 2023 ett förslag till ändringsbudget till årsbudgeten för 2023 om tekniska ändringar med anledning av de politiska överenskommelser som nåtts om lagstiftningsförslag, däribland ändringar inom REPowerEU.

Revidering av budgetförordningen

Skrivelsen

Den 16 maj 2022 presenterade kommissionen ett förslag till revidering av den s.k. budgetförordningen om finansiella regler för unionens allmänna budget. Kommissionen föreslog en revidering med hänsyn till erfarenheter från hanteringen av pandemin och andra kriser. Kommissionen avsåg också att anpassa budgetförordningen till lagstiftningen för den fleråriga budgetramen (MFF) för perioden 2021–2027 och därmed upprätthålla ett enhetligt regelverk för unionens utgifter. Kommissionen föreslog ändringar för återbetalning av provisoriska bötesbelopp samt räntor på dessa i ett separat förslag.

I skrivelsen anför regeringen att Sverige anser det viktigt att de föreslagna ändringarna i budgetförordningen inte kan användas för att möjliggöra ökade utgifter på EU-budgeten eller för att luckra upp utgiftstakens begränsande funktion.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med statssekreterare Johanna Lybeck Lilja den 27 oktober 2022 om översynen av EU:s budgetförordning. Information om status i förhandlingarna lämnades senast den 21 februari 2023 av statssekreterare Johanna Lybeck Lilja.

Motionen

Håkan Svenneling m.fl. (V) anser i kommittémotion 2022/23:2364 yrkande 4 att EU:s påtvingande åtstramningspolitik har slagit extra hårt mot kvinnor och framhåller att kvinnor drabbas hårdast när välfärden skärs ned. Motionärerna vill att EU inför en feministisk budget som bygger på en genomgripande feministisk analys, syftar till att utjämna skillnader mellan könen avseende inkomst, levnadsvillkor m.m. och förbättrar kvinnors villkor.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande yrkanden, senast i sitt yttrande till utrikesutskottet över skrivelsen om verksamheten i EU under 2021 (yttr. 2021/22:FiU4y). Utskottet ansåg att utrikesutskottet borde avstyrka yrkandet, bl.a. med hänvisning till att regeringen stämt av prioriteringarna i förhandlingarna om EU:s fleråriga budgetram för 2021–2027 i överläggningar med finansutskottet och genom samråd med EU-nämnden. Utrikesutskottet avstyrkte yrkandet. Riksdagen biföll utrikesutskottets förslag (skr. 2021/22:115, bet. 2021/22:UU10, rskr. 2021/22:400).

Skydd av EU:s finansiella intressen

Skrivelsen

Ekofinrådet beslutade den 15 mars 2022 att rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av 2020 års budget. Sverige valde att lägga ned sin röst. Europaparlamentet beslutade i maj att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av 2020 års budget.

Europeiska revisionsrättens årsrapport om budgetåret 2021, som granskar EU:s inkomster och utgifter och bedömer om de är lagliga och korrekta, publicerades den 13 oktober 2022. För budgetåret 2021 lämnade revisionsrätten en revisionsförklaring med en avvikande mening när det gällde kostnaderna. Revisionsrätten uppskattade att 3 procent av de underliggande transaktionerna inte hade skett i enlighet med gällande regelverk (motsvarande felnivå för budgetåret 2020 var 2,7 procent). Det överstiger den vedertagna gränsen på 2 procent. Ekofinrådet tar under 2023 ställning till om Europaparlamentet ska rekommenderas att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av budgeten för 2021.

Behandling i utskottet

Utskottet överlade med statssekreterare Elin Eliasson den 22 februari 2022 om ansvarsfrihet för kommissionen för genomförande av EU:s årsbudget för 2020. Vid Ekofinrådets möte i mars 2022 antogs en rekommendation om att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av budgeten 2020.

Sverige lade ned sin röst mot bakgrund av att kommissionen inte fått en revisionsförklaring utan kritik för alla delar av budgeten. Sverige lämnade även ett skriftligt uttalande till rekommendationerna eftersom rådets rekommendation inte fullt ut återspeglade revisionsrättens rapport.

Europaparlamentet beviljade i maj 2022 kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av EU:s budget för 2020.

Utskottet berörde frågan om ansvarsfrihet i betänkande 2022/23:FiU5 Avgiften till EU i december 2022.

Statistik

Skrivelsen

Europaparlamentet och rådet beslutade under 2022 om en förordning om regionalräkenskaper för jordbruket och en förordning om statistik över insatsvaror och produktion i jordbruket. Europeiska rådgivande organet för statistikstyrning (ESGAB) presenterade i januari sin 13:e årliga rapport om genomförandet av riktlinjerna för europeisk statistik. Årets rapport fokuserar på en expertgranskning, s.k. peer review, av Eurostat, som en del av den tredje peer review-övningen för hela det europeiska statistiksystemet (ESS). I rapporten lämnas 18 rekommendationer till Eurostat, bl.a. att Eurostat och ESS genomför en grundlig utvärdering av erfarenheterna under pandemikrisen och förbereder en handlingsplan för att säkerställa beredskap för framtida krissituationer. Ekofinrådet antog slutsatser om EU-statistik den 8 november.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2022. Utskottet anser att skrivelsen är ett viktigt instrument för att följa verksamheten inom EU och hur regeringen har agerat i det europeiska samarbetet.

Under 2022 stod efterdyningarna av pandemin, stöd till Ukraina och hanteringen av det osäkra ekonomiska läget i fokus i EU. Medlemsländerna i EU enades om stöd till Ukraina i form av humanitärt, militärt och ekonomiskt bistånd. Utskottet konstaterar att världsläget har förändrats dramatiskt till följd av kriget i Ukraina och har vid överläggningar ställt sig bakom regeringens linje att fortsätta ge stöd till Ukraina.

Utskottet stöder arbetet inom den europeiska planeringsterminen och välkomnar den föreslagna ändringen av det makroekonomiska obalansförfarandet. Det är viktigt att EU:s medlemsländer för en ekonomisk politik med nationellt ägarskap för genomförande av strukturreformer, och den europeiska planeringsterminen stärker incitamenten för EU:s medlemsländer att föra en ansvarsfull finanspolitik. Enligt utskottet är det centralt att rådet och kommissionen i tillämpningen av regelverket för förstärkt samordning av den ekonomiska politiken fullt ut respekterar de nationella parlamentens roll. Vidare bör ramverket tillämpas på ett transparent och förutsägbart sätt som säkerställer likabehandling mellan medlemsstaterna. För Sveriges del som en liten öppen ekonomi, är det av stor betydelse att EU:s inre marknad utvecklas positivt och skapar möjligheter för svenska företag och medborgare.

Utskottet välkomnar återupptagandet av diskussionen om den ekonomiska styrningen i EU som pausats till följd av pandemin. Kommissionens förslag till inriktning kretsar kring införandet av nya medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer för samtliga medlemsstater, med särskilda åtaganden för medlemsstater som bedöms ha höga eller medelhöga skuldhållbarhetsrisker.

Utskottet noterar kommissionens meddelande som grund för den fortsatta diskussionen och är mot denna bakgrund öppen för att införa särskilda åtaganden för medlemsstater som bedöms ha höga skuldhållbarhetsrisker.

Utskottet understryker, liksom regeringen, vikten av att reformeringen av ramverket leder till att skuldsättningen minskar över tid i särskilt utsatta länder. Det är vidare positivt att kommissionen anser att den finanspolitiska övervakningen i högre grad bör fokusera på risker kopplade till skuldutvecklingen.

Den svenska restriktiva grundhållningen när det gäller EU:s budget är fast förankrad i riksdagen. I denna restriktiva grundhållning är principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning vägledande. Liksom utskottet vid flera tidigare tillfällen har framhållit är utskottet kritiskt mot införandet av nya egna medel och mot

överföring av beskattningsrätt till EU-nivån. Vidare subsidiaritetsprövade utskottet kommissionens förslag till nya egna medel i februari 2022 och ansåg att det inte var förenligt med subsidiaritetsprincipen. I enlighet med utskottets förslag lämnade riksdagen ett motiverat yttrande till EU:s institutioner.

Utskottet gav i oktober 2022 regeringen mandat att i frågan om revidering av budgetförordningen driva linjen att den inte ska användas för att möjliggöra ökade utgifter på EU-budgeten eller för att luckra upp utgiftstakens begränsande funktion och ställde sig skeptiskt till möjligheten att möjliggöra avsteg från principen om att negativa inkomster inte får förekomma i EU-budgeten.

Inför förhandlingarna om den fleråriga budgetramen för 2021–2027 stämde regeringen av prioriteringarna för utformningen av EU:s budget i överläggningar med finansutskottet och genom samråd med EU-nämnden. Utskottet anser mot bakgrund av det att utrikesutskottet bör föreslå att det aktuella motionsyrkandet avslås.

Utskottet välkomnar de framsteg som gjorts i förhandlingarna om flera förslag inom värdepappers-, bank- och försäkringsmarknaden för att hantera finansiella stabilitetsrisker, möta digitaliseringen och stärka EU:s konkurrenskraft. Utskottet noterar även att en politisk överenskommelse nåtts om en EU-standard för gröna obligationer.

Utskottet konstaterar att de delegerade akterna till EU:s gröna taxonomiförordning började tillämpas den 1 januari 2022 respektive den 1 januari 2023. Utskottet konstaterar att Sverige röstade nej till taxonomiförordningen med anledning av hanteringen av hållbart skogsbruk och det nationella självbestämmandet över skogsfrågor. Sverige invände också mot den delegerade akten om de tekniska kriterierna för de klimatrelaterade målen för att värna vattenkraften och skogsbrukets villkor. Sverige invände även mot den kompletterande delegerade akt som berörde kärnkraft och naturgas.

Utskottet noterar vidare att kommissionen avser att presentera fler delegerade akter under 2023.

Utskottet ställde sig kritiskt till beslutet om att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av budgeten för 2020. Sverige lade ned sin röst mot bakgrund av att kommissionen inte fått en revisionsförklaring utan kritik för alla delar av budgeten. Sverige lämnade även ett skriftligt uttalande till rekommendationerna eftersom rådets rekommendation inte fullt ut återspeglade revisionsrättens rapport.

Europaparlamentet beviljade i maj 2022 kommissionen ansvarsfrihet för genomförandet av EU:s budget för 2020.

Utskottet framhåller att det för Sveriges del, som en liten öppen ekonomi, är av stor betydelse att EU:s inre marknad utvecklas positivt och skapar möjligheter för svenska företag och medborgare.

Utskottet vill slutligen betona vikten av att frågor som har betydelse för hela EU ska diskuteras och beslutas av samtliga medlemsstater. Utskottet välkomnar åtgärder för att stärka den finansiella stabiliteten i bankunionen. Det är samtidigt viktigt att åtgärder som genomförs i syfte att stärka

bankunionen tar hänsyn till hela EU:s inre marknad och att utformningen möjliggör likvärdig behandling av länder som har och länder som inte har euron som valuta.

Utskottet anser med detta att utrikesutskottet bör föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

Stockholm den 2 maj 2023

På finansutskottets vägnar

Edward Riedl

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Edward Riedl (M), Mikael Damberg (S), Oscar Sjöstedt (SD), Gunilla Carlsson (S), Dennis Dioukarev (SD), Jan Ericson (M), Ingela Nylund Watz (S), Charlotte Quensel (SD), Ida Drougge (M), Hans Eklind (KD), Martin Ådahl (C), David Perez (SD), Janine Alm Ericson (MP), Carl B Hamilton (L), Eva Lindh (S), Ilona Szatmári Waldau (V) och Fredrik Stenberg (S).

Avvikande mening

Verksamheten i Europeiska unionen under 2022 (V, MP)

Janine Alm Ericson (MP) och Iлона Szatmári Waldau (V) anför:

Attackerna på välfärden och arbetsrätten i många EU-länder utgör ett allvarligt hot mot jämställdheten. EU:s påtvingande åtstramningspolitik har slagit extra hårt mot kvinnor. Kvinnor drabbas hårdast när välfärden skärs ned och arbetsvillkoren försämrats. Vi driver kraven på ekonomisk rättvisa för kvinnor och vi vill att EU inför en feministisk budget som bygger på en genomgripande feministisk analys, syftar till att utjämna skillnader mellan könen avseende inkomst, levnadsvillkor m.m. och förbättrar kvinnors villkor. Vi anser att regeringen bör verka för att EU inför en feministisk budget.

Mot bakgrund av detta bör utrikesutskottet tillstyrka kommittémotion 2022/23:2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4.

BILAGA 5

Försvarsutskottets yttrande 2022/23:FöU3y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2022

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att ge övriga utskott och EU-nämnden möjlighet att yttra sig över regeringens skrivelse 2022/23:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022 och de motioner som kunde komma att väckas med anledning av skrivelsen i de delar de berör respektive utskotts eller nämnds beredningsområde.

Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till det motionsyrkande som rör utskottets beredningsområde, nämligen det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco).

I yttrandet finns en avvikande mening (V).

Utskottets överväganden

Det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco)

Motionen

I motion 2022/23/2364 av Håkan Svenneling m.fl. (V) anför motionärerna att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om att Sverige ska lämna det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco). Motionärerna anför att EU istället bör prioritera en roll som förtroendeskapare och fredsbyggare i Europa (yrkande 22).

Bakgrund

I december 2017 etablerades det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) som syftar till att fördjupa det försvarspolitiska samarbetet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Sverige och ytterligare 25 av EU:s medlemsstater är med i Pesco. Det är upp till de medlemsstater som medverkar i Pesco att själva bestämma hur många projekt de vill delta i.

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet föreslog i betänkande 2017/18:UFöU3 att regeringens förslag om ett svenskt deltagande i Pesco skulle bifallas. Deltagande i Pesco är frivilligt för medlemsstaterna och bedömdes därför inte påverka den nationella suveräniteten. Utskottets förslag fick stöd av kammaren (prop. 2017/18:44, bet. 2017/18:UFöU3, rskr. 2017/18:94).

I 2020/21:FöU8y uttryckte försvarsutskottet sitt fortsatta stöd för ett svenskt deltagande i Pesco i enlighet med de kriterier och åtaganden som de deltagande länderna tidigare enats om. Utskottet ansåg bl.a. att Pesco, som har till syfte att förbättra de deltagande staternas militära förmågor, behövs för att försäkra långsiktig fred och skapa stabilitet inom EU. Utskottet konstaterade vidare att den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken inom EU är mellanstatlig och att deltagande i Pescosamarbetet är frivilligt för medlemsstaterna. Utskottet bedömde fortfarande att det nationella självbestämmandet inte påverkades.

Även i samband med regeringens skrivelse om verksamheten i EU under 2017 (yttr. 2017/18:FöU9y) och 2018 (yttr. 2018/19FöU3y) har utskottet uttryckt stöd för regeringens ambition att Sverige ska delta i och bidra till Pesco i enlighet med de kriterier och åtaganden som de deltagande länderna enats om.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på samarbete inom EU i syfte att stärka försvarsförmågan i Europa. Samarbete för att förbättra medlemsstaters militära förmågor är viktigt, inte minst mot bakgrund av Rysslands anfallskrig i Ukraina och det

kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa. Utskottet konstaterar vidare att den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna inom EU är mellanstatlig. Utskottet understryker vikten av att försvarssamarbete inom EU inte bidrar till begränsningar av nationell operativ förmåga, och vill därför särskilt betona att deltagande i Pescosamarbetet och dess projekt är frivilligt för medlemsstaterna.

Inom ramen för Pescosamarbetet finns viktiga möjligheter att stärka svenska försvarspolitiska intressen. Bland annat deltar Sverige i Pesco-projektet Militär mobilitet som syftar till att förenkla och standardisera nationella gränsöverskridande militära transportförfaranden. Utskottet anser att möjligheterna till snabb förflyttning av militär personal och militära tillgångar i hela EU är av avgörande betydelse. I projektet deltar även USA, Kanada och Norge. Givet det försämrade säkerhetspolitiska läget betonar utskottet såväl vikten av arbete med militär mobilitet som stärkt samarbete med ovan nämnda tredjeländer.

Utskottet tar även fasta på att regeringen i samband med den svenska anslutningen till Pesco åtog sig att verka för en effektivare europeisk försvarsindustri inom Pesco. Utskottet framhåller att främjandet av den europeiska försvarsindustriella och försvarstekniska basen alltjämt är en prioriterad fråga inom det europeiska försvarssamarbetet.

Utskottet vill mot bakgrund av det anförda uttrycka sitt fortsatta stöd för ett svenskt deltagande i Pesco i enlighet med de kriterier och åtaganden som de deltagande länderna tidigare enats om.

Utskottet föreslår därmed att utrikesutskottet avstyrker motion 2022/23:2364 (V) yrkande 22.

Stockholm den 27 april 2023

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Sven-Olof Sällström (SD), Jörgen Berglund (M), Helén Pettersson (S), Björn Söder (SD), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Heléne Björklund (S), Anna Starbrink (L), Hanna Gunnarsson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Larsson (C), Emma Berginger (MP), Camilla Brunsberg (M), Fredrik Saweståhl (M), Hans Wallmark (M) och Marcus Andersson (S).

Avvikande mening

Det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) (V)

Hanna Gunnarsson (V) anför:

Jag delar inte utskottets syn på det permanenta strukturerade samarbetet Pesco. Jag menar att Sverige bör avbryta allt samarbete som bidrar till militariseringen av EU. I stället bör EU prioritera en roll som förtroendeskapare och fredsbyggare i Europa. Regeringen bör återkomma med förslag om att Sverige ska lämna Pesco. Jag anser följaktligen att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2022/23:2364 yrkande 22.

BILAGA 6

EU-nämndens yttrande 2022/23:EUN1y

Verksamheten i Europeiska unionen under 2022

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 16 mars 2023 att ge EU-nämnden och utskotten tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2022/23:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022. EU-nämnden har beslutat att yttra sig över skrivelsen i frågor som har varit av särskilt intresse i nämndens verksamhet under 2022.

EU-nämndens överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2020 i enlighet med 9 kap. 21 § riksdagsordningen. Skrivelsen är en övergripande beskrivning av Europeiska unionens verksamhet och utveckling. Den behandlar flera olika politikområden och tar upp beslut och händelser utifrån arbetet i rådets olika sammansättningar. I bilagorna redogörs för mål vid EU-domstolen av svenskt intresse, avslutade och pågående överträdelseärenden samt beslut i rådet som Sverige inte har stött. Bland annat röstade Sverige, efter samråd med EU-nämnden, nej till ett direktiv om tillräckliga minimilöner.

EU-nämndens ställningstaganden

Synpunkter av övergripande karaktär

Rysslands krig mot Ukraina har stått i fokus under större delen av året. Kriget har hanterats inom samtliga rådskonstellationer och veckan efter den ryska invasionen samrådde EU-nämnden inför extrainsatta rådsmöten vid flera tillfällen.

EU-nämnden vill liksom tidigare år uttrycka sin uppskattning över skrivelsen som ger en bra översikt över verksamheten i EU 2022. Kontakterna mellan EU-nämnden och regeringen har fungerat väl såväl på politisk nivå som på tjänstemannanivå. Även detta år har nämnden hanterat ett mycket stort antal skriftliga samråd, ofta med korta tidsramar och utanför ordinarie arbetstid.

Särskilda synpunkter

I juni enades *Europeiska rådet* om att bevilja Ukraina och Republiken Moldavien status som kandidatländer. Samtidigt uttalades att Europeiska rådet är redo att ge Georgien status som kandidatland när de prioriterade områden som anges i kommissionens yttrande om Georgiens ansökan om medlemskap har åtgärdats.

Inom ramen för *allmänna rådet* har bl.a. rättsstatsfrågorna samt konferensen om Europas framtid (framtidskonferensen) och dess uppföljning varit återkommande teman. Framtidskonferensen hanterades vid de flesta av allmänna rådets möten under 2022 samt även av *Europeiska rådet*. Sammantaget fanns det stöd för regeringens hållning, med avvikande ståndpunkter från några partier (SD, MP, L). När det gäller den årliga rättsstatsdialogen har regeringen fått stöd i nämnden för sin inriktning vid samtliga tillfällen. Nämnden har vidare gett regeringen stöd för dess linje vad gäller hanteringen av utvecklingen på rättsstatsområdet i Polen samt utvecklingen när det gäller unionens värden i Ungern, med avvikande ståndpunkt från ett parti (V). En annan återkommande

fråga inom ramen för allmänna rådet är relationen mellan EU och Storbritannien, där det framför allt handlat om lägesuppdateringar i fråga om bl.a. Nordirlandsprotokollet. Nämnden har även vid ett par tillfällen behandlat kommissionens förslag till förordning om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam och gett stöd för regeringens position. Vidare gav nämnden stöd för regeringens ståndpunkt när det gäller slutsatser om utvidgningen och stabiliserings- och associeringsprocessen, med avvikande ståndpunkt från ett parti (SD).

Inför rådet för utrikes frågor samt Europeiska rådet har ett genomgående tema under året varit Rysslands aggression mot Ukraina. Vid samtliga tillfällen fanns det stöd för regeringens hållning. Nämnden har även behandlat Iran och fått stöd för sin inriktning, med avvikande ståndpunkter från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet. Inför möte i rådet för utrikes frågor – försvar har regeringen vid samråd med nämnden om genomförande av den strategiska kompassen fått stöd för sin linje med avvikande ståndpunkt från ett parti (SD). På handelsområdet har nämnden bl.a. behandlat förhandlingar av Världshandelsorganisationens (WTO) tolfte ministerkonferens (MC 12) och handelsförbindelserna med USA. Sammantaget fanns det stöd för regeringens inriktning.

Inför möten i rådet för ekonomiska och finansiella frågor har ett återkommande tema varit genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF) som utgör huvuddelen av EU:s återhämtningsinstrument Next Generation EU (NGEU). Regeringen har inför dessa diskussioner fått stöd för sin inriktning. Ett extrainsatt samråd hölls vidare i slutet av året med anledning av kommissionens kommande förslag om likviditetsstöd till Ukraina under 2023 och en förväntad snabb process kring detta förslag. Det fanns stöd för regeringens inriktning, med en avvikande ståndpunkt från två partier (MP, V). Det s.k. Eurovinjettdirektivet om vägtullar och vägavgifter har förhandlats i många år. Nämnden gav under hösten ett enhälligt stöd för regeringens ståndpunkt om att anta en politisk överenskommelse om direktivet.

Olika migrationsrelaterade frågor har löpande hanterats inom ramen för rådet för rättsliga och inrikes frågor. Situationen längs migrationsrutterna hanterades inför såväl ordinarie som extrainsatt rådsmöte och regeringen fick vid båda tillfällena stöd för sin inriktning med avvikande ståndpunkter från två partier (V, MP). Nämnden behandlade vid ett flertal tillfällen olika initiativ inom ramen för asyl- och migrationspakten och regeringen fick stöd för sin linje, med avvikande ståndpunkt från ett parti (SD). Nämnden behandlade vidare vid flera tillfällen frågor som rör kampen mot strafflöshet när det gäller brott begångna i samband med Rysslands anfallskrig mot Ukraina och gav regeringen stöd för sin linje. Regeringen har även fått stöd för sin position när det gäller direktiv om straffrättsliga påföljder till skydd för miljön, med avvikande ståndpunkt från ett parti (SD).

Vid samråd inför rådet för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård behandlade nämnden bl.a. direktivet om bättre arbetsvillkor för plattformsarbete. Det fanns stöd för regeringens ståndpunkt, med avvikande ståndpunkter

från fyra partier (S, V, MP, C). Vidare har fortsatt behandling ägt rum om direktivet om en jämnare könsfördelning bland styrelseledamöter i börsnoterade företag. Det fanns stöd för regeringens ståndpunkt utom i vissa delar där det i stället fanns stöd för den ståndpunkt som framfördes av ledamöterna från fyra partier (M, SD, C, KD), med avvikande ståndpunkt från tre partier (S, V, MP). Fortsatt hantering har även ägt rum när det gäller direktivet om tillräckliga minimilöner i EU. Vid skriftligt samråd i september gav nämnden regeringen stöd för ståndpunkten att rösta nej till rättsakten. På hälsoområdet samrådde nämnden med regeringen om bl.a. frågor som rör covid-19, och det fanns stöd för regeringens inriktning.

Inom ramen för *miljörådet* har klimaträttsakterna och sociala klimatfonden i lagstiftningspaketet Fit for 55 varit i fokus¹ och behandlats av EU-nämnden vid flera tillfällen. Regeringen fick stöd i nämnden för sina positioner med flera avvikande ståndpunkter som rör respektive förslag. Regeringen fick vidare stöd för sin position när det gäller den s.k. batteriförordningen, med en avvikande ståndpunkt från ett parti (L). Vidare gav nämnden stöd för regeringens ståndpunkt när det gäller avskogningsförordningen², med avvikande ståndpunkter från tre partier (SD, V, MP). Inför miljörådet i december fick regeringen vidare stöd för sin inriktning när det gäller förordningen om restaurering av natur med avvikande ståndpunkter från fyra partier (S, C, V, MP).

Inför möten i *konkurrenskraftsrådet* har frågor om återhämtning och unionens resiliens fortsättningsvis diskuterats i stor utsträckning med grön och digital omställning som viktiga drivkrafter. Som exempel på förslag som syftar till att stärka EU:s motståndskraft mot störningar i leveranskedjan och öka europeisk innovations- och forskningskapacitet kan nämnas förordningen för halvledare där nämnden lämnade ett enhälligt stöd till en politisk överenskommelse i december. Nämnden gav också sitt stöd för regeringens ståndpunkt om att anta en politisk överenskommelse om direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet, med några avvikande ståndpunkter (S, V, MP).

Inom ramen för *rådet för transport, telekom- och energifrågor* har energi-frågor diskuterats mest. Nämnden har behandlat flera lagförslag som utgör en del av lagstiftningspaketet Fit for 55, t.ex. en revidering av direktivet om förnybar energi (RED) i juni. Det fanns stöd för regeringens ståndpunkt om att anta en allmän riktlinje utom i den delen som avsåg förnybar energi. I den delen fanns det i stället en majoritet för den ståndpunkt om fossilfri energi som framfördes av fyra andra partier (M, SD, KD, L). Två andra partier anmälde avvikande ståndpunkt (V, MP). Nämnden behandlade också ett förslag till allmän riktlinje om direktivet om energieffektivitet. Det fanns inte stöd för regeringens ståndpunkt. I stället fanns det en majoritet för den ståndpunkt som framfördes av fyra andra partier (M, SD, KD, L). Ytterligare fyra partier anmälde avvikande ståndpunkt i förhållande till den nya ståndpunkten (S, C, V, MP).

¹ EU:s utsläppshandelssystem; Ansvarsfördelningsförordningen; Förordningen om markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF); Förordning om koldioxidkrav på lätta fordon och Förordningen om en social klimatfond.

² Förordning om utsläppande på EU-marknaden och export av produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse.

I oktober gav nämnden däremot ett enhälligt stöd för regeringens ståndpunkt om att anta en allmän riktlinje om ett direktiv om byggnaders energiprestanda som också ingår i Fit for 55.

Rysslands invasion av Ukraina och de åtgärder som vidtagits på EU-nivå har medfört att energifrågor stått ytterligare i fokus och diskuterats i flera olika rådskonstellationer. Det har också krävts extra nämndsammanträden inför extrainsatta energirådsmöten. Kommissionen presenterade under våren åtgärds-paketet REPowerEU som innehåller flera förslag för hur EU kan hitta alternativa leverantörer av energi, spara energi och snabba på omställningen till ren energi. Nämnden gav i december sitt stöd för regeringens ståndpunkt om att anta en allmän riktlinje om direktivet om ändring av direktiv (EU) 2018/2001 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor, direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda och direktiv 2012/27/EU om energieffektivitet (REPowerEU-direktivet). Två partier lämnade en avvikande ståndpunkt (V, MP).

Kommissionen har också under året presenterat fem rådsförordningar med stöd av artikel 122 i EU:s funktionsfördrag som medger ett mycket snabbt beslutsförfarande. Nämnden behandlade i juli en rådsförordning om att trygga energiförsörjningen genom en rekommendation om minskad gasanvändning. Det fanns inte stöd för regeringens ståndpunkt och inriktning. I stället fanns det stöd för den ståndpunkt som presenterades av fyra andra partier (M, SD, KD, L). Tre partier lämnade avvikande ståndpunkter i förhållande till den nya ståndpunkten (S, V, C). Nämnden behandlade vidare ett förslag till rådsförordning om krisintervention för att komma till rätta med de höga energipri-serna i slutet av september. Det fanns stöd för regeringens inriktning med en avvikande ståndpunkt från två partier (V, MP). I oktober behandlade nämnden ett förslag till politisk överenskommelse om rådsförordning om ökad solidaritet genom bättre samordning av gasinköp, utbyte av gas över gränserna och tillförlitliga prisriktvärden (gaskrisförordningen) och lämnade då ett enhälligt stöd för regeringens ståndpunkt. Nämnden lämnade också i december ett enhälligt stöd för regeringens ståndpunkt om att anta en politisk överenskommelse om rådsförordning om inrättande av en marknadskorrigeringsmekanism för gas för att skydda medborgarna och ekonomin mot alltför höga priser (pristakförordningen). Kommissionen presenterade i november ett förslag till rådsförordning om fastställande av en ram för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi. Nämnden behandlade samma månad ett förslag till politisk överenskommelse om förordningen och lämnade ett enhälligt stöd för regeringens ståndpunkt.

Energifrågor gav under 2022 även avtryck på flera andra frågor, t.ex. de ekonomiska och finansiella frågorna eftersom många förslag kräver finansiering. Även Europeiska rådet har diskuterat energifrågor vid flera tillfällen.

Inför möten om transportfrågor har nämnden gett sitt stöd för regeringens ståndpunkt om att anta en allmän riktlinje om förordningen om unionens riktlinjer för utbyggnad av det transeuropeiska transportnätet (TEN-T) med en avvikande ståndpunkt från ett parti (MP). Förordningen syftar till att underlätta

den inre marknaden och utveckla den europeiska transportinfrastrukturen på ett effektivt och hållbart sätt. Flera förslag på transportområdet som ingår i Fit for 55-paketet förhandlades även under 2022. Häribland kan nämnas om-
bearbetningen av direktivet om utbyggnad av infrastruktur för alternativa
bränslen till en förordning (AFIR) där nämnden gav sitt stöd för regeringens
ståndpunkt om att anta en allmän riktlinje om förordningen med en avvikande
ståndpunkt från två partier (V, MP).

I och med att unionen sökt anpassa den inre marknaden till dagens moderna
och digitala samhälle har flera rättsakter på *telekommunikationsområdet* be-
handlats. Nämnden gav t.ex. ett enhälligt stöd för regeringens ståndpunkt om
en allmän riktlinje om förordningen om harmoniserade regler för artificiell in-
telligens (rättsakt om artificiell intelligens) och om ändring av vissa unions-
lagstiftningsakter.

Inför möten i *jordbruks- och fiskerådet* har Rysslands invasion av Ukraina
och dess effekter på marknadssituationen och livsmedelsförsörjningen disku-
terats löpande sedan kriget inleddes i februari. Nämnden har under året sam-
mantaget gett sitt stöd för regeringens inriktning, men vid några tillfällen har
några partier lämnat avvikande ståndpunkter. I juli lämnade t.ex. tre partier
avvikande ståndpunkter (SD, V, MP) och i december lämnade ett parti avvi-
kande ståndpunkt (V). På fiskesidan gav nämnden sitt stöd för regeringens
ståndpunkt om antagande av politisk överenskommelse om bl.a. förordningen
till fiskemöjligheter för 2023 i Nordostatlanten. Två partier lämnade avvi-
kande ståndpunkter (V, MP).

Stockholm den 28 april 2023

På EU-nämndens vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jytte Guteland (S), Leif Nysmed
(S), Linnea Wickman (S), Kadir Kasirga (S), Martin Westmont (SD), Leonid
Yurkovskiy (SD), Robert Stenkvist (SD), David Lång (SD), Jesper Skalberg
Karlsson (M), Arin Karapet (M), Stefan Olsson (M), Daniel Riazat (V), Anna
Lasses (C), Yusuf Aydin (KD), Elin Nilsson (L), Rebecka Le Moine (MP)